

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ
ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ &
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ
ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΛΑΜΙΟΥ

ΕΝΔΟΓΕΝΗΣ
ΔΥΝΑΜΙΚΟΤΗΤΑ &
ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΜΑΡΔΑΚΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΟΥΣΙΟΣ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΧΡΙΣΤΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΒΟΛΟΣ 1995

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»

Αριθ. Εισ.: 1015/1
Ημερ. Εισ.: 13-05-1996
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΜΧΠΠΑ
1995
ΜΑΡ

αφιερώνεται στη μνήμη του πατέρα μου

Ευχαριστίες

Η εργασία αυτή οφείλει πολλά στη συμπαράσταση και το ενδιαφέρον που έδειξαν ορισμένοι Καθηγητές, φίλοι και υπάλληλοι διαφόρων υπηρεσιών και οργανισμών.

Θέλω έτσι να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Δημήτρη Γούσιο για την πολύτιμη βοήθεια που μου πρόσφερε μέσα από την συστηματική παρακολούθηση της δουλειάς μου, ως βασικός επιβλέπων όπως επίσης και την καθηγήτρια κ. Παρασκευή Χριστοφιλοπούλου για την ουσιαστική βοήθεια που μου πρόσφερε. Ακόμη ευχαριστώ και τον καθηγητή μου κ. Γιώργο Πετράκο για τις χρήσιμες παρατηρήσεις του και τον συνάδελφο κ. Γιάννη Σαράτση στην δημιουργία των χαρτών.

Πρέπει ακόμη να αναφέρω τη βοήθεια που μου πρόσφεραν στην συγκέντρωση υλικού και την παραχώρηση συνεντεύξεων οι:

- Χρήστου - Μπαγλατζή Ιωάννα (Δήμος Αλμυρού)
- κ. Πολίτης (ΕΟΜΜΕΧ Βόλου)
- Θλιβερού Μαρία (Νομαρχία Μαγνησίας)
- Αλεξάνδρου Γεώργιος (Διευθυντής ΕΑΣ Αλμυρού)
- Σαπουνάς Αθανάσιος (ΥΠΑ Λάρισας)
- Κα Τάκη (ΥΠΕΘΟ Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων)
- Γαβριινιώτη Κ. (Διεύθυνση Βιομηχανίας Μαγνησίας)
- Σαρρή Α. (Γραφείο Γεωργικής Ανάπτυξης Αλμυρού)
- Αγροτική Τράπεζα Αλμυρού
- ΟΑΕΔ Αλμυρού
- τους επενδυτές και επιχειρηματίες της Επαρχίας Αλμυρού

Τέλος νοιώθω την υποχρέωση να ευχαριστήσω τη μητέρα μου, για την ανεκτίμητη συμπαράστασή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: <u>ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ</u>	1
1.1 <i>Θεωρητικό πλαίσιο της Τοπικής Ανάπτυξης</i>	1
1.1.1 Η Τοπική ενδογενής ανάπτυξη	1
1.1.2 Η Τοπική «Ανάπτυξη» στο Ελληνικό Κράτος	3
1.1.3 Προσπάθειες συγκρότησης του «τοπικού»	4
1.2 <i>Μέθοδοι - Πηγές έρευνας</i>	10
1.3 <i>Παρουσίαση Περιοχής Μελέτης</i>	12
1.3.1 Γεωγραφική θέση	12
1.3.2 Ιστορικά στοιχεία της περιοχής	13
1.3.3 Δημογραφική κατάσταση περιοχής μελέτης.	17
1.3.3.1 Κοινωνικά και δημογραφικά, ιστορικά χαρακτηριστικά της περιοχής	19
1.3.4 Σύντομη παρουσίαση της παραγωγικής διάρθρωσης της περιοχής	21
1.4 <i>Συμπεράσματα</i>	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: <u>ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΝΟΜΟΙ</u>	24
2.1 <i>Μορφές ενίσχυσης επενδυτικών πρωτοβουλιών.</i>	24
2.2 <i>Αναπτυξιακός Νόμος 1262/82</i>	24
2.3 <i>Αναπτυξιακός Νόμος 1892/90</i>	26
2.4 <i>Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.</i>	28
2.4.1 Κανονισμοί 355/77 και 866/90.	28
2.4.2 Κανονισμός 797/85	28
2.5 <i>Προγράμματα του ΟΑΕΔ</i>	29
2.6 <i>Η εφαρμογή των αναπτυξιακών νόμων στην Επαρχία Αλμυρού</i>	30
2.6.1 Η εφαρμογή του Ν. 1262/82	30
2.6.2 Η εφαρμογή του Ν.1892/90	34
2.7 <i>Νέες πολιτικές υπέρ των επιχειρήσεων</i>	37
2.7 <i>Το επενδυτικό ενδιαφέρον στην Θεσσαλία</i>	39
2.8 <i>Συμπεράσματα κεφαλαίου</i>	43
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: <u>Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΑΛΜΥΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΗΣ</u>	46
3.1 <i>Πρωτογενής τομέας</i>	46
3.1.1 Γεωργία	47
3.1.1.1 Κατανομή σε ζώνες των Ο.Τ.Α. της Επ. Αλμυρού	49
3.1.1.2 Επιπτώσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.)	52
3.1.1.3 Ενισχύσεις γεωργίας στην Επ. Αλμυρού	55
3.1.2 Κτηνοτροφία	58
3.1.3 Θερμοκήπια	63
3.1.4 Συμπεράσματα για τον πρωτογενή τομέα παραγωγής	64

3.2 Δευτερογενής τομέας	65
3.2.1 Η υφιστάμενη κατάσταση	67
3.2.1.1 Η δεκαετία του '80	67
3.2.1.2 Η δεκαετία του '90	74
3.2.2 Οι επενδύσεις	75
3.2.3 Συμπεράσματα του δευτερογενή τομέα παραγωγής	78
3.3 Τριτογενής τομέας	80
3.3.1 Τουρισμός	80
3.3.1.1 Υφιστάμενη κατάσταση	80
3.3.1.2 Επενδύσεις	82
3.3.2 Εμπόριο - Υπηρεσίες	82
3.3.3 Συμπεράσματα του τριτογενή τομέα παραγωγής.	84
3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου	84
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ	87
4.1 Σχέση Επ.Αλμυρού με αναπτυξιακούς νόμους	87
4.2 Η επιχειρηματική φυσιογνωμία της Επαρχίας Αλμυρού	88
4.3 Το επενδυτικό ενδιαφέρον με τα αναπτυξιακά κίνητρα στην Επαρχία Αλμυρού	91
4.4 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου	97
4.5 Αποτελέσματα συνεντεύξεων	99
4.5.1 Προφίλ και απόψεις επενδυτών	100
4.5.1.1 Ξενοδοχείο	100
4.5.1.2 Χαρτικά	100
4.5.1.3 Θερμοκήπιο Ανθέων	101
4.5.1.4 Τυπογραφείο	102
4.5.1.5 Αρτοποιείο	103
4.5.1.6 Αρτοποιείο	104
4.5.1.7 Τροχείο	104
4.5.1.8 Χοιροτροφική μονάδα	105
4.5.1.9 Επιπλωμένα δωμάτια	106
4.5.1.10 Αρτοποιείο	106
4.5.1.11 ΕΑΣ Αλμυρού	106
4.5.1.12 Συνεταιρισμός Πτελεού	108
4.5.1.13 Τυροκομείο	109
4.5.1.14 Συμπεράσματα	110
4.5.2 Η πληροφόρηση περί του νόμου και η συμβολή του στις επενδύσεις.	111
4.5.2.1 Πληροφόρηση Επενδυτών	111
4.5.2.2 Το κίνητρο του νόμου	114
4.5.3 Προβλήματα στην υλοποίηση	115
4.5.4 Αντικείμενο και μέγεθος των επενδύσεων.	117
4.5.4.1 Αξιολόγηση αντικειμένου επένδυσης	117
4.5.4.2 Μέγεθος επιχειρήσεων	118
4.6 Συμπεράσματα κεφαλαίου	119

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ενδιαφέρον της διπλωματικής εργασίας που ακολουθεί εστιάζεται στην διεύρυνση και προσέγγιση της Τοπικής Ανάπτυξης σε χωρικά συστήματα που πολώνουν μικρά αστικά κέντρα.

Οι ραγδαίες οικονομικές εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο αναγκάζουν την Περιφερειακή Επιστήμη να αναζητήσει νέες στρατηγικές. Οι συντελεστές της παραγωγής και του πλούτου μεταβάλλονται γρήγορα και σε βάθος. Οι αλλαγές αυτές με το ιστορικό χαρακτήρα που διαθέτουν, αφού δηλώνουν το πέρασμα από μια βιομηχανική σε μια μεταβιομηχανική εποχή, ασφαλώς δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν με τα εργαλεία του χθες. Οδηγούμαστε έτσι σε μια «επανάσταση» η οποία είναι δύσκολο να γίνει ομαλά, χωρίς κοινωνικό κόστος και κυρίως χωρίς αλλαγή του τρόπου σκέψης και ανάλυσης από τους «ειδικούς».

Τα νέα στοιχεία που τοποθετούνται τώρα στο τραπέζι της παγκόσμιας οικονομίας είναι η γνώση και η πληροφορία. Έτσι συγκριτικά πλεονεκτήματα του παρελθόντος (φυσικά στοιχεία, οδικό δίκτυο κ.λ.π.) παύουν να έχουν την σημασία που είχαν, με αποτέλεσμα να είναι ανταγωνιστικές οι επιχειρήσεις που γνωρίζουν να αξιοποιούν καλύτερα τους δύο αυτούς συντελεστές. Παράλληλα, η σημασία που αποδίδεται στο ρόλο της Τοπικής Ανάπτυξης, φέρνει στην επιφάνεια τις ανεπάρκειες των περιφερειακών πολιτικών αλλά και των θεσμών, των τοπικών υπηρεσιών και των ενδιάμεσων σωμάτων.

Σ' αυτό το νέο περιβάλλον για την Τοπική Ανάπτυξη, η ανάλυση των αναπτυξιακών νόμων και των επενδύσεων που επιφέρουν αποτελεί σημαντικό δείκτη για: την λειτουργία και προσαρμογή αυτών των νόμων στην τοπική πραγματικότητα (χωρική, οικονομική και κοινωνικό-πολιτιστική), τις τάσεις της τοπικής οικονομίας στο πλαίσιο των διεθνών συνθηκών της αγοράς και τέλος, την κινητοποίηση και αποτελεσματικότητα των περιφερειακών και τοπικών φορέων και δρώντων για την Τοπική Ανάπτυξη.

Οι παραπάνω προβληματισμοί, αποτέλεσαν το ερέθισμα για μια διπλωματική εργασία της οποίας η περιοχή μελέτης ταυτίζεται μ' εκείνες τις χωρικές ενότητες

των οποίων το μέγεθος, η παραγωγική διάρθρωση και ο αστικός εξοπλισμός τις εντάσσουν στους λεγόμενους αγροτικούς χώρους.

Κύριος στόχος της είναι να διερευνηθεί μέσω της επενδυτικής συμπεριφοράς που προκαλούν οι εθνικοί αναπτυξιακοί νόμοι, τις θεσμικές ανεπάρκειες, τις αδυναμίες των ανδιάμεσων σωμάτων της αλλά και των υποστηρικτικών μηχανισμών και υπηρεσιών τέτοιων χωρικών επιπέδων κατά την διαδικασία ανάπτυξής τους στην οποία προσδιορίζουν σήμερα οι ανάγκες αξιοποίησης των τοπικών πόρων και οι στόχοι των εθνικών αναπτυξιακών πολιτικών.

Η εργασία που ακολουθεί, αρχικά θα αναφερθεί στο θεωρητικό πλαίσιο που αφορά την τοπική ανάπτυξη, καθώς και την θέση και σχέση του επαρχιακού χώρου με τον εθνικό χώρο έτσι όπως αυτά προσδιορίζονται μέσα από τις διαδικασίες της εθνικής και τοπικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτών των σχέσεων παρουσιάζονται οι αναπτυξιακοί νόμοι και τα κίνητρα που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα την τελευταία δεκαπενταετία, κατά το μέρος που σχετίζονται με τις αναπτυξιακές προσπάθειες του τοπικού χώρου. Έπειτα θα παρουσιαστεί η παραγωγική διάρθρωση της περιοχής μελέτης, ως παράγοντας που προσδιορίζει την δημιουργία και χωροθέτηση νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων και επενδυτικών πρωτοβουλιών. Ακολουθούν οι επενδυτικές πρωτοβουλίες που εκδηλώθηκαν στην περιοχή μελέτης, σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας που πραγματοποιήθηκε με στόχο να διερευνήσει τα προβλήματα και τις διαδικασίες που ακολούθησαν οι επενδυτές της Επαρχίας Αλμυρού για την υπαγωγή τους στα κίνητρα του Αναπτυξιακού Νόμου 1262/1982. Στο τελευταίο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν απ' όλη την ανάλυση που προηγήθηκε, ενώ επιχειρούμε να διατυπώσουμε και ορισμένες προτάσεις που πιστεύουμε ότι η εφαρμογή τους μπορεί να βοηθήσει τόσο την Επαρχία Αλμυρού, όσο και άλλες Επαρχίες που παρουσιάζουν παρόμοια δεδομένα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ & ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ **ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ**

1.1 Θεωρητικό πλαίσιο της Τοπικής Ανάπτυξης

1.1.1 Η Τοπική ενδογενής ανάπτυξη

Μέχρι πρόσφατα, η επικρατούσα ιδέα για την ανάπτυξη συνδέονταν με την ύπαρξη ενός παγκόσμιου μοντέλου ανάπτυξης το οποίο υπόκεινται σε μαζικούς καταναγκασμούς. Οι εξωτερικοί παράγοντες ήταν αυτοί που προσδιόριζαν την εξέλιξη κάθε τοπικής κοινότητας και της οικονομίας της, χωρίς να επιτρέπουν την μετεξέλιξη της ενδεχόμενης τοπικής κινητήριας δύναμης ανάπτυξης. Όμως τόσο οι έρευνες, όσο και η εμπειρία δείχνουν ότι πολλές περιοχές - κάθε κλίμακας - αν και υπόκεινται στους ίδιους εξωτερικούς προσδιορισμούς, εξελίσσονται διαφορετικά. Υπάρχουν επομένως αρκετοί τοπικοί παράγοντες οι οποίοι εμφανίζονται κατά την αναπτυξιακή διαδικασία διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο σ' αυτή και οδηγώντας σε διαφορετικά για κάθε περιοχή, αποτελέσματα¹.

Η θεωρητική συζήτηση γύρω από το μοντέλο ανάπτυξης «εκ των κάτω» εμφανίστηκε στο τέλος της δεκαετίας του '70, δίνοντας έμφαση όχι στην δυναμική της χωροθέτησης μεγάλων επιχειρήσεων και των εθνικών πολιτικών αναδιανομής του πλούτου, αλλά στην μικρότερη κλίμακα, στο ενδογενές δυναμικό και στις

¹ Γούσιος Δ., Σημειώσεις του μαθήματος: Περιφερειακά και Χωροταξικά προβλήματα: ο πρωτογενής τομέας(1993).

δυνατότητες που έχουν οι περιοχές να διαχειριστούν οι ίδιες το ζήτημα της ανάπτυξής τους.²

Η αναζήτηση μιας τέτοιας ανάπτυξης και προτάσεων για αντίστοιχα νέα μοντέλα οδήγησε από την μια στην προσπάθεια αξιοποίησης και εκμετάλλευσης των τοπικών πλεονεκτημάτων και πόρων με στόχο μια πιο σταθερή και πρωτότυπη συχνά σε τοπικό επίπεδο ανάπτυξη, και από την άλλη, στην απαίτηση για περιορισμό των επιπτώσεων της μέχρι σήμερα ποσοτικής ανάπτυξης στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής.

Όλες οι χωρικές ενότητες διαθέτουν ένα σύνολο πόρων (οικονομικών, ανθρώπινων, θεσμικών και πολιτιστικών), ικανών να αποτελέσουν την δυναμική της ενδογενούς ανάπτυξής τους. Η ανακάλυψη νέων ιδεών και η κατάλληλη κινητοποίηση των επιπλέον πόρων μπορεί να αναδύει μια τοπική επιχειρηματικότητα που είναι απαραίτητη συνθήκη για να αρχίσει ή να συνεχιστεί ένας καινούργιος τρόπος αυτόνομης ανάπτυξης.

Σε μια τέτοια ανάπτυξη, θεωρούμενη και ως μια διαδικασία οικονομικής ανάπτυξης και διαρθρωτικών αλλαγών θα μπορούσαν να διακριθούν δύο διαστάσεις: Η οικονομική, όπου οι τοπικοί επιχειρηματίες χρησιμοποιούν την ικανότητά τους να οργανώσουν τους τοπικούς παραγωγικούς συντελεστές έτσι ώστε να είναι ανταγωνιστικοί. Η κοινωνικό - πολιτιστική, και σ' αυτήν οι αξίες και οι τοπικοί θεσμοί αποτελούν την βάση της αναπτυξιακής διαδικασίας. Υπάρχει όμως και μια επιπλέον διάσταση, η πολιτικό - διοικητική, όπου οι χωρικές πολιτικές επιτρέπουν την δημιουργία ενός τοπικού ευνοϊκού οικονομικού πλαισίου, προστατεύοντάς το από τις εξωτερικές επιδράσεις και προωθώντας την ανάπτυξη της τοπικής δυναμικής³.

Η ικανότητα χάραξης της κατάλληλης αναπτυξιακής διαδικασίας, σε συνδυασμό με την ενεργοποίηση των διαθέσιμων πόρων μιας περιοχής και την ενδογενή δυναμικότητά της, οδηγεί σε μια μορφή ανάπτυξης που ονομάζεται *ενδογενής ανάπτυξη*. Αναμφισβήτητα, όταν η τοπική κοινότητα αποφασίζει να ενεργοποιήσει τη δυναμικότητα που διαθέτει, αποκλείοντας ορισμένους εξωτερικούς παράγοντες

² Ανδρικοπούλου Ε. Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα: Θεμέλιο 1995

³ Vasquez Barquero A. Τοπική Ανάπτυξη: μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης, Αθήνα: εκδόσεις Παπαζήση, 1991

που θέτουν περιορισμούς στην τοπική ανάπτυξη, το αποτέλεσμα είναι ο καθορισμός μιας *στρατηγικής ενδογενούς ανάπτυξης*.

1.1.2 Η Τοπική «Ανάπτυξη» στο Ελληνικό Κράτος

Η μέχρι πρόσφατα, ύπαρξη μόνο πρωτοβάθμιων αυτοδιοικήσεων στο Ελληνικό Κράτος, συντήρησε ένα παραδοσιακό συγκεντρωτικό πολιτικό και διοικητικό σύστημα, όπου το τοπικό δυναμικό και οι τοπικές κοινωνίες ενσωματώθηκαν πολιτικά με τις πελατειακές σχέσεις και πιο τελευταία με τον λαϊκισμό.⁴ Ο διοικητικός χαρακτήρας της νομαρχίας συνδέθηκε με τον ρόλο των νομαρχιών στη διαμόρφωση πελατειακού συστήματος σε τοπικό επίπεδο γεγονός που ενισχύθηκε και από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν.

Η νομαρχία έτσι όπως δομήθηκε στο ελληνικό σύστημα διοίκησης, αποτέλεσε πεδίο ανασύνταξης του κεντρικού κράτους σε τοπικό επίπεδο, χωρίς κάποια προσαρμογή στις εξειδικευμένες ανάγκες του τοπικού συστήματος. Έτσι σε νομαρχιακό επίπεδο παρατηρήθηκε μια αναπαραγωγή του καταμερισμού των αρμοδιοτήτων των κεντρικών θεσμών με αντίστοιχη οργάνωση. Αποτέλεσμα ήταν να σημειωθεί μια ανεπάρκεια θεσμών ικανών να επιτρέψουν στο "τοπικό" να εκπροσωπηθεί και να αναλάβει πρωτοβουλίες, αλλά και μια σειρά άλλων αρμοδιοτήτων που είναι δύσκολο και να στελεχωθούν και να συνεισφέρουν στις τοπικές απαιτήσεις⁵.

Η παραπάνω κατάσταση δεν διαφοροποιείται όσον αφορά και τις πολιτικές. Στο επίπεδο της νομαρχίας δεν υπάρχει κανένας θεσμός που να αναλαμβάνει την ανάπτυξη ή προσαρμογή του τοπικού πλαισίου έτσι ώστε οι ρυθμίσεις να ανταπικρίνονται στις απαιτήσεις των τοπικών δρώντων και στις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας. Άλλωστε, το ελληνικό Σύνταγμα ορίζοντας κατά τρόπο αόριστο τις τοπικές υποθέσεις, μείωσε σημαντικά τις διοικητικές αρμοδιότητες της κοινότητας, της στοιχειώδους χωρικής μονάδας του ελληνικού διοικητικού συστήματος. Σ' ένα επαρχιακό χώρο όπου κυριαρχούσε ο πρωτογενής τομέας, η κάθετη διάρθρωσή του και των φορέων των ενδιάμεσων σωμάτων, δεν ευνόησε

⁴ Μουζέλης Ν. Κοινοβουλευτισμός και εκβιομηχάνιση στην Ημπεριφέρεια, Αθήνα: Θεμέλιο 1987

⁵ Ψυχοπαίδης Κ., Γετίμης Π., Ρυθμίσεις Τοπικών Προβλημάτων, Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών 1989.

την οριζόντια άρθρωση των τελευταίων με αντίστοιχους επαγγελματικούς φορείς άλλων τομέων της οικονομίας σε τοπικό επίπεδο, ενισχύοντας κατ' αυτό τον τρόπο τη συνοχή αλλά και τις ανιούσες δυνάμεις διαφόρων χωρικών ενοτήτων, επιπέδου κοινότητας ή επαρχίας. Γίνεται έτσι κατανοητό ότι οι προσπάθειες ανάληψης πρωτοβουλιών σε υποενότητες (π.χ. επαρχίες) καθώς επίσης και καθορισμού στρατηγικών και πολιτικών ανάπτυξης δύσκολα παρουσιάζονταν προς τα έξω, μέσω κάποιας μορφής συγκεκριμένης εκπροσώπησης, ακόμη δε περισσότερο μέσω θεσμικών οργάνων. Τα επαρχεία που προέβλεπε ο Ν.1416/84 δεν εφαρμόστηκαν παρά μόνο σε ορισμένα νησιά του Αιγαίου λόγω ύπαρξης συγκοινωνιακών προβλημάτων με την πρωτεύουσα του νομού.

Είναι γεγονός ότι το να οριστεί ένα ζήτημα σαν τοπικό έχει σχέση, ως ένα βαθμό, με το ποιος το προβάλλει και το προωθεί - τοπικός ή κρατικός φορέας. Σχετικά όμως λίγα τοπικά ζητήματα τείθονταν μέχρι τα τελευταία χρόνια με την τοπική τους διάσταση κυρίως λόγω έλλειψης ισχυρών τοπικών οργάνων που θα μπορούσαν να τα διαχειριστούν και να τα διευθετήσουν. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί τόσο με την απουσία τοπικών θεσμών, όσο και με την πρακτική της διοίκησης να μην δημοσιοποιούνται τα τοπικά προβλήματα, αφού θα χρειάζονταν αρκετοί πόροι για να επιλυθούν⁶. Ακόμη οι αναπτυξιακές ιδέες περιορίζονταν σε σημειακού τύπου παρεμβάσεις λόγω έλλειψης φορέων ευρύτερης χωρικής κλίμακας, ενώ απουσίαζαν ρυθμίσεις χωροταξικού και περιφερειακού ύφους, αποτρέποντας έτσι ομάδες συμφερόντων να γίνουν θιγόμενες ομάδες.

1.1.3 Προσπάθειες συγκρότησης του «τοπικού»

Οι κρατικές πολιτικές ρύθμισης του περιφερειακού χώρου στην Ελλάδα την τελευταία 15ετία προσέγγισαν ορισμένα τοπικά προβλήματα από την σκοπιά της διοικητικής και αναπτυξιακής πρακτικής και πολιτικής. Οι τρεις βασικοί τρόποι προώθησης αυτών των πολιτικών ήταν: η αναδιοργάνωση της πολυκερματισμένης πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, ο β' βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης και οι αναπτυξιακοί νόμοι. Αυτές οι πολιτικές εντάχθηκαν κυρίως στις εκσυγχρονιστικές

⁶το ίδιο.

τάσεις της μεταδικτατορικής εποχής αλλά και σε αναγκαιότητες που προέκυψαν από την ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ε..

Το πρόβλημα του πολυκερματισμού της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης επιχείρησαν να ξεπεράσουν οι γεωγραφικές ενότητες και οι γεωγραφικές περιοχές (Νόμοι 1416/84 και 1622/86) με δυνατότητα σύστασης Αναπτυξιακών Συνδέσμων και συνένωσης Δήμων και Κοινοτήτων.

Οι Αναπτυξιακοί Σύνδεσμοι τη δημιουργία των οποίων προέβλεψε ο Ν.1416/84 είχαν «εκ της γενέσεως τους» προβλήματα συνοχής⁷. Οι γεωγραφικές ενότητες που αποτέλεσαν τα όρια των Αναπτυξιακών Συνδέσμων, προέκυψαν δίχως να ληφθούν υπ' όψη - για άλλη μια φορά - οι τοπικές ιδιαιτερότητες, μιας και τα Προεδρικά Διατάγματα που όριζαν τις περιοχές αποφασίστηκαν από 3 κεντρικά υπουργεία αφού πρώτα ζητήθηκε από τα Νομαρχιακά συμβούλια απλά η γνώμη τους για τα όρια. Οι γνωστοί τοπικισμοί αλλά και η απειρία δεν επέτρεψαν στους Αναπτυξιακούς Συνδέσμους να αναλάβουν ουσιαστικές πρωτοβουλίες, αφήνοντας τον αρχικό σκοπό του τοπικού προγραμματισμού και του ξεπεράσματος του προβλήματος του κατακερματισμού του ελληνικού χώρου, απραγματοποίητο.

Στο νέο νόμο για τον β' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης περιλαμβάνεται και ο θεσμός των συμβουλίων περιοχής από συνεργασίες δήμων και κοινοτήτων. Τα όρια των περιοχών προκύπτουν με Π.Δ. από προτάσεις των υπουργών Εσωτερικών και ΥΠΕΧΩΔΕ. Οι αρμοδιότητες των συμβουλίων είναι επιτελικού και διαχειριστικού χαρακτήρα: προγραμματισμός ανάπτυξης, διαχείριση πόρων του ΠΔΕ και Κοινοτικών προγραμμάτων, εφαρμογή των ΖΟΕ, εφαρμογή Ειδικών Χωροταξικών Μελετών κ.α.. Τα όργανα των συμβουλίων περιοχής έχουν γενικά παρόμοιες αρμοδιότητες με αυτές των δημαρχιών (δημοτικού συμβούλου, δημάρχου). Ωστόσο η διαφορά τους από τους Αναπτυξιακούς Συνδέσμους έγκειται στο ότι η σύστασή τους είναι αναγκαστικού χαρακτήρα.

Η κατάσταση στις νομαρχίες παρουσίασε αρκετές μεταβολές τα τελευταία χρόνια. Το νομαρχιακό συμβούλιο αποτελούμενο μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 από δημοσίους υπαλλήλους και μετέπειτα από εκπροσώπους οργανώσεων,

⁷ Χριστοφιλοπούλου Π, Παραδόσεις για το μάθημα «Δημόσια Διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση» Κεφάλαιο Γ' «αποκέντρωση: μια πανοραμική εικόνα των μεταρρυθμίσεων της πρώτης μεταδικτατορικής περιόδου : 1974-1989», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

παραγωγικών τάξεων και των Ο.Τ.Α. ήταν δύσκολο με τέτοια δομή⁸ να δημιουργήσει προϋποθέσεις αναπτυξιακού σχεδιασμού. Οι αρμοδιότητες του Νομαρχιακού συμβουλίου στρέφονται γύρω από την κατανομή των κονδυλίων στο εσωτερικό του νομού. Τα συμβούλια αυτά δεν επέφεραν ουσιαστικές αλλαγές στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα μέλη τους είδαν το ρόλο τους περισσότερο σαν ομάδα πίεσης, παρά ως θεσμό τοπικής εξουσίας⁹. Δεν απέκτησαν ποτέ αυτονομία από τον νομάρχη και δεν κατάφεραν να επηρεάσουν τη νομαρχιακή διοίκηση¹⁰. Ο δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης εφαρμόζεται και στην Ελλάδα από τις αρχές του 1995 με νομάρχη και νομαρχιακά συμβούλια που προέκυψαν από τις εκλογές του Οκτωβρίου του 1994 και σύμφωνα με τους νόμους 2218/94 και 2240/94¹¹. Το πέρασμα αυτό στην αυτοδιοίκηση των νομαρχιών προήλθε κύρια μέσα από εκσυγχρονιστικές τάσεις που έβλεπαν το υπάρχον σύστημα να «νοσει» αλλά και από την ανάγκη οργανωτικής αναδιάρθρωσης που απαιτούσε πλέον η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) προκειμένου να χρηματοδοτήσει τις περιφέρειες. Ακόμη η σημασία που δίνει η Ε.Ε. στην επίλυση προβλημάτων τοπικής σημασίας με την παράλληλη αδυναμία του κέντρου να γίνει εκφραστής αυτών των προβλημάτων οδήγησε αναγκαστικά πια στην εφαρμογή του β' βαθμού Τ.Α..

Οι ιδιωτικές επενδύσεις τόσο με αναπτυξιακούς νόμους όσο και χωρίς αυτούς ξεπερνούν σε κονδύλια σχεδόν πάντα τις δημόσιες επενδύσεις και ορισμένες φορές είναι περίπου διπλάσιες. Η συμβολή τους συνεπώς στην αναπτυξιακή διαδικασία είναι καθοριστική και η σημασία τους, όπως ήδη έχει αναφερθεί, μεγάλη στην τοπική οικονομία.

Απ' την άλλη, η κυβέρνηση που ανέλαβε από το 1981 προωθώντας, όπως είδαμε, την ιδέα του δεύτερου βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης μιλούσε για αυτοδιοίκηση επαρχιών σαν β' βαθμό. Αυτό δείχνει ότι αναγνωρίζονταν η αναγκαιότητα για

⁸ Η εφαρμογή του θεσμού των νομαρχιακών συμβουλίων ενίσχυσε σε ορισμένες περιπτώσεις το προνομιακό status ορισμένων κοινωνικών και επαγγελματικών ομάδων, ενώ αντίθετα επέτεινε τον αποκλεισμό ή την περιθωριοποίηση ορισμένων άλλων (βλέπε Χλέπας Ν., Η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση, θεωρητικές αναζητήσεις και θεσμικές μεταμορφώσεις, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα 1994)

⁹ Χριστοφιλοπούλου Π., Νομαρχιακή Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση στο Ελληνικό Πολιτικό Σύστημα, άρθρο υπό δημοσίευση Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης.

¹⁰ Ο Γάλλος γεωγράφος P.Y.Pechoux, αναφέρει σε άρθρο του ότι μέχρι το 1975, οι πρόεδροι των κοινοτήτων καλούνταν απλά στις έδρες των Νομαρχιών για να λάβουν γνώση των αναπτυξιακών προγραμμάτων ή των έργων.

¹¹ Π. Χριστοφιλοπούλου, Νομαρχιακή Διοίκηση ..οπ. παρ.

διευθέτηση των αναπτυξιακών προβλημάτων σε χωρικό επίπεδο μικρότερο απ' αυτό της νομαρχίας. Αν μάλιστα υποθέσουμε ότι ο κίνδυνος ελέγχου της διοίκησης σε αυτοδιοικήσεις επαρχιών ελαττώνεται στην περίπτωση που οι τοπικές ιδιαιτερότητες λαμβάνονται υπόψη για τα αναπτυξιακά κίνητρα ιδιωτικών επενδύσεων, θα περίμενε κανείς οι διάφορες ζώνες κινήτρων να έχουν σαν μέτρο χωρικής ενότητας, την επαρχία. Ακόμη και για τα ΠΔΕ, το πως θα διανεμηθούν μέσα στο νομό προκύπτει από αποφάσεις της κατά τόπους νομαρχίας. Αλλά και μια μικρή εμπειρική ανάλυση θα δείξει ότι οι ενδονομαρχιακές διαφορές στην Ελλάδα είναι αρκετά έντονες κυρίως λόγω των διακυμάνσεων του ανάγλυφου.

Παρόλ' αυτά οι αναπτυξιακοί νόμοι του 1982 και του 1990 κάθε άλλο παρά τις ενδονομαρχιακές διαφορές και τις τοπικές ιδιαιτερότητες έλαβαν υπ' όψη. Με ένα σύστημα τεσσάρων ή πέντε ζωνών κινήτρων και με μοναδική κλαδική διαφοροποίηση τον τουρισμό επιχειρήσαν ισόρροπη ανάπτυξη αδιαφορώντας για την ύπαιθρο. Βασικός στόχος των νόμων ήταν η αύξηση του ΑΕΠ και όχι η χωρική και κοινωνική ολοκλήρωση σε τοπικό επίπεδο, με αποτέλεσμα η επίδρασή τους στην τοπική ανάπτυξη να είναι περιορισμένη. Οι ελλείψεις στην εσωτερική οργάνωση των επαρχιών και η δυσκολίες στην συνεργασία με ανώτερα επίπεδα (νομός, περιφέρεια, κράτος) δεν προβλέφθηκαν από τον νόμο ως πρόβλημα που θα εμποδίσει ενδεχομένως τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες. Θεωρήθηκε ότι η ανάπτυξη στις περιοχές αυτές μπορεί να στηριχθεί μόνο στην ανάπτυξη του πρωτογενή τομέα. Οι νόμοι αυτοί, πέρα από τυχόν θετικά αποτελέσματα σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, δεν συνέβαλλαν σχεδόν καθόλου (δεν είχαν τέτοιο στόχο) στην ώθηση ενός πλέγματος συνεργασίας μεταξύ των υπηρεσιών και των φορέων, ιδιαίτερα των χωρικών επιπέδων περιφέρειας και επαρχίας αλλά και δημοσίων και ιδιωτικών υπηρεσιών σε μία υγιή βάση και στο πλαίσιο κοινών στόχων. Άλλωστε, ως ένα βαθμό, οι πολιτικές αυτές αγνόησαν τον ρόλο των υπηρεσιών και των φορέων στην αναπτυξιακή διαδικασία. Το γεγονός αυτό συνιστά οπωσδήποτε σημαντική καθυστέρηση για την ενίσχυση των αναπτυξιακών διαδικασιών και των αρμοδίων φορέων σε χωρικές ενότητες επιπέδου επαρχίας, ως προς την πρόοδο που επισημαίνεται στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες σε αντίστοιχα θέματα. Συνεχίζοντας κρίνουμε απαραίτητο να

παρουσιάσουμε κάθε κίνητρο για ιδιωτικές επενδύσεις από το 1982 και μετά, σε σχέση με τις χωρικές και κλαδικές του ρυθμίσεις¹²:

Αναπτυξιακός νόμος 1262/82: Χωρίστηκε η επικράτεια σε 4 περιοχές. Η βασική χωρική μονάδα ήταν ο νομός. Υπήρχαν ορισμένες εξαιρέσεις στις ακριτικές περιοχές (σε απόσταση 20 χλμ. από τα σύνορα), την περιοχή της πόλης της Ρόδου και Χαλκίδας, το Ν. Αττικής, Ν. Θεσσαλονίκης, Ν. Κορινθίας και Ν. Αχαΐας. Για το νομοθέτη μόνο σ' αυτές τις περιοχές υπάρχει άνιση ανάπτυξη μεταξύ της πρωτεύουσας του νομού και της ενδοχώρας. Οι περιοχές διαφοροποιούνται στις περιπτώσεις των τουριστικών επενδύσεων ανάλογα με την τουριστική ανάπτυξη των περιοχών. Διαφοροποιήσεις πάντως δεν υπάρχουν στις επενδύσεις του πρωτογενή τομέα που ενισχύεται με τα ίδια κίνητρα σ' όλη την επικράτεια. Η Επ. Αλμυρού ως τμήμα του Ν.Μαγνησίας ανήκε στην β' περιοχή κινήτρων για τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές επενδύσεις, και στην γ' περιοχή για τις τουριστικές επενδύσεις.

Αναπτυξιακός νόμος 1892/90: Αν και είχαν περάσει 8 χρόνια εφαρμογής του προηγούμενου νόμου η αδυναμία αξιολόγησής του ακόμη και από τους τοπικούς φορείς διατήρησε το ίδιο σκεπτικό για τις περιοχές ανάπτυξης. Η σημαντικότερη διαφορά ήταν ότι η Θράκη έγινε ξεχωριστή περιοχή κινήτρων με ακόμη υψηλότερα κίνητρα. Επίσης σύμφωνα με μια διυπουργική απόφαση αποφασίστηκε η ένταξη 75 Κοινοτήτων του Ν. Καρδίτσας στην δ' ζώνη κινήτρων. Ακόμη δηλαδή και οι όποιες τοπικές ρυθμίσεις του νόμου δεν λαμβάνουν υπ' όψη τους τις τοπικές ιδιαιτερότητες, τα τοπικά προϊόντα και πλεονεκτήματα.

Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Οι κανονισμοί της Ε.Ε. όσον αφορά τους εκσυγχρονισμούς των γεωργικών και κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων δεν είχαν κανένα χωρικό διαχωρισμό (τουλάχιστον στο περιεχόμενο της προκήρυξης). Οι κανονισμοί όμως για την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων είχαν μια σαφή κλαδική παρουσίαση πάνω στα αντικείμενα που ενδιαφέρουν τον κανονισμό. Σε ορισμένες περιπτώσεις προτείνεται εκσυγχρονισμό ενός τύπου μεταποιητικής βιομηχανίας με υποχρεωτική μείωση όμως της δυναμικότητάς της. Όσο για τις χωρικές διαφοροποιήσεις, αυτές ήταν ελάχιστες υποδεικνύοντας τις επιθυμητές περιοχές

¹² περισσότερη ανάλυση των αναπτυξιακών νόμων και άλλων κινήτρων υπάρχει στο επόμενο κεφάλαιο (2ο)

εγκατάστασης μιας συγκεκριμένης μονάδας. Ωστόσο σε γενικές γραμμές πρέπει να επισημάνουμε ότι η Ε.Ε. με τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) προώθησε την χωρική συνοχή και ολοκλήρωση των περιφερειών.

Εξάλλου πρέπει να τονίσουμε ότι στην Ελλάδα, οι διαρθρωτικές ανεπάρκειες των γεωργικών εκμεταλλεύσεων οδήγησαν στην ανάδειξη σημαντικών δικτύων αλληλεγγύης και συνεργασίας επίσημων ή άτυπων, αλλά και των συνεταιρισμών πρωτοβάθμιων ή δευτεροβάθμιων, που παίζουν σημαντικό ρόλο στην οργάνωση και λειτουργία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Από το γεγονός αυτό φαίνεται, ότι ο γεωργικός πληθυσμός μιας περιοχής, πέρα από τη συμμετοχή του σε μια κάθετη διάρθρωση του τομέα (Κράτος - Αγορά) διατηρεί σημαντικές σχέσεις - συχνά άτυπες - με τον χώρο και την τοπική κοινωνία.

Παρόλ' αυτά, η αντίληψη της ΚΑΠ ακολούθησε την επιλογή της γεωργικής εκμετάλλευσης ως βάση ενίσχυσης, ασχέτως των οργανωτικών και λειτουργικών σχέσεων με δίκτυα και φορείς (τοπικούς) συνεργασίας.

Προγράμματα επιχορήγησης του Ο.Α.Ε.Δ.: Ο Ο.Α.Ε.Δ. καταρτίζει προγράμματα επιχορήγησης ελευθέρων επαγγελματιών (μεταξύ αυτών και βιοτεχνών). Δημιουργεί έτσι 4 προγράμματα. Το πρώτο αναφέρεται σε νέους επαγγελματίες ηλικίας 18-25 ετών. Το δεύτερο και το τρίτο σε νέους επαγγελματίες ηλικίας 26-60 ετών. Το τέταρτο πρόγραμμα αναφέρεται στις λεγόμενες φθίνουσες βιομηχανικά περιοχές (π.χ. Λαύριο, Β. Εύβοια, Επ. Πατρών κ.λ.π.). Στις περιοχές αυτές ανήκει, από το 1995 και ολόκληρος ο Ν. Μαγνησίας. Πριν το 1995 ανήκε μόνο η Επ.Αλμυρού που δέχτηκε πρώτη τα πλήγματα κλεισίματος μεγάλων βιομηχανικών μονάδων. Η επιχορήγηση στην περίπτωση αυτή είναι μεγαλύτερη απ' όλα τα άλλα προγράμματα και αφορά και τους βιοτέχνες.

Βλέπουμε επομένως, ότι η χωρική συνοχή των περιοχών σε ελάχιστες περιπτώσεις λαμβάνεται υπ' όψη. Οι προσπάθειες επικεντρώνονται κυρίως στις υποδομές στις οποίες στηρίχθηκαν οι ιδιωτικές επενδύσεις. Όπως δείχνουν όλες σχεδόν οι μελέτες αξιολόγησης των αναπτυξιακών νόμων οι περιοχές του άξονα "S" αν και είχαν τα χαμηλότερα κίνητρα, εντούτοις παρουσιάζουν τα καλύτερα αποτελέσματα στις ιδιωτικές επενδύσεις. Η παραπέρα προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές αυτές - σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των υποδομών και στον

υπόλοιπο ελλαδικό χώρο - θα βασιστεί στις υπηρεσίες υποστήριξης των επιχειρήσεων που ήδη έχουν αναπτυχθεί εκεί.

Ασφαλώς ένα από τα πλεονεκτήματα αυτών των περιοχών είναι το εξειδικευμένο προσωπικό που υπάρχει. Στην επαρχία και ιδιαίτερα στις μικρές επιχειρήσεις, η στρατολόγηση εργατικού δυναμικού βασίζεται σ' ένα σύστημα δια-γνωριμίας, διαπροσωπικό. Το γεγονός αυτό εκφράζει οπωσδήποτε τις κοινωνικό-πολιτιστικές και οικονομικές σχέσεις και πρακτικές των τοπικών κοινωνιών, δεν συμβάλλει όμως στην ανάπτυξη - εξέλιξη των επαγγελματικών σχέσεων. Κατ' αυτό τον τρόπο, η κατάρτιση δεν μπορεί να οργανωθεί και να πραγματοποιηθεί παρά μόνο στο εσωτερικό των επιχειρήσεων.

Αφού λοιπόν ο αναπτυξιακός άξονας «S» επηρέασε θετικά το επενδυτικό ενδιαφέρον παρόλα τα χαμηλά του κίνητρα, φαίνεται ότι η όποια κλιμάκωση των κινήτρων ελάχιστα προσφέρει στην άρση των περιφερειακών ανισοτήτων. Εκείνο που λαμβάνεται περισσότερο υπόψη από τους επενδυτές όσον αφορά την χωροθέτηση της επιχείρησής τους, είναι η βιωσιμότητά της και η ελαχιστοποίηση διαφόρων λειτουργικών εμποδίων, και όχι τόσο το κόστος της επένδυσης. Άλλωστε οι τοπικές πρωτοβουλίες οι οποίες αποτελούν το αντικείμενο της μελέτης μας, συνήθως εκφράζονται από μικρές επενδυτικές προσπάθειες - τουλάχιστον στο αρχικό τους στάδιο - οι οποίες δεν έχουν συχνά την δυνατότητα χωροθέτησης διαφορετικής απ' αυτήν του τύπου κατοικίας των επενδυτών (βλ. τοπική έρευνα). Σημαντικό ρόλο στην εκδήλωση - και όχι χωροθέτηση - τοπικών επενδυτικών πρωτοβουλιών παίζουν διάφοροι προσωπικοί παράγοντες (κοινωνικές σχέσεις, κατοικία) αλλά και το υγιές επενδυτικό περιβάλλον της περιοχής και ο βαθμός υποστήριξης που παρέχεται σε μικρές επιχειρήσεις.

1.2 Μέθοδοι - Πηγές έρευνας

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μελέτες του χώρου είναι τα στοιχεία. Το πρόβλημα αυτό γίνεται ακόμη μεγαλύτερο όταν επιχειρείται η διερεύνηση περιοχών κατώτερου χωρικού επιπέδου απ' αυτό του νομού, διότι οι περισσότερες μελέτες και έρευνες που πραγματοποιούνται αλλά και οι στατιστικές επεξεργασίες από την ΕΣΥΕ ή άλλους φορείς, στις περισσότερες περιπτώσεις λαμβάνουν ως κατώτερο χωρικό επίπεδο επεξεργασίας, αυτό του νομού.

Η υπερπήδηση αυτού του προβλήματος επιτεύχθηκε με ένα συνδυασμό στοιχείων από επίσημες πηγές (ΕΣΥΕ, Νομαρχία, ΥΠΕΘΟ) και τοπικής έρευνας με βάση ερωτηματολόγιο (ημικατευθυνόμενη συνέντευξη) προς επιχειρηματίες και επαφές με τοπικούς και περιφερειακούς φορείς. Έτσι η τοπική έρευνα αναζήτησε βασικά στοιχεία που δεν υπήρχε άλλος τρόπος να συγκεντρωθούν, αλλά και μια σειρά άλλων πληροφοριών που μόνο μια τέτοια έρευνα μπορεί να δώσει.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με την μέθοδο της ημικατευθυνόμενης συνέντευξης και είχε σαν βασικές θεματικές ενότητες διερεύνησης, τις διαδικασίες που προηγήθηκαν της αίτησης για ένταξη στον αναπτυξιακό νόμο, τους παράγοντες που επηρέασαν το αντικείμενο, το μέγεθος τη θέση και την οργάνωση της επιχείρησης και έναν απολογισμό - αξιολόγηση του επενδυτή για τις διαδικασίες αυτές και την γενικότερη πορεία της επένδυσης (βλέπε Παράρτημα).

Οι υπόλοιπες πηγές που χρησιμοποιήσαμε ήταν οι εξής: α) για το επενδυτικό ενδιαφέρον με τους αναπτυξιακούς νόμους συλλέξαμε στοιχεία από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας (ΥΠΕΘΟ) στην Αθήνα, τον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου, και την Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΥΠΑ) στην Λάρισα¹³. β) για το επενδυτικό ενδιαφέρον με τους κανονισμούς της Ε.Ε. μας ενημέρωσαν στην Αγροτική Τράπεζα στον Αλμυρό καθώς και στην Διεύθυνση Γεωργίας της Νομαρχίας Μαγνησίας. γ) η υπάρχουσα κατάσταση των παραγωγικών τομέων της περιοχής μελέτης συγκεντρώθηκε από στοιχεία της Αναπτυξιακής Μελέτης της Επαρχίας Αλμυρού, της Διεύθυνσης Βιομηχανίας της Νομαρχίας Μαγνησίας, του Γραφείου Γεωργικής Ανάπτυξης στον Αλμυρό, του ΕΟΤ στον Βόλο και της Τουριστικής Αστυνομίας Μαγνησίας.

Διαπιστώσαμε τελικά ότι ένας μικρός αριθμός δεδομένων υπήρχε σε επίπεδο επαρχίας. Ωστόσο αρκετά από τα στοιχεία που θα μας έδιναν χρήσιμες πληροφορίες, λόγω έλλειψης πρόσφατων δεδομένων κρίθηκε ότι δεν είχαν πρακτική σημασία. Τα δημογραφικά και κοινωνικό - οικονομικά στοιχεία της απογραφής του 1991 παραμένουν αδημοσίευτα, ενώ η τελευταία απογραφή καταστημάτων από την ΕΣΥΕ διενεργήθηκε το 1988 (αν και έπρεπε να γίνει το 1994). Εν τούτοις δεν πρέπει να λησμονηθεί ότι όσον αφορά ένα μεγάλο μέρος

¹³ στοιχεία για τις επενδύσεις με τους αναπτυξιακούς νόμους υπήρχαν διαθέσιμα μόνο για τις επιχορηγήσεις αν και υπάρχουν κι άλλες μορφές ενίσχυσης. (βλέπε κεφάλαιο 2)

στοιχείων, η Αναπτυξιακή Μελέτη της Επαρχίας Αλμυρού (1994, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας) αποτέλεσε μια από τις βασικές πηγές. Πρέπει τελικά να επισημάνουμε ότι η έλλειψη στοιχείων επιπέδου επαρχίας δεν εντοπίζεται μόνο στις υπηρεσίες και τους φορείς της κεντρικής και περιφερειακής διοίκησης, αλλά και σε υπηρεσίες των ίδιων των επαρχιών.

Εξάλλου, προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος, η μελέτη μας να έχει χαρακτήρα τοπικής μελέτης, έγινε προσπάθεια σύγκρισης της περιοχής μελέτης, με γειτονικές επαρχίες, το νομό και την περιφέρεια.

1.3 Παρουσίαση Περιοχής Μελέτης

1.3.1 Γεωγραφική θέση

Πριν περάσουμε στην παρουσίαση των γεωγραφικών στοιχείων της περιοχής μελέτης, πρέπει να σημειώσουμε ότι η επιλογή αυτής περιοχής (Επαρχία Αλμυρού) ως περιοχή μελέτης, έγινε διότι πιστεύουμε ότι αποτελεί ένα ενδιαφέρον χωρικό σύστημα διερεύνησης της «συμπεριφοράς» του τοπικού χώρου στις σύγχρονες αναπτυξιακές αντιλήψεις για ανάπτυξη πρωτοβουλιών από αποκεντρωμένες αρχές σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

Η Επαρχία Αλμυρού βρίσκεται σε ένα από τα κεντρικότερα σημεία της Χώρας (Χάρτης 1) διασχιζόμενη μάλιστα από τον κύριο οδικό άξονα Αθήνας - Θεσσαλονίκης. Διοικητικά ανήκει στον Νομό Μαγνησίας και στην Περιφέρεια

Θεσσαλίας. Το ανάγλυφό της (Χάρτης 2) είναι αρκετά ποικίλο όχι όμως και ιδιαίτερα έντονο. Διαθέτει θάλασσα, μεγάλη πεδιάδα (Κρόκιον Πεδίο) και ορεινούς όγκους (όρος Όθρυς) που την περιβάλλουν. Έτσι μέσα σε μια τόσο μικρή έκταση συναντά κανείς όλα τα είδη φυσικών στοιχείων. Η πρωτεύουσα της Επαρχίας είναι ο Αλμυρός, μια ιστορική πόλη χτισμένη στο κέντρο του κάμπου, με πληθυσμό περίπου 9.000 κατοίκους, ο οποίος σήμερα διαθέτει επαρκή αστικό εξοπλισμό και φαίνεται να

Πίνακας 1.1 Χιλιομετρικές αποστάσεις από τον Αλμυρό

Απόσταση από Αλμυρό (Κm)	
Βόλος	35
Φάρσαλα	55
Στυλίδα	65
Λάρισα	70
Λαμία	79
Αθήνα	290
Θεσσαλονίκη	220

κυριαρχεί στο εσωτερικό των ορίων της περιοχής (Χάρτης 2).

Ακόμη και με την πρώτη ματιά στον Χάρτη 1, είναι εύκολο να καταλάβουμε ότι η θέση της περιοχής είναι αρκετά ευνοϊκή. Στον διπλανό Πίνακα 1.1 φαίνονται οι χιλιομετρικές αποστάσεις της πόλης του Αλμυρού με σημαντικές πόλεις της Ελλάδας.

Είναι έτσι κατανοητό ότι η Επαρχία Αλμυρού όχι μόνο βρίσκεται στο μέσον του άξονα Αθήνας - Θεσσαλονίκης, αλλά περιτριγυρίζεται και από τα αστικά κέντρα, του Βόλου της Λάρισας και της Λαμίας που απέχουν το πολύ 80 Km ενώ η σύνδεση γίνεται με πολύ καλό οδικό δίκτυο. Μόνο αυτές οι τρεις πόλεις συγκεντρώνουν πληθυσμό περίπου 275.000 κατοίκους. Διαπιστώνουμε επομένως ότι η Επ.Αλμυρού βρίσκεται ανάμεσα σε τρία σπουδαία αστικά κέντρα, εκ των οποίων τα δύο είναι πρωτεύουσες περιφερειών (Λάρισα, Λαμία) και το άλλο, σημαντικό βιομηχανικό κέντρο (Βόλος). Πέρα όμως και από τα αστικά αυτά κέντρα υπάρχουν άλλα μικρότερα που δημιουργούν ένα πλέγμα γύρω από την περιοχή. Φάρσαλα, Βελεστίνο, Ν.Αγχίαλος, Στυλίδα είναι πόλεις που συνθέτουν μέρος αυτού του πλέγματος.

Όμως η Επ.Αλμυρού ανήκει γεωγραφικά τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και στα Βαλκάνια. Το πέρασμα από την εθνική πολιτική σε υπερεθνική μετά το 1981 (ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ) και οι αλλαγές στις Ανατολικές χώρες μετά το 1990, επηρεάζουν όλο και περισσότερο την ανάπτυξη της Επαρχίας. Συνιστούν αλλαγές που είναι δυνατόν να οδηγήσουν την Επαρχία σε συμμετοχή σε νέα δίκτυα ανταλλαγών ή σε νέα περιθωριοποίηση.

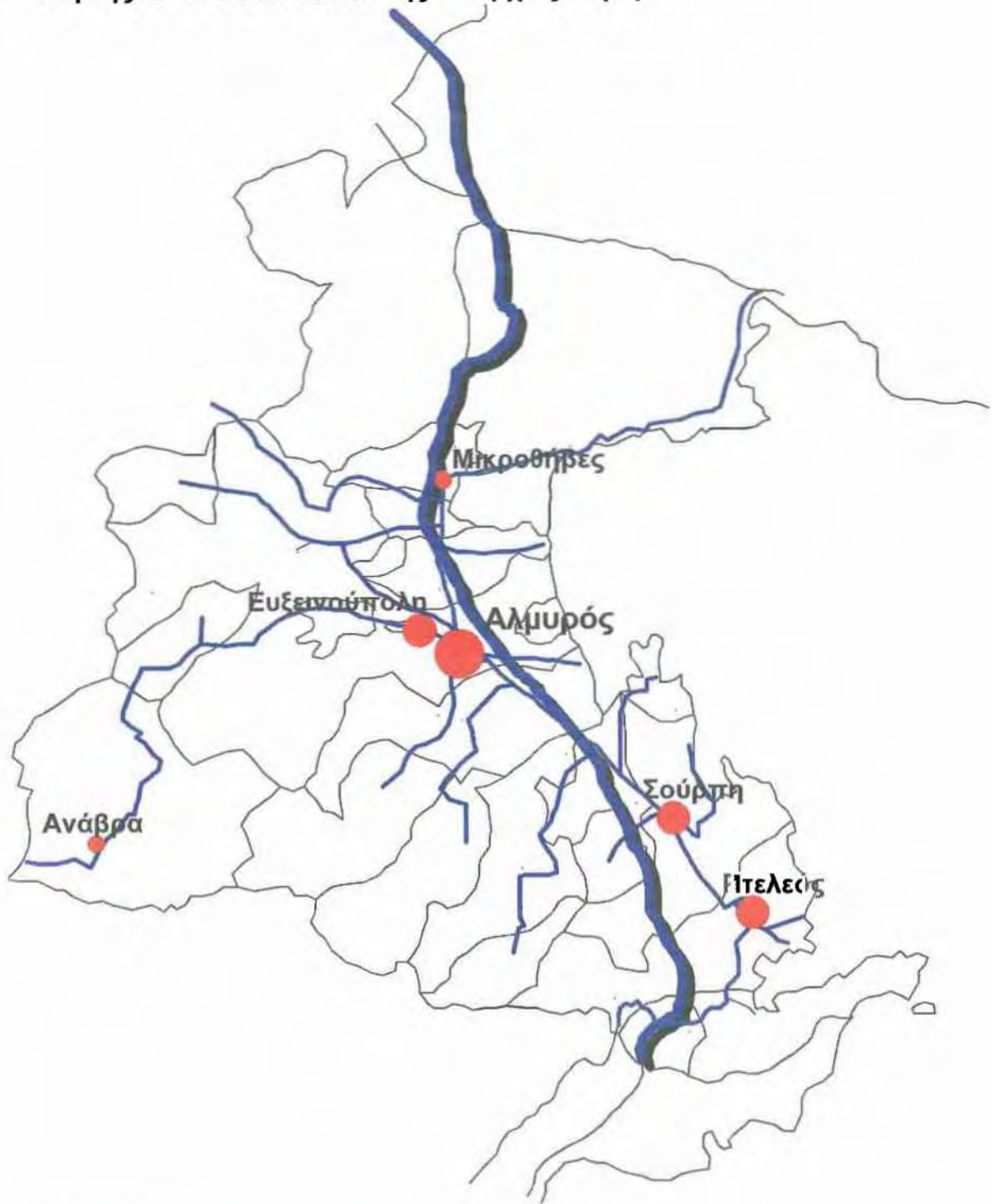
1.3.2 Ιστορικά στοιχεία της περιοχής

Η ιστορία φανερώνει ότι η ευρύτερη περιοχή της Επαρχίας Αλμυρού εξασφάλισε χωρίς διακοπή την ύπαρξη και ανάπτυξη ενός αστικού κέντρου από την αρχαιότητα, το οποίο με την σειρά του αποτέλεσε σημαντικό οικονομικό αλλά και εμπορικό κέντρο για την ενδοχώρα του. Σύμφωνα με τις ανασκαφές του 1908 οι πρώτες ενδείξεις για την οικονομική, εμπορική και κοινωνική ζωή γύρω από το σημαντικό αστικό κέντρο ξεκινά από το 2.500 π.Χ. Το μέρος αυτό έγινε γνωστό

Χάρτης 1 Η θέση της Επαρχίας Αλμυρού στον Ελληνικό χώρο

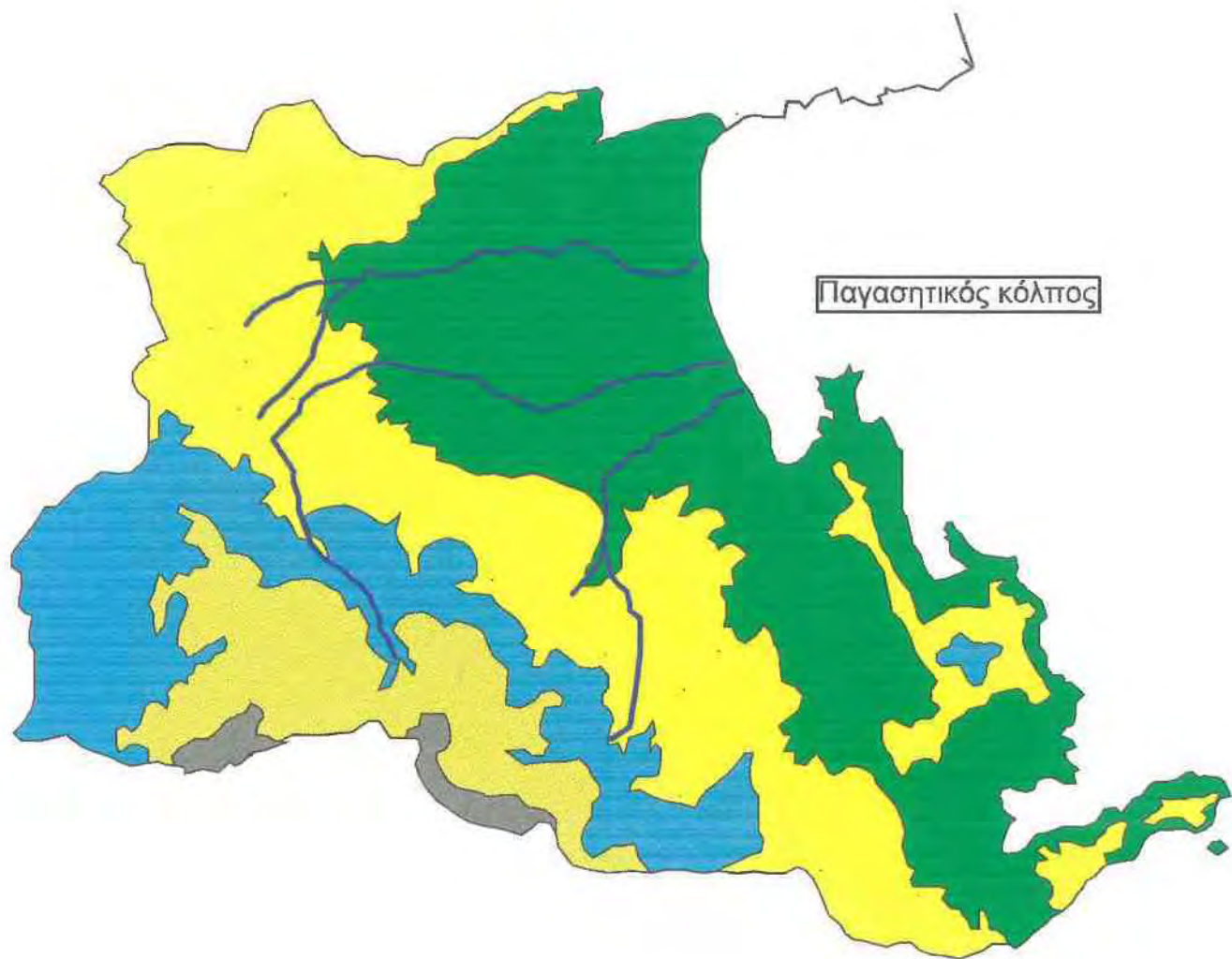

Χάρτης 2 Το οδικό δίκτυο της Επαρχίας Αλμυρού

Υπόμνημα

	Τοπικό οδικό δίκτυο
	Επαρχιακό οδικό δίκτυο
	Εθνικό οδικό δίκτυο

Χάρτης 3 Το ανάγλυφο της περιοχής μελέτης

από τον Όμηρο με το όνομα Φθία με πρωτεύουσα την πόλη Άλο. Η Άλος και η Πύρασσος αποτέλεσαν τις πιο ακμάζουσες πόλεις της Θεσσαλίας, αφού τα λιμάνια τους από το 1.000 π.Χ. μέχρι το 300 π.Χ. έλεγχαν το εμπόριο της. Μετά τον 8ο μ.Χ. αιώνα αρχίζει η παρακμή της περιοχής. Το 1173 επισκέφτηκε τον Αλμυρό ο Ισπανοεβραίος γεωγράφος Βενιαμίν Τουδέλλας και τον χαρακτήρισε πρώτη Θεσσαλική πόλη και το "...κυριότερο εμπορείον Ενετών, Πισσατών και Γενουαίων...". Επίσης και ο Άραβας γεωγράφος Εδρισύ χαρακτήρισε τον Αλμυρό "Σημαντικό εμπορικό κέντρο". Με την εισβολή των Τούρκων ο Αλμυρός καταστράφηκε ολοκληρωτικά και οι κάτοικοι αποσύρθηκαν στα ορεινά της Όθρυος και του Πηλίου. Αργότερα κατέβηκαν στον κάμπο (Κρόκιον πεδίο) και ξανάχτισαν τον Αλμυρό στην σημερινή του θέση. Με το πρωτόκολλο του Λονδίνου τον Μάρτιο του 1829 ο Αλμυρός συμπεριλαμβάνεται στην ελεύθερη ζώνη του πρώτου Ελληνικού κράτους. Όμως αυτό κράτησε περίπου έναν χρόνο (μέχρι τον Φεβρουάριο του 1830) διότι ο ρωσοτουρκικός πόλεμος διαμόρφωσε τα συμφέροντα και υπογράφηκε νέο πρωτόκολλο με τα σύνορα του Κράτους στην Λαμία. Τα νέα σύνορα καθορίστηκαν στον χείμαρρο Σουρπιώτικο (Σαλαμπριάς). Έτσι μόνο η Σούρπη, ο Πτελεός, η Αμαλιάπολη, οι Άγιοι Θεόδωροι και το Αχίλλειο ανήκαν στην ελεύθερη Ελλάδα.

Έτσι βλέπουμε ότι η Επ.Αλμυρού μέχρι την εισβολή των Τούρκων είχε έναν σπουδαίο ρόλο μέσα στη Θεσσαλία αφού ρύθμιζε το θαλάσσιο εμπόριο της. Μάλιστα την εποχή μετά την κατάληψη των Φράγκων (1204μ.Χ.) που ο Αλμυρός γνώρισε καινούργια ακμή, η αξία των χρυσών Βυζαντινών νομισμάτων κανονίζονταν στην αγορά του Αλμυρού. Ακόμη και ο Παγασητικός κόλπος ονομάζονταν κόλπος του Αλμυρού. Η παρακμή του Αλμυρού σε μεγάλο βαθμό προήλθε από την εγκατάλειψη της παραθαλάσσιας πόλης επί τουρκοκρατίας. Η νέα πόλη δεν χτίστηκε στο παλαιό σημείο λόγω της ελονοσίας που έπληξε όλες σχεδόν τις ακτές της Επαρχίας. Όμως και από το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ο Αλμυρός επανακμάζει. Η επικράτηση του Βόλου είναι τώρα πια δεδομένη, και το γεγονός αυτό μειώνει σημαντικά τα περιθώρια ανάπτυξης του Αλμυρού¹⁴.

¹⁴Τρικάλινός Γ., ΑΛΜΥΡΟΣ, στιγμές απ' την ιστορία του, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή 1987

1.3.3 Δημογραφική κατάσταση περιοχής μελέτης.

Η περιοχή μελέτης σύμφωνα με την απογραφή του 1991 έχει πληθυσμό 22.315 κατοίκους (Πίνακας 1.2). Σημείωσε αύξηση σε σχέση με την προηγούμενη απογραφή (1981) 9,7%. Είναι ασφαλώς μια σημαντική μεταβολή που αντικατοπτρίζει και τον δυναμισμό που επέδειξε την δεκαετία του '80 η περιοχή.

Αυτός ο δυναμισμός είχε όμως

τη βάση του στην πόλη του

Αλμυρού που την ίδια περίοδο

αύξησε τον πληθυσμό της

κατά 47,1%. Αντίθετα με τις

αυξητικές τάσεις του Αλμυρού

η υπόλοιπη Επαρχία Αλμυρού

είχε την ίδια περίοδο ελαφρά

μείωση του πληθυσμού.

Συμπεραίνουμε έτσι ότι η

περιοχή μελέτης αποτέλεσε πόλο έλξης πληθυσμού από άλλες περιοχές (αύξηση την τελευταία δεκαετία 9,7%), με επίκεντρο την πόλη του Αλμυρού, που ενδεχομένως συγκέντρωσε πληθυσμό και από απομακρυσμένες κυρίως Κοινότητες της Επαρχίας.

Στον Πίνακα 1.3 που δείχνει τις απογραφές πληθυσμού για τους Ο.Τ.Α. της Επαρχίας Αλμυρού τα έτη 1971, 1981 και 1991 μαζί με τα ποσοστά μεταβολής ανά δεκαετία βλέπουμε ότι μόνο 3 Ο.Τ.Α. - στα πεδινά - παρουσίασαν συνεχή αύξηση του πληθυσμού τους την περίοδο 1971-1991 (Αλμυρός, Ευξεινούπολη και Μικροθήβες), άλλοι 3 Ο.Τ.Α. - στα νότια ημιορεινά - παρουσίασαν την δεκαετία '71-'81 άνοδο για να ακολουθήσει μια πτωτική τάση, ενώ 6 Ο.Τ.Α. - κυρίως στα ορεινά - είχαν την ακριβώς αντίθετη συμπεριφορά (πρώτα πτώση και μετά άνοδο). Τέλος 8 Κοινότητες της περιοχής - 4 πεδινές και 4 ημιορεινές και ορεινές - είχαν συνεχή πτώση αυτή την 20ετία. Η ανάλυση αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι κυριότερες αυξητικές τάσεις εντοπίζονται στον Αλμυρό και στην γύρω περιοχή και ακολουθούν οι Κοινότητες στα νότια της Επαρχίας. Ωστόσο υπάρχουν και ορισμένοι ορεινοί Ο.Τ.Α. (Ανάβρα, Κωφοί, Κοκκωτοί) που διατηρούν ένα δυναμισμό και δεν παρουσιάζουν σημαντικές απώλειες.

Πίνακας 1. 2 Πληθυσμιακά μεγέθη Επαρχίας Αλμυρού

Κατηγορία	1971	1981	1991
Επαρχία Αλμυρού	~18.000	~20.000	~22.315
πόλη Αλμυρού	~10.000	~14.715	~17.715
Υπόλοιπη Επαρχία	~8.000	~5.285	~4.600

Πηγή: ΕΣΥΕ

Πίνακας 1.3 Πληθυσμός και ποσοστιαίες μεταβολές των ΟΤΑ της Επ. Αλμυρού

ΔΗΜΟΣ ή ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	ΕΤΟΣ			ΠΟΣΟΣΤΟ		
	ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ			ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ		
	1971	1981	1991	71-81	81-91	71-91
Δήμος Αλμυρού	6490	6730	8916	3,7	32,5	37,4
Κοινότητα Αγίας Τριάδος	394	366	325	-7,1	-11,2	-17,5
Κοινότητα Αγίου Ιωάννου	77	57	66	-26,0	15,8	-14,3
Κοινότητα Αγίων Θεοδώρων	412	393	386	-4,6	-1,8	-6,3
Κοινότητα Αιδινίου	474	448	395	-5,5	-11,8	-16,7
Κοινότητα Αμαλιαπόλεως	478	466	486	-2,5	4,3	1,7
Κοινότητα Ανάβρας	852	661	899	-22,4	36,0	5,5
Κοινότητα Ανθότοπου	362	323	325	-10,8	0,6	-10,2
Κοινότητα Αχιλλείου	615	704	669	14,5	-5,0	8,8
Κοινότητα Βруναίνης	643	634	550	-1,4	-13,2	-14,5
Κοινότητα Δρυμώνος	380	334	284	-12,1	-15,0	-25,3
Κοινότητα Ευξεινουπόλεως	2005	2231	2296	11,3	2,9	14,5
Κοινότητα Κοκκωτών	335	252	303	-24,8	20,2	-9,6
Κοινότητα Κροκίου	1370	1032	992	-24,7	-3,9	-27,6
Κοινότητα Κωφών	210	144	184	-31,4	27,8	-12,4
Κοινότητα Μικροθηβών	510	597	624	17,1	4,5	22,4
Κοινότητα Πλατάνου	966	954	915	-1,2	-4,1	-5,3
Κοινότητα Πτελεού	1720	1912	1810	11,2	-5,3	5,2
Κοινότητα Σούρπης	1718	1935	1775	12,6	-8,3	3,3
Κοινότητα Φυλάκης	258	174	115	-32,6	-33,9	-55,4
Επαρχία Αλμυρού	20269	20347	22315	0,4	9,7	10,1
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	161392	182222	198434	12,9	8,9	23,0
Πηγή: ΕΣΥΕ						

Πίνακας 1.4 Πληθυσμιακά μεγέθη Επ. Αλμυρού, Μαγνησίας και Θεσσαλίας τα έτη 1971, 1981, 1991

	1971	1981	1991
Επ. Αλμυρού	20269	20347	22315
Μαγνησία	161392	182222	198434
Θεσσαλία	659913	695654	734846
% στη Μαγνησία	12,56%	11,17%	11,25%
% στη Θεσσαλία	3,07%	2,95%	3,04%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Κλείνοντας την δημογραφική παρουσίαση της Επαρχίας¹⁵ βλέπουμε στον Πίνακα 1.4 την διαχρονική συμβολή της Επαρχίας στον πληθυσμό του Ν.Μαγνησίας και της Θεσσαλίας. Σε σχέση με το Ν.Μαγνησίας παρατηρούμε

ότι οι απώλειες της δεκαετίας του '70 δεν καλύφθηκαν την επόμενη δεκαετία παρόλη την αύξηση του πληθυσμού της Επαρχίας. αντίθετα σε σχέση με την Θεσσαλία, η Επαρχία Αλμυρού κατάφερε να επανακτήσει το 1991 την ποσοστιαία συμμετοχή που κατείχε το 1971, έπειτα από την υποχώρηση του 1981.

Γενικά έχουμε να σημειώσουμε ότι η οικονομική άνθηση της περιοχής τη δεκαετία του '80, λόγω της αύξησης της βιομηχανικής απασχόλησης - όπως θα δούμε και παρακάτω - διατήρησε μια δυναμική στην Επαρχία Αλμυρού, που σήμερα, μετά το κλείσιμο των εργοστασίων, τόσο στην περιοχή όσο και σ' ολόκληρο το Ν. Μαγνησίας, εξανεμίζεται με το ενδεχόμενο ανακατατάξεων του πληθυσμιακού δυναμικού. Άλλωστε ένας από τους κυριότερους - αν όχι ο κυριότερος - λόγος μετακίνησης του πληθυσμού, είναι η απασχόληση.

1.3.3.1 Κοινωνικά και δημογραφικά, ιστορικά χαρακτηριστικά της περιοχής

Το 1881 η Επ.Αλμυρού περιελάμβανε τους Δήμους Αλμυρού, Ιτώνος, Όθρυς και Πλατάνου με συνολικό πληθυσμό 10.253 κατοίκους. Απ' αυτούς το 26% (2.725 άτομα) απασχολούνταν σε διάφορα επαγγέλματα. Τα κυριότερα επαγγέλματα

¹⁵ Η μη έκδοση των στατιστικών δελτίων της ΕΣΥΕ από την απογραφή του 1991 δεν μας επιτρέπει άλλες αναλύσεις πέρα από τις πληθυσμιακές. Θεωρούμε τα τελευταία στοιχεία που έχουμε στην διάθεσή μας από την απογραφή του 1981 μη αντιπροσωπευτικά και γι' αυτό δεν επιχειρούμε κάποια επεξεργασία.

ήταν: 1.029 αγρότες, 735 κτηνοτρόφοι, 302 εργάτες, 103 υπηρέτες, 28 υπάλληλοι, 71 κτηματίες και 328 μικροβιοτέχνες.

Ο παραπάνω πληθυσμός δεν περιλαμβάνει τα τέσσερα χωριά του Δήμου Αχιλλείου που ανήκαν στο πρώτο ελεύθερο κράτος, τους πρόσφυγες από την Ανατολική Ρωμυλία που εγκαταστάθηκαν το 1907 στην Ευξεινούπολη και τους πρόσφυγες που ήρθαν το 1914-15 από την Μικρά Ασία που εγκαταστάθηκαν έξω από τον Αλμυρό. Οι τελευταίοι μετά το 1919 επέστρεψαν στην πατρίδα τους για να ξαναγυρίσουν το 1922. Όλοι οι παραπάνω μαζί με Αρβανίτες από την Αττική που εγκαταστάθηκαν στον Αλμυρό, Ζαγορίσιους από την Ήπειρο, Βλάχους και Σαρακατσαναίους συνθέσανε ένα μωσαϊκό από διαφορετικές γλώσσες, ιδιώματα και παραδόσεις και έφτασαν τον πληθυσμό της Επαρχίας το 1940 στους 25.000 περίπου κατοίκους. Ασφαλώς η είσοδος στην Επαρχία όλων αυτών και κυρίως των προσφύγων από την Μικρά Ασία και την Ανατολική Ρωμυλία αποτέλεσε κινητήρια δύναμη για την περιοχή. Με βάση την εξειδίκευσή τους και την τεχνογνωσία τους που μετέφεραν στο νέο τόπο εγκατάστασής τους βελτίωσαν με τον τρόπο τους την οικονομία και το εμπόριο της περιοχής. Προοδευτικοί στις ιδέες τους και με ζήλο για δουλειά προσπαθούσαν να διατηρήσουν το υψηλό βιοτικό επίπεδο που τους διέκρινε. Αξίζει ωστόσο να σημειωθεί ότι το υψηλό ποσοστό μικροβιοτεχνών φανερώνει τον σημαντικό ρόλο της μεταποίησης στην περιοχή και ενδεχομένως την παραδοσιακή εξειδίκευσή της σε βιοτεχνικές δραστηριότητες που συνδέονται ως επί το πλείστον με τις παραγωγές της.

Το 1940 η πλειοψηφία ήταν και πάλι αγρότες - καπνοπαραγωγοί κυρίως. Ο καπνός του Αλμυρού ήταν περιζήτητος στην Αίγυπτο και την Αμερική. Στα ορεινά χωριά υπήρχαν μικρά υφαντάδικα που απασχολούσαν γυναίκες. Τα κιλίμια της Γούρας ήταν περίφημα. Ακόμη και σήμερα ο ΕΟΜΜΕΧ τα περιλαμβάνει στα λαϊκά σχέδια. Επίσης τα μεταξωτά μαντήλια του Αλμυρού διατείθονταν και στο εξωτερικό. Τέλος μεγάλο ρόλο στην τοπική οικονομία της εποχής έπαιξε η κτηνοτροφία. Στην περιοχή ξεχείμαζαν γύρω στα 160.000 γιδοπρόβατα¹⁶.

¹⁶Τρικαλινός Γ., ΑΛΜΥΡΟΣ ..οπ. παρ.

1.3.4 Σύντομη παρουσίαση της παραγωγικής διάρθρωσης της περιοχής

Η τομεακή διάρθρωση της Επ. Αλμυρού σύμφωνα με στοιχεία του 1981 δείχνει ότι ο πρωτογενής τομέας απορροφά το σημαντικότερο μέρος της απασχόλησης, ενώ οι άλλοι δύο τομείς μοιράζονται την υπόλοιπη.

Πίνακας 1.5 Παραγωγική διάρθρωση Επαρχίας Αλμυρού και Θεσσαλίας το 1981

	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
Επ.Αλμυρού	53%	25%	22%
Θεσσαλία	48%	24%	28%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Συγκρίνοντας την διάρθρωση του Αλμυρού με αυτή της Θεσσαλίας (Πίνακας 1.5) παρατηρούμε ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές, συμπεραίνοντας έτσι ότι ακολουθείται παρόμοια κατανομή.

Έχοντας στην διάθεσή μας την διάρθρωση στη Θεσσαλία για το 1990 (Πίνακας 1.6) και κάνοντας την παραδοχή ότι δεν διαφοροποιείται σημαντικά η περιοχή μελέτης κάνουμε την εκτίμηση ότι έχει μειωθεί ως ένα βαθμό η απασχόληση του πρωτογενή τομέα και έχει αυξηθεί η απασχόληση του τριτογενή. Όσον αφορά όμως τον δευτερογενή τομέα, κάθε εκτίμηση είναι παρακινδυνευμένη αφού οι εξελίξεις την δεκαετία του '80 ήταν σημαντικές και προκάλεσαν σημαντικές ανακατατάξεις στην παραγωγική διάρθρωση της περιοχής.

Πίνακας 1.6 Παραγωγική διάρθρωση της Θεσσαλίας το 1990

	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
Θεσσαλία	36%	26,8%	37,2%

Πηγή: Σύνδεσμος Βιομηχάνων Θεσσαλίας

Ο πρωτογενής τομέας στηριζόμενος κυρίως στην γεωργία χαρακτηρίστηκε και στην Επ.Αλμυρού την τελευταία 15ετία από το πέρασμα σε εντατικά συστήματα καλλιέργειας έναντι των παλαιότερων παραδοσιακών μεθόδων. Καταλυτική ήταν για την περιοχή και η εγκατάσταση στην περιοχή του εργοστασίου επεξεργασίας βιομηχανικής τομάτας που δημιούργησε μια νέα εναλλακτική δυναμική λύση για τους γεωργούς της Επαρχίας. Όμως τον σημαντικότερο παράγοντα για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και τον προσανατολισμό της περιοχής προς

ορισμένα προϊόντα (βαμβάκι, σκληρό σιτάρι, ελαιοκαλλιέργεια, βιομηχανική τομάτα) που αποτελούν και τις πιο δυναμικές καλλιέργειες, αποτέλεσε από το 1981 η ΚΑΠ (Κοινή Αγροτική Πολιτική) και από το 1992 η μεταρρύθμισή της.

Ο δευτερογενής τομέας γνώρισε μεγάλη άνθηση από τα τέλη της δεκαετίας του '70 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80 οπότε και έκλεισαν τα δύο μεγαλύτερα εργοστάσια *Μεταλλουργική Χάλυψ* και *Ελληνικά Σιδηροκράματα*. Ο μεγάλος αριθμός απασχολούμενων που διέθεταν δημιούργησε σημαντική ανεργία. Ευτυχώς για την περιοχή παρέμεινε σε λειτουργία αλλά και ανάπτυξη το εργοστάσιο της ΑΔΕΛΚΑΝ το οποίο όμως τον τελευταίο καιρό αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα. Ο υπόλοιπος δευτερογενής τομέας στρέφεται κυρίως στις σιδηροκατασκευές ενδεχομένως και λόγω της ειδίκευσης που αποκτήθηκε στα εργοστάσια που έκλεισαν. Η αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας που παρατηρήθηκε μετά τον καταστροφικό σεισμό του 1980 και τη λήψη δανείων από τους πληγέντες, υποχώρησε προς τα τέλη της δεκαετίας του '80.

Ο τριτογενής τομέας εκτός από τις υπηρεσίες που είναι λίγες, περιέχει τον τουρισμό που γνωρίζει τα τελευταία χρόνια μια μικρή αύξηση στους οικισμούς που βρίσκονται στις ακτές του Παγασητικού κόλπου. Τα ξενοδοχεία είναι λίγα, τα ενοικιαζόμενα δωμάτια περισσότερα και έτσι παρατηρείται μια μικρή δραστηριοποίηση μόνο για τους θερμούς μήνες του καλοκαιριού. Ωστόσο, ο τουρισμός αυτού του τύπου φαίνεται να συμβάλλει στην ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας, που είναι σημαντική για τη διατήρηση δραστηριοτήτων αναγκαίων για τη διαχείριση του χώρου. Αντίθετα στα ορεινά δεν υπάρχει καμιά τουριστική εκμετάλλευση αν και το φυσικό περιβάλλον είναι αξιόλογο.

1.4 Συμπεράσματα

Ο Αλμυρός αντιστοιχεί σ' εκείνες τις χωρικές ενότητες των οποίων η έκταση, ο πληθυσμός, η θέση τους στον ελληνικό ωφέλιμο χώρο αλλά και οι παραγωγές τους και ο αστικός εξοπλισμός τους, τους επιτρέπουν να διαθέτουν σημαντικές δραστηριότητες στους τρεις βασικούς τομείς της οικονομίας. Ωστόσο φαίνεται ότι κυριαρχεί ο πρωτογενής τομέας.

Στο συγκεκριμένο παράδειγμα, η περιοχή μελέτης φαίνεται να επωφελήθηκε σχετικά της χωροθέτησης ορισμένων εθνικής εμβέλειας επιχειρήσεων στις δεκαετίες του '70 και '80 στα πλαίσια της τότε περιφερειακής πολιτικής ανάπτυξης.

Εξάλλου, διαφαίνεται από την επενδυτική δραστηριοποίηση και την αναπτυξιακή πορεία των τελευταίων χρόνων ότι δεν αναπτύχθηκε παράλληλα η ανάδειξη σημαντικών τοπικών ενδιάμεσων φορέων και επομένως συνεργασία της Επαρχίας με τους τοπικούς ή περιφερειακούς φορείς, ούτε οι μηχανισμών υποστήριξης τοπικών πρωτοβουλιών και επιχειρηματικών δράσεων, στοιχεία βασικά για την υποστήριξη της τοπικής αναπτυξιακής διαδικασίας.

Έτσι, το ερώτημα που τίθεται σε μια τέτοια μελέτη, είναι να προσδιορίσει σε ποιο βαθμό χωρικά επίπεδα όπως αυτό της Επαρχίας Αλμυρού έχουν το κατάλληλο μέγεθος και δυναμικό να δημιουργήσουν ενδιάμεσα σώματα και μηχανισμούς υποστήριξης είτε αυτόνομα, είτε σε συνεργασία με νομαρχιακούς και περιφερειακούς φορείς. Άλλωστε και η αρχή της επικουρικότητας που προωθείται από την Ε.Ε. υποστηρίζει ότι οι αποφάσεις πρέπει να παίρνονται στο κατώτερο δυνατό επίπεδο, δίνοντας στις περιφερειακές και τοπικές αρχές ισότιμη θέση - δίπλα στις κοινοτικές και εθνικές αρχές - στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και εφαρμογής προγραμμάτων. Η εξέταση των επενδυτικών σχεδίων στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων αποτελεί μια σημαντική πηγή γι' αυτή την προσπάθεια εφόσον τα αποτελέσματα που θα προκύψουν, μπορούν να συμβάλλουν θετικά στην προσπάθεια αναδιοργάνωσης των σχέσεων κατώτερων και υψηλότερων χωρικών επιπέδων με στόχο την τοπική ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΙ ΝΟΜΟΙ

2.1 Μορφές ενίσχυσης επενδυτικών πρωτοβουλιών.

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια περιληπτική παρουσίαση των βασικών τρόπων ενίσχυσης των επενδυτικών πρωτοβουλιών από φορείς εκτός του δημοσίου, δηλαδή ιδιώτες, εταιρείες και συνεταιρισμούς και ΟΤΑ. Η παρουσίαση αυτή επικεντρώνει το ενδιαφέρον στους δύο τελευταίους αναπτυξιακούς νόμους που αποτέλεσαν ελάχιστη εξαίρεση για ολοκληρωμένη παρέμβαση και στους τρεις παραγωγικούς τομείς στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας.

Στη συνέχεια ακολουθεί η σύγκριση των δύο νόμων σε αντιπαράθεση με τα αναπτυξιακά δεδομένα της Επαρχίας Αλμυρού με στόχο τη διερεύνηση τυχόν δυσλειτουργιών και ελλείψεων των νόμων σ' ότι αφορά τις μικρό-περιοχές (επαρχίες).

2.2 Αναπτυξιακός Νόμος 1262/82

Ο νόμος αυτός που ψηφίστηκε το 1982 από την κυβέρνηση που ανέλαβε την εξουσία λίγο καιρό πριν (Οκτώβριος 1981), θέσπισε τις νέες οικονομικές και κοινωνικές της αντιλήψεις περί της ανάπτυξης. Μια από τις βασικότερες καινοτομίες του νόμου ήταν ότι διευρύνθηκε η έννοια της παραγωγικής επένδυσης για να περιλάβει και δραστηριότητες του πρωτογενή και τριτογενή τομέα (υπηρεσίες), εντάσσοντας έτσι και την ελληνική ύπαιθρο στο πλέγμα των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Στον πρωτογενή τομέα υπάγονται γεωργικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας. Στον δευτερογενή έχουμε τις μεταποιητικές βιομηχανικές και χειροτεχνικές επιχειρήσεις όλων των κλάδων, μεταλλευτικές και λατομικές επιχειρήσεις. Στον τριτογενή έχουμε τις τουριστικές επιχειρήσεις,

επιχειρήσεις εξοικονόμησης και παραγωγής ενέργειας, κέντρα τεχνικής βοήθειας. Οι επενδύσεις από τις παραπάνω επιχειρήσεις που μπορούν να επιχορηγηθούν αφορούν κυρίως εγκαταστάσεις, μηχανολογικός και λοιπό εξοπλισμό, αλλά και εκσυγχρονισμούς, αποθηκευτικούς χώρους κλπ.

Η επικράτεια χωρίστηκε σε 4 ευρείες περιοχές ανάπτυξης, στις χωρικές ενότητες - βάσεις των οποίων έγιναν δύο διακρίσεις: α) βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες και β) τουριστικές μονάδες. Οι επενδύσεις του πρωτογενή τομέα δεν αντιμετωπίστηκαν με διαφορετικό τρόπο ανάλογα με την περιοχή εγκατάστασής τους.

Τα κίνητρα που μπορούν να απολάβουν οι επενδυτές χωρίστηκαν σε δύο δέσμες: α) η πρώτη δέσμη περιλαμβάνει επιχορήγηση, μειωμένο φορολογικό συντελεστή κερδών, επιδότηση επιτοκίου και αυξημένες αποσβέσεις και β) η δεύτερη δέσμη περιλαμβάνει αφορολόγητες εκπτώσεις και αυξημένες αποσβέσεις¹. Ο επενδυτής ήταν υποχρεωμένος να επιλέξει μία από τις παραπάνω δέσμες προκειμένου να ενισχυθεί.

Η επιχορήγηση στον Ν.Μαγνησίας και επομένως και στην Επ. Αλμυρού ήταν για τις βιομηχανικές και βιοτεχνικές 10-25% (Β' ζώνη κινήτρων), για τις τουριστικές 15-40% (Γ' ζώνη κινήτρων) και για τον πρωτογενή τομέα 20-50% (σ' όλη η επικράτεια ισχύουν τα κίνητρα της Δ' ζώνης). Η ίδια συμμετοχή στον πρωτογενή τομέα ήταν τουλάχιστον 15%, στον δευτερογενή τουλάχιστον 35% και στον τουρισμό τουλάχιστον 25%. Πρέπει να προσθέσουμε ακόμη ότι για επενδύσεις μέσα σε Βιομηχανικές Περιοχές και Βιοτεχνικά Κέντρα η επιχορήγηση είναι υψηλότερη.

Η επιδότηση επιτοκίου για δάνειο που έχει συναφθεί με Τράπεζα επιδοτείται με το ίδιο ποσοστό που επιχορηγήθηκε η επένδυση και η επιδότηση παρέχεται για τα τρία πρώτα χρόνια της επένδυσης.

Οι αφορολόγητες εκπτώσεις (β' δέσμη κινήτρων) προϋποθέτει επιχειρήσεις που ήδη λειτουργούν και παρουσιάζουν κέρδη. Στον Ν. Μαγνησίας απαλλάσσονταν από το φόρο το 60% από το 40% της παραγωγικής επένδυσης. Εάν τα κέρδη της επιχείρησης δεν καλύπτουν την απαλλαγή αυτή γίνεται μεταφορά του υπολοίπου

¹ όπως αναφέρθηκε σε υποσημείωση του πρώτου κεφαλαίου δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τις επενδύσεις με τη β' δέσμη κινήτρων του Ν. 1262/82

στα επόμενα φορολογικά έτη. Ο φορολογικός συντελεστής αδιανέμητων κερδών είναι μειωμένος κατά 5 ποσοστιαίες μονάδες από 49% σε 44% για τις επιχειρήσεις που εντάσσονται στον αναπτυξιακό νόμο².

Πρέπει ακόμη να αναφερθούν και οι ειδικές επενδύσεις. Αυτές επιχορηγούνται με επιπλέον 15 ποσοστιαίες μονάδες και αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος, την υποκατάσταση του πετρελαίου και της ηλεκτρικής ενέργειας, την έρευνα, τις επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. και των Συνεταιρισμών κ.α..

Οι διαδικασίες υπαγωγής στο νόμο απαιτούσαν την κατάθεση ορισμένων εντύπων που τα σημαντικότερα είναι: αίτηση, οικονομοτεχνική μελέτη και υπεύθυνη δήλωση για τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται, την ίδια συμμετοχή, την Τράπεζα που πρόκειται να δανειοδοτήσει την επένδυση κλπ. Η υποβολή των αιτήσεων μέχρι ένα ορισμένο ποσό γινόταν στον ΕΟΜΜΕΧ (Βόλου) ή την Αγροτική Τράπεζα (Αλμυρού) αν επρόκειτο για επένδυση του πρωτογενή τομέα, για μεγαλύτερες επενδύσεις η υποβολή γινόταν στην Υπηρεσία Περιφερειακής Ανάπτυξης (Λάρισα) ενώ για πολύ μεγάλες επενδύσεις γινόταν κατ' ευθείαν στο Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας. Η αξιολόγηση των επενδύσεων ελάμβανε υπόψη της το ποσοστό ίδιας συμμετοχής, τη προστιθέμενη αξία, τις νέες θέσεις εργασίας, αλλά και κριτήρια όπως η τεχνολογία, το εθνικό και κοινωνικό συμφέρον, ο φορέας της επένδυσης κ.α.. Ευνοϊκότερη μεταχείριση προβλέπονταν για τις επενδύσεις των Ο.Τ.Α. και των Συνεταιρισμών που επιχορηγούνταν με υψηλότερα ποσοστά.

Προκύπτει τελικά ότι όσον αφορά τις διατάξεις του νόμου, και την αξιολόγηση που γινόταν για τις επενδύσεις, δεν λαμβάνονταν σοβαρά υπ' όψη η θέση και οι επιπτώσεις τους στην τοπική οικονομία, με αποτέλεσμα να είναι σε αρκετές περιπτώσεις πιθανή η αποδιοργάνωση τοπικών κλάδων που λειτουργούσαν παραδοσιακά στις περιοχές.

2.3 Αναπτυξιακός Νόμος 1892/90

Με το νέο αναπτυξιακό νόμο στο τομέα των υπαγόμενων επιχειρήσεων περιελήφθηκαν αρκετές κατηγορίες στην παροχή υπηρεσιών (ειδικευμένες

² Το κίνητρο των αυξημένων αποσβέσεων για τον Ν.Μαγνησίας κυμαίνεται από 20 μέχρι 80% ανάλογα με τις βάρδιες εργασίας: 20% για μία βάρδια, 40% για δύο βάρδιες και 80% για τρεις βάρδιες.

τουριστικές, κατασκευή γκαράζ αυτοκινήτων, εκδοτικές, υγρών καυσίμων, ερευνητικά εργαστήρια κλπ) ενώ παρόμοιες μεταρρυθμίσεις ακολουθούν και τις παραγωγικές επενδύσεις που υπάγονται στον νόμο. Οι περιοχές ανάπτυξης δεν μεταβάλλονται με μόνη εξαίρεση τη Θράκη που δημιουργεί δική της ανώτερη ζώνη κινήτρων, ενώ καθορίζονται ελάχιστα όρια ύψους επενδύσεων. Για επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης στον πρωτογενή τομέα το όριο είναι 30 εκ. δρχ. Οι υπόλοιπες επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης έχουν όριο 60 εκ. δρχ.. Οι αναπαλαιώσεις τουριστικού χαρακτήρα έχουν όριο τα 15 εκ. δρχ.. Οι επενδύσεις ίδρυσης ή επέκτασης για παροχή υπηρεσιών προηγμένης τεχνολογίας έχουν όριο τα 5 εκ. δρχ., ενώ για εκσυγχρονισμούς το όριο είναι 2 εκ. δρχ.. Όλοι οι υπόλοιποι εκσυγχρονισμοί έχουν όριο τα 10 εκ. δρχ.. Σημαντικές αλλαγές δεν παρατηρούνται όμως και στο τρόπο ενίσχυσης και διατηρούνται οι περισσότερες μορφές ενισχύσεων. Τα ποσοστά των επιχορηγήσεων σταθεροποιούνται και για τον Ν. Μαγνησίας είναι και στον δευτερογενή τομέα και στον τουρισμό 15%. Ακόμη καταργούνται οι ευνοϊκές ρυθμίσεις για τους Ο.Τ.Α. και τους Συνεταιρισμούς.

Η σημαντικότερη αλλαγή που παρατηρείται στο νόμο αυτό σε σχέση με τον προηγούμενο είναι ο μικρός αριθμός αιτήσεων που εγκρίνονται και που οφείλεται τόσο στα όρια των στο ύψος των επενδυτικών κεφαλαίων, όσο και στον περιορισμό των κρατικών κονδυλίων που δίνονται για τις επιχορηγήσεις. Βέβαια δεν πρέπει να λησμονηθεί η δυσμενής οικονομική κατάσταση της χώρας με τα υψηλά επιτόκια και τα απλησίαστα δάνεια.

Ακόμη η δυνατότητα υποβολής των αιτήσεων δύο φορές το χρόνο κατά το πρώτο δίμηνο κάθε εξαμήνου του έτους περιόρισε αρκετά τις καθυστερήσεις των εγκριτικών αποφάσεων.

Με το νόμο 1892/90 εφαρμόστηκε μια αναπτυξιακή πολιτική που διέφερε από την προηγούμενη - του νόμου 1262/82 - και που μετέφερε το βάρος των προσπαθειών σε εθνικό επίπεδο. Ήταν μια αλλαγή πολιτικής που προήλθε από την αλλαγή της κυβέρνησης το 1990. Τα βασικότερα χαρακτηριστικά που συνομολογούν αυτή τη διαπίστωση, είναι η αξιολόγηση που πραγματοποιείται σε εθνικό επίπεδο και με συναγωνισμό όλων των επενδυτικών σχεδίων για την ενίσχυση των καλύτερων, καθώς και το υψηλό πλαφόν που επιβλήθηκε ως προϋπόθεση για πιθανή

ενίσχυση, «επιτρέποντας» στην διεκδίκηση των ενισχύσεων ουσιαστικά τις εθνικής σημασίας μεγάλες επενδύσεις. Ωστόσο είναι αμφίβολο αν μπορούν περιοχές όπως αυτή της Επαρχίας Αλμυρού, να επωφεληθούν από αναπτυξιακές πολιτικές εθνικού χαρακτήρα.

2.4 Κανονισμοί της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

2.4.1 Κανονισμοί 355/77 και 866/90.

Ο κανονισμός της Ε.Κ. 355/77 ισχύει στην χώρα μας από την 1/1/81. Σκοπό έχει να βοηθήσει την επεξεργασία και εμπορία των γεωργικών προϊόντων. Περιέχει κίνητρα για επενδύσεις στους τομείς της βελτίωσης συνθηκών συσκευασίας, συντήρησης, επεξεργασίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων. Η επένδυση επιδοτούνταν σε ποσοστό 70% (50% από το FEOGA) χωρίς να είναι απαραίτητη η ίδια συμμετοχή στα αρχικά στάδια. Η υψηλή Κοινοτική συμμετοχή συνεπάγεται λιγότερο εθνικό κόστος. Μέχρι το 1987 οι αιτήσεις ιδιωτών για επενδύσεις δεν αντιμετωπιζόνταν με τον ίδιο τρόπο και η συμπάθεια προς τους Συνεταιρισμούς ήταν εμφανής³. Ο κανονισμός αυτός ίσχυε μέχρι το 1990 οπότε αντικαταστάθηκε από τον 866/90. Στην Επ. Αλμυρού είχαμε μόνο μία επένδυση με τον Κ.355/77 από την ΕΑΣ Αλμυρού για κονσερβοποιείο ελιών, η οποία συνεχίστηκε με τον επόμενο κανονισμό 866/90 μαζί με δύο άλλες επενδύσεις ιδιωτών για τυροκομείο και ξηραντήριο αραβοσίτου.

Ασφαλώς ο κανονισμός αυτός είναι πολύ σημαντικός για την ελληνική ύπαιθρο που της δίνεται η ευκαιρία μ' αυτές τις υψηλές ενισχύσεις να πραγματοποιήσει και να λειτουργήσει μονάδες μεταποίησης αγροτικών προϊόντων, δημιουργώντας προστιθέμενη αξία δίπλα στους χώρους παραγωγής των προϊόντων από τοπικούς επιχειρηματίες.

2.4.2 Κανονισμός 797/85

Με την εφαρμογή του κανονισμού αυτού επιχειρείται η αναδιάρθρωση και ο εκσυγχρονισμός των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ισχύει ακόμη και αποτελεί εξέλιξη της οδηγίας 159/72 που ίσχυε από το 1983 στη χώρα μας. Με την οδηγία αυτή επιχειρήθηκε για πρώτη ίσως φορά να εφαρμοστεί μια ολοκληρωμένη

³ άποψη που ενισχύεται από τα αποτελέσματα της τοπικής έρευνας

πολιτική αναδιάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Με τον κανονισμό αυτό οι γεωργοί / κτηνοτρόφοι - επενδυτές υποβάλουν στην τοπική Α.Τ.Ε.. Σχέδια Βελτίωσης που αφορούσαν κυρίως την εκμηχάνιση και συστηματοποίηση των εκμεταλλεύσεών τους. Το ποσοστό της επιχορήγησης φτάνει γύρω στο 40%. Η ενίσχυση των επενδυτικών αυτών σχεδίων έχει ανώτατο όριο πέραν του οποίου δεν επιδοτείται. Το όριο αυτό ξεκίνησε το 1985 να είναι γύρω στα 6 εκ. δρχ και σήμερα με τον Κ.2328/91 που έχει αντικαταστήσει τον Κ.355/77 είναι 40 εκ. δρχ..

Όμως η παρεμβατική αυτή πολιτική της Ε.Ε. παρέκκλινε της πολιτικής που για χρόνια εφαρμόζονταν από το Υπουργείο Γεωργίας και που στήριζε τις προσπάθειές του σε συλλογικής μορφής υποδομές για λόγους μεταξύ άλλων και του μικρού κλήρου και των μικρών εκμεταλλεύσεων που χαρακτηρίζει τον γεωργικό χώρο. Η Ε.Ε. απ' την πλευρά έχοντας σημαντικά αποτελέσματα από την εφαρμογή παρόμοιων προγραμμάτων σε χώρες όπου οι κλήροι και οι εκμεταλλεύσεις είναι μεγάλες, δεν προσπάθησε να προσαρμόσει στα ελληνικά δεδομένα αυτή την πολιτική. Έτσι μετά από αρκετά χρόνια, διαπιστώνουμε ότι τα μέτρα δεν έχουν οδηγήσει σε σημαντικές αναδιρθρώσεις τον γεωργικό χώρο

2.5 Προγράμματα του ΟΑΕΔ

Από το 1986 ο ΟΑΕΔ εφαρμόζει προγράμματα ενίσχυσης νέων ελευθέρων επαγγελματιών. Καταρτίζει ορισμένα προγράμματα που περιέχουν διάφορα ποσά επιχορήγησης και διάφορους άλλους όρους. Η Επαρχία Αλμυρού τα τελευταία χρόνια λόγω της αποβιομηχάνισης ανήκε στο Δ' πρόγραμμα, αλλά από το 1995 ανήκει ολόκληρος ο Ν. Μαγνησίας. Η επιχορήγηση καθορίζεται στο 1,2 εκ. δρχ και δίνεται με δόσεις αφού ελέγχεται σε τακτά χρονικά διαστήματα η πρόοδος της επιχείρησης. Από τα προγράμματα εξαιρούνται οι εξής κατηγορίες ελευθερίων επαγγελματιών:

- ιατρικά και νομικά επαγγέλματα, μηχανικοί και ξεναγοί.
- επιχειρήσεις πρωτογενούς τομέα εκτός ιχθυοκαλλιεργειών, τυροκομίας και θερμοκηπίων
- εργολάβοι δομικών έργων, ηλεκτρολόγων, υδραυλικών, τοποθετητών πλακών και εργολάβων χωματουργικών εργασιών.

- πλανόδιες επιχειρήσεις (πλασιέ, ντήλερς), εποχιακές επιχειρήσεις, αναψυκτήρια, καφετέριες και ταβέρνες εκτός των εστιατορίων που λειτουργούν όλη τη διάρκεια της ημέρας.

Στην Επαρχία Αλμυρού από το 1986 έχουν ενισχυθεί αρκετές επιχειρήσεις, ελευθέρων επαγγελματιών και βιοτεχνών. Μέχρι σήμερα έχουν ενισχυθεί 100 επιχειρήσεις, ενώ άλλες 17 είναι σε εξέλιξη⁴. Απ' αυτές (117) οι μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι 15.

2.6 Η εφαρμογή των αναπτυξιακών νόμων στην Επαρχία Αλμυρού

2.6.1 Η εφαρμογή του Ν. 1262/82

Ο αναπτυξιακός νόμος 1262/82 εφαρμόστηκε από το 1982 μέχρι το 1990. Οι στόχοι του νόμου για την κινητοποίηση των παραγωγικών συντελεστών ώστε να επιτευχθούν ταχύτεροι ρυθμοί ανάπτυξης, επιδιώκοντας το ξεπέραςμα των οργανωτικών ανεπαρκειών, που είχαν τα προηγούμενα συστήματα κινήτρων, με απλούστευση των διαδικασιών, γρήγορα αποδείχθηκε ότι δεν μπορούσαν να εκπληρωθούν εύκολα.

Η δυνατότητα που έδινε ο νόμος (άρθρο 2) για δημιουργία Κέντρων Τεχνικής Βοήθειας για την βιομηχανία και την βιοτεχνία, στους Συνεταιρισμούς, στα Επιμελητήρια, στις Επαγγελματικές οργανώσεις, στον ΕΟΜΜΕΧ, και στο ΕΛΚΕΠΑ με σκοπό την παροχή τεχνικών συμβουλών και πληροφόρησης στους επενδυτές σχετικά με την τεχνολογική κατάσταση του κλάδου, τη σύνθεση του προσωπικού, τη μελέτη αγοράς και του απαραίτητου μηχανολογικού εξοπλισμού δεν προωθήθηκε από κανέναν από τους παραπάνω φορείς στον Ν. Μαγνησίας. Τα Κέντρα αυτά αποδείχθηκε ότι μπορούσαν να παίζουν σημαντικό ρόλο σε επίπεδο επαρχίας και λόγω της ιδιόμορφης κατάστασης των κλάδων - μικρές επιχειρήσεις, χαμηλή επαγγελματική οικογενειακή συνείδηση, άτυπες σχέσεις βασισμένες σε διαπροσωπικές σχέσεις, δυσκολίες προσαρμογής σε νέες τεχνολογίες κ.λ.π - αλλά και της έλλειψης ή ανεπάρκειας κέντρων συντονισμού δράσεων και δραστηριοτήτων σε περιφερειακό επίπεδο, οι επιπτώσεις της οποίας είναι αρνητικότερες για την ανάπτυξη επενδυτικών δραστηριοτήτων σε τέτοια χωρικά επίπεδα. Η δημιουργία ενός τέτοιου Κέντρου θα μπορούσε να υποβοηθήσει τις

⁴ Στον ΟΑΕΔ Αλμυρού ανήκει και ο Δήμος Νέας Αγχιάλου.

προσπάθειες για δημιουργία επαγγελματικών σχέσεων σε περιοχές όπου η στρατολόγηση εργατικού δυναμικού και εξειδικευμένων εργατών βασίζεται στα δίκτυα διαπροσωπικών σχέσεων. Βέβαια με την παράγραφο αυτή ο νόμος απαλλάσσει εν μέρει το Κράτος από την ευθύνη ενεργοποίησης μηχανισμών πληροφόρησης των επενδυτών, και παραδίδει την πρωτοβουλία αυτή στην ικανότητα των παραπάνω φορέων να δημιουργήσουν μόνοι τους μηχανισμούς αυτούς. Τελικά το αποτέλεσμα ήταν εξίσου αρνητικό για την Επ. Αλμυρού εφ' όσον τέτοιοι μηχανισμοί δεν λειτούργησαν ικανοποιητικά ή καθόλου.

Μία άλλη παράγραφος στο άρθρο 3 του νόμου αναφέρεται στις περιοχές ανάπτυξης. Εκεί αρχικά κατανέμεται κάθε περιοχή - συνήθως νομός - μέσα σε μια από τις τέσσερις ευρείες περιοχές ανάπτυξης. Η διαίρεση αυτή της χώρας έγινε βάσει της οικονομικής και περιφερειακής ανάπτυξης των περιοχών. Οι περαιτέρω αναπτυξιακές ενδονομαρχιακές ανισότητες μπορούν με κοινή απόφαση τριών υπουργείων και μετά τη σχετική γνώμη των περιφερειακών οργάνων προγραμματισμού να λαμβάνονται υπόψη και να ορίζονται ζώνες μέσα σε κάθε περιοχή, που θα απολαμβάνουν υψηλότερα κίνητρα. Επίσης με παρόμοια απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας μπορεί να ορίζονται ζώνες για εφαρμογή ειδικών προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης ή και ειδικών προγραμμάτων αξιοποίησης γεωργικών προϊόντων. Στο Νομό Μαγνησίας δεν έγινε χρήση της παραγράφου αυτής και αντιμετωπίστηκε όλη η περιοχή με τον ίδιο τρόπο. Θεωρήθηκε δηλαδή ότι δεν υπάρχουν σημαντικές ενδονομαρχιακές διαφορές και ότι όλοι οι κλάδοι πρέπει να ενισχυθούν όμοια σε όλες τις περιοχές του νομού, με μοναδική εξαίρεση την Βιομηχανική Περιοχή του Βόλου που ίσχυσαν τα κίνητρα που ισχύουν στην αμέσως κατώτερη ζώνη (15%-40% έναντι 10%-25%) εφαρμόζοντας ειδική ρύθμιση που διασφαλίζεται από τον νόμο.

Με δεδομένη την γεινίαση της Επ. Αλμυρού με μια αρκετά επιτυχημένη και ευνοημένη από τις ρυθμίσεις Βιομηχανική Περιοχή όπως αυτή του Βόλου ήταν φυσικό η πρώτη να βρεθεί τελικά σε μειονεκτικότερη θέση για την προσέλκυση μη τοπικών επενδυτικών κεφαλαίων. Επομένως, στρατηγικός στόχος της Επαρχίας θα έπρεπε να είναι οι αναπτυξιακές προσπάθειες να επικεντρωθούν στην στήριξη τοπικών επενδυτικών πρωτοβουλιών, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα μη τοπικά επενδυτικά κεφάλαια δεν είναι πλέον επιθυμητά, όταν υπάρχουν παραδείγματα

από περιοχές που με αρκετές μη τοπικές επιχειρήσεις σε συνδυασμό με την ύπαρξη τοπικών επιχειρηματιών κατάφεραν να μετατρέψουν την αναπτυξιακή διαδικασία σε ενδογενή⁵.

Σε ένα άλλο σημείο ο νόμος γράφει στο άρθρο 6 ότι η προβλεπόμενη δαπάνη κάθε έτους για τις επιχορηγήσεις, εγγράφεται στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.). Η διάταξη αυτή δημιούργησε αρκετά προβλήματα διότι το Π.Δ.Ε. ήταν αναγκασμένο να καλύψει οποιοδήποτε ποσό αναλογούσε σε εγκεκριμένες επενδύσεις. Έτσι παρατηρήθηκαν μεγάλες καθυστερήσεις στην καταβολή εγκεκριμένων ενισχύσεων σε επενδυτές, γεγονός που παρατηρήθηκε και στην Επ. Αλμυρού. Οι καθυστερήσεις αυτές, όπως έδειξε και η προέρευνα, είναι εντονότερες σε επενδυτές που δεν βρίσκονται κοντά στα αστικά κέντρα και που δεν έχουν τις «απαραίτητες» γνωριμίες για να περιορίσουν τις καθυστερήσεις αυτές. Αυτό συμβαίνει επίσης επειδή οι επενδύσεις σε τέτοιες περιοχές είναι μικρές και τους επενδυτές δεν τους συμφέρει ιδιαίτερα να αμβλύνουν αυτές τις καθυστερήσεις με μεθόδους που χρησιμοποιούν πιθανόν επενδυτές που αναλαμβάνουν μεγαλύτερο επενδυτικό κίνδυνο.

Το άρθρο 7 του νόμου που παρουσιάζει τα ποσοστά επιχορήγησης στις 4 ζώνες κινήτρων, δίνει σε κάθε ζώνη ανώτερο και κατώτερο ποσοστό με αρκετό όμως εύρος μεταξύ των δύο ποσοστών και με σημαντικές επικαλύψεις μεταξύ δύο ζωνών. Αυτά τα ποσοστά εκτός των ανισοτήτων που δημιουργούν, επιφέρουν και ένα κλίμα αβεβαιότητας αφού ο επενδυτής δεν γνωρίζει εκ των προτέρων με πιο ποσοστό θα επιχορηγηθεί και ανάλογα επομένως να σχεδιάσει την επένδυσή του.

Το ίδιο άρθρο (άρθρο 7) αναφέρει και τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη στην αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων. Γίνεται ο διαχωρισμός σε κριτήρια ιδιωτικοοικονομικά και κοινωνικοοικονομικά. Βασικό ρόλο παίζει η σχέση της επένδυσης με τους βασικούς κλάδους - κλειδιά της οικονομίας, όπως αυτοί καθορίζονται από την αναπτυξιακή πολιτική της κυβέρνησης. Βλέπουμε επομένως ότι οι τοπικές εξειδικεύσεις και τα τοπικά συγκριτικά πλεονεκτήματα δεν είναι αυτά που επίσημα τουλάχιστον υπολογίζονται τόσο, όσο οι εθνικές πολιτικές επιλογές, όμως ως ένα βαθμό αξιολογούνται.

⁵ Υπάρχουν τα παραδείγματα των Ισπανικών περιοχών Santona και San Vicente de Alcantara που αναφέρει ο Antonio Vasquez Barquero στο βιβλίο του «Τοπική Ανάπτυξη» /1988 σελ.72.

Το πρόβλημα της ανεργίας και η προσπάθεια για μείωσή της δεν αποτέλεσε βασική προϋπόθεση στις επενδύσεις με τον αναπτυξιακό νόμο, γεγονός που σχετίζεται με τη σημερινή τάση, η κάθε αύξηση των επενδύσεων σε εξοπλισμό να συνδέεται με τη μείωση της απασχόλησης. Η απουσία κατώτατου ορίου δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας με την παράλληλη απουσία κατώτατου ορίου ύψους επένδυσης απάλλαξαν αρκετούς επενδυτές από την υποχρέωση για επενδύσεις σε παραγωγικές διαδικασίες όπου απαιτείται χειρωνακτική εργασία.

Μπροστά στα προβλήματα ανταγωνιστικότητας αλλά και τις απαιτήσεις της Ε.Ε., ο νόμος όντως δεν ωθεί προς άμεση αύξηση της απασχόλησης μέσω των επενδύσεων. Παρόλ' αυτά φαίνεται ότι το κράτος συνέχισε την προσπάθεια να εφαρμόσει έμμεσα μια πολιτική που επιχειρούσε να διατηρήσει έναν κοινωνικό ρόλο στην ανάπτυξη, εκφράζοντας την γενικότερη αναπτυξιακή πολιτική της κυβέρνησης. Προτιμήθηκαν έτσι περισσότερο, επενδύσεις μηχανολογικού εξοπλισμού που είτε δεν απαιτούσαν ανθρώπινο δυναμικό, είτε καταστύσαν περιττό ακόμη και το υπάρχον. Στην Επ. Αλμυρού όπου το ύψος των επενδύσεων ήταν χαμηλό, το 53% δεν δημιούργησε νέες θέσεις εργασίας, στην Επ. Φαρσάλων το ποσοστό ήταν 64% ενώ το ίδιο ποσοστό στον υπόλοιπο Ν.Μαγνησίας ήταν 39%. Άρα ο συνδυασμός μικρών επενδύσεων με την απουσία κατώτατου ορίου νέων θέσεων εργασίας ενίσχυσε ακόμη περισσότερο στις μικρές - πληθυσμιακά - επαρχίες τον προσανατολισμό προς επιχειρήσεις οικογενειακής μορφής όπου οι ιδιοκτήτες, υπεύθυνοι για το management της επιχείρησης συμμετέχουν και στην παραγωγική διαδικασία. Ακόμη η ευχέρεια για μη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης που ώθησε τους Αλμυριώτες επενδυτές σε επενδύσεις εξοπλισμού, σε συνδυασμό με τον τοπικό χαρακτήρα που έχουν οι επιχειρήσεις τους και το χαμηλό ανταγωνισμό, τους απέτρεψε από το να επιλέξουν τον εξοπλισμό εκείνο που θα τους εξασφάλιζε πολύ καλύτερη ποιότητα και μεγαλύτερη ποσότητα παραγωγής. Περιορίστηκαν επομένως σε εξοπλισμό που τους απλούστευε την παραγωγική διαδικασία που μοιραία όμως γρήγορα θα γινόταν αναγκαία η αντικατάστασή του επειδή η τεχνολογία που χρησιμοποιούσε θα είχε ξεπεραστεί. Πρέπει να υπογραμμίσουμε όμως ότι η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας λαμβάνονταν υπόψη και βαθμολογούνταν στην αξιολόγηση των επενδυτικών σχεδίων.

Αναφέρουμε εδώ και το θέμα των συνεταιρισμών με στοιχεία που συλλέξαμε κατά την προέρευνα, για τον λόγο ότι η ευνοϊκή τους μεταχείριση από το νόμο αποτελεί τη μόνη φανερή και επίσημη ένδειξη πολιτικής απόφασης - στα πλαίσια του αναπτυξιακού νόμου - με κριτήρια τοπικά και κοινωνικά, ενίσχυσης των συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

Αυτή η ευνοϊκότερη αντιμετώπιση επισημαίνεται σε όλες τις πτυχές του νόμου είτε αναφέρονται είτε όχι σ' αυτόν. Όπως θα δούμε και στην τοπική έρευνα (κεφάλαιο 4), υπήρξαν περιπτώσεις που συνεταιρισμοί ενισχύθηκαν για επενδύσεις που είχαν ήδη πραγματοποιήσει, σε αντίθεση με ιδιώτες που για λίγες ημέρες καθυστέρησης απορρίφθηκαν. Ασφαλώς η αντιμετώπιση αυτή δημιουργεί ένα κλίμα ανισότητας σε βάρος των ιδιωτών. Η ευνοϊκή μεταχείριση του κράτους προς τους Ο.Τ.Α. και τους Συνεταιρισμούς σε μια χρονική περίοδο που το ιδιωτικό κεφάλαιο συγκέντρωνε αρκετές προϋποθέσεις για ανάληψη επενδυτικών πρωτοβουλιών, αναμφισβήτητα αποθάρρυνε αρκετούς επενδυτές αφού δημιουργήθηκε ενδεχομένως ένα κλίμα μεροληπτικής συμπεριφοράς και επιλογής, αποτρέποντας μερικούς να επενδύσουν εκείνο το χρονικό διάστημα τα κεφάλαια που είχαν συγκεντρώσει. Σε όλη αυτή την επενδυτική προσπάθεια του Κράτους μέσω των συνεταιρισμών, οι τελευταίοι κάτω από το βάρος του κοινωνικού ρόλου που τους ανατέθηκε (κρατική - κομματική πολιτική) αλλά και της κακής διαχείρισης και οργανωτικής ανεπάρκειας που τους χαρακτηρίζει, παρεμποδίστηκαν στο νέο αυτό ρόλο που κλήθηκαν να παίξουν.

2.6.2 Η εφαρμογή του Ν.1892/90

Ο νέος αναπτυξιακός νόμος που ψηφίστηκε το 1990 αντικατέστησε τον Ν.1262/82 επιδιώκοντας τη βελτίωση των κινήτρων και μεθόδων προκειμένου να βελτιωθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ίδρυση και ανάπτυξη παραγωγικών μονάδων στη χώρα μας. Με στόχους και κριτήρια για ενίσχυση μεγαλύτερου μεγέθους επιχειρήσεις, ο νόμος ενίσχυε τον προσανατολισμό προς τα μεγάλα αστικά κέντρα και τον κατ' ουσία αποκλεισμό των αγροτικών περιοχών, προσαρμοσμένος καλύτερα στους καταναγκασμούς της ελεύθερης οικονομίας και του διεθνή ανταγωνισμού, με ταυτόχρονη μείωση της κοινωνικής πολιτικής προς τους

συνεταιρισμούς. Επομένως οι όποιες ρυθμίσεις για καλύτερη εφαρμογή του νέου νόμου δεν είχαν άμεσο θετικό αντίκτυπο στην περιοχή μελέτης.

Τέλος, πρέπει να επισημάνουμε ότι κατά την εφαρμογή του νέου νόμου, όπως και στον προηγούμενο παρατηρήθηκε το φαινόμενο της ασυμμετρίας μεταξύ των θεσμών, εξαιτίας του γεγονότος ότι οι επιλογές του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας παρακάμπτουν σε μεγάλο βαθμό τους τοπικούς θεσμούς. Οι Υπηρεσίες Περιφερειακής Ανάπτυξης ενεργούν με τη λογική της κεντρικής υπηρεσίας τους ως προς την έγκριση και παρακολούθηση των επενδύσεων που γίνονται στους νομούς. Αποτέλεσμα είναι σε πολλές περιπτώσεις το μέγεθος και η κατανομή των ιδιωτικών επενδύσεων να είναι άγνωστη στους τοπικούς δρώντες αλλά και στις υπηρεσίες που σχετίζονται με τις επιχειρήσεις αυτές. Αυτή η ασυμμετρία είναι περισσότερο έντονη στην διαδικασία αξιολόγησης των επενδυτικών σχεδίων του Ν.1892/90 όπου ο συναγωνισμός για την έγκριση επενδυτικών σχεδίων και υπαγωγής τους στον νόμο λαμβάνει χώρα σε πανελλήνιο επίπεδο.

Ως προς τα Κέντρα Τεχνικής Βοήθειας της βιοτεχνίας και βιομηχανίας που προέβλεπε ο προηγούμενος νόμος δεν έγινε καμία προσπάθεια αναθεώρησης και περαιτέρω ώθησης τέτοιων πρωτοβουλιών. Επίσης διατηρείται όπως ακριβώς είχε η διάταξη που έδινε το δικαίωμα για ορισμό ζωνών μέσα στους νομούς, που παρουσιάζουν αναπτυξιακά προβλήματα. Αλλαγές υπάρχουν μόνο στις τουριστικές περιοχές και στις οποίες όταν παρατηρείται υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων μπορεί τα κίνητρα να καταργούνται ή να περιορίζονται. Ακόμη υπάρχει η δυνατότητα με Προεδρικό Διάταγμα (από πρόταση 3 Υπουργείων) να καθοριστούν Περιοχές Ολοκληρωμένης Τουριστικής Ανάπτυξης (Π.Ο.Τ.Α.) για εγκατάσταση ξενοδοχειακών μονάδων κάθε μορφής σε περιοχές που δεν διαθέτουν ανεπτυγμένη τουριστική υποδομή.

Μία σημαντική αλλαγή που επέφερε ο νέος νόμος (άρθρο 6) ήταν ο καθορισμός κάθε Ιανουάριο του συνολικού ποσού των επιχορηγήσεων που εγκρίνονται ετησίως. Ακόμη η υποβολή των αιτήσεων από τους επενδυτές γίνεται δύο φορές το χρόνο κατά το πρώτο δίμηνο κάθε εξαμήνου, ενώ οι διαδικασία εξέτασης και υπαγωγής των αιτήσεων ολοκληρώνεται μέχρι το τέλος του εξαμήνου μέσα στο

οποίο υποβλήθηκαν. Αυτή η ρύθμιση όπως μας ανέφεραν και στον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου περιόρισε σημαντικά τις καθυστερήσεις οι οποίες όμως υπάρχουν ως ένα βαθμό και καταβάλλονται προσπάθειες να εκλείψουν με καλύτερη οργάνωση της υπηρεσίας που ακόμη δεν διαθέτει Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές στον εξοπλισμό της, έλλειψη που αναμένεται σύντομα να ξεπεραστεί.

Το άρθρο 7 του νόμου που αναφέρεται στα ποσοστά επιχορήγησης των περιοχών έλυσε τα προβλήματα του προηγούμενου νόμου και σταθεροποίησε το ποσοστό επιχορήγησης. Επίσης απαλείφθηκαν από τις διατάξεις του νόμου οι ρυθμίσεις για την ευνοϊκότερη μεταχείριση των Ο.Τ.Α. και των Συνεταιρισμών. Είναι χαρακτηριστικό ότι στις αιτήσεις από την Επ. Αλμυρού για υπαγωγή επενδύσεων στα κίνητρα του Ν.1892/90 δεν περιλαμβάνεται καμία αίτηση Συνεταιρισμού. Η άρση των υψηλότερων κινήτρων για τους παραπάνω φορείς περιόρισε ή και ανέστειλε τις επενδυτικές τους προσπάθειες.

Ο μεγάλος αριθμός επενδύσεων χαμηλού ύψους επενδυτικών κεφαλαίων με τον Ν.1262/82, οδήγησε στον καθορισμό ελάχιστου ύψους παραγωγικής επένδυσης για την υπαγωγή στο νόμο. Στις γενικές κατηγορίες (εκτός δηλαδή ορισμένων εξαιρέσεων) το όριο για επενδύσεις ίδρυσης επιχείρησης είναι 60 εκ. δρχ., ενώ για επέκταση ή εκσυγχρονισμό το όριο είναι 10 εκ. δρχ.. Η πρόθεση για αποκλεισμό των μικροεπενδυτών από τα κίνητρα, κατά τη γνώμη μας απομάκρυνε και τους «μεσαίους» επενδυτές. Είναι χαρακτηριστικό ότι απορρίφθηκε το 1991 αίτηση από επενδυτή της περιοχής μελέτης με συνολικό ύψος επένδυσης 57 εκ. δρχ., ενώ άλλος τοπικός επιχειρηματίας όταν έμαθε ότι για να επιχορηγηθεί για τον εκσυγχρονισμό που σχεδίαζε έπρεπε να υπερβαίνει τα 10 εκ. δρχ. εγκατέλειψε το σχέδιό του και περιορίστηκε σε μικροεπενδύσεις. Με τη θέσπιση αυτών των ορίων όσον αφορά τουλάχιστον την Επ. Αλμυρού παρατηρούμε αιτήσεις στον Ν.1892/90 με αρκετά μεγάλο ύψος επένδυσης, αφού η μικρότερη είναι 128 εκ. δρχ.. Επίσης ένα γεγονός που μαρτυρά ότι τα ελάχιστα όρια επένδυσης είναι υψηλά, είναι ότι από το 1990 που ψηφίστηκε ο νόμος και μέχρι σήμερα - 5 χρόνια μετά - τα όρια αυτά, σε αντίθεση με προηγούμενους νόμους, δεν έχουν αναπροσαρμοσθεί. Ακόμη πρέπει να επισημάνουμε ότι η απουσία ελάχιστου ορίου νέων θέσεων εργασίας συνεχίστηκε και μ' αυτόν τον νόμο συμφωνώντας με τον τρόπο αυτό με τις σύγχρονες τάσεις αναπτυξιακής πολιτικής.

Μία από τις σημαντικότερες και ουσιαστικές διαφορές του νόμου 1892/90 με τον προηγούμενο είναι το σύστημα αξιολόγησης. Η αλλαγή του συστήματος ήταν αναγκαία από την στιγμή που επιβλήθηκε ο καθορισμός των ετησίων κονδυλίων που θα δίνονται για επιχορηγήσεις. Έτσι επήλθε ένα σύστημα βαθμολογίας που κατέληγε αναγκαστικά σε ενδοπεριφερειακό και διαπεριφερειακό συναγωνισμό των επενδυτικών σχεδίων και στην έγκριση εκείνου του αριθμού αιτήσεων που να συμπληρώνουν το ύψος της επιχορήγησης που μπορεί να δοθεί κάθε εξάμηνο. Η διάταξη που δεν επιτρέπει την επανεξέταση των αιτήσεων που έχουν απορριφθεί δεν δημιουργεί ενδεχομένως ένα ευνοϊκό και θετικό επενδυτικό κλίμα και αποτρέπει την μετέπειτα κινητοποίηση πολιτικών και διαπροσωπικών σχέσεων, που με τη σειρά τους δημιουργούν πρόβλημα στις διαδικασίες επιλογής και εφαρμογής των νόμων σε μια συγκεκριμένη περιοχή.

Με τον Ν.1892/90 έχουν κάνει αίτηση από την Επ. Αλμυρού δύο κτηνοτροφικές μονάδες (άνω των 130 εκ. δρχ), μία ξενοδοχειακή μονάδα (330 εκ. δρχ.) και ένα εργοστάσιο κονσερβοποιίας (165 εκ. δρχ.). Η απόρριψη των παραπάνω αιτήσεων σε συνδυασμό με την μη επανεξέτασή τους, έχει «παγώσει» σχεδόν τις επενδυτικές προσπάθειες της Επ. Αλμυρού. Όμως και γενικότερα ο αριθμός των σχεδίων που εγκρίνονται είναι πολύ μικρός. Το 1994 εγκρίθηκαν συνολικά στους Νομούς Λάρισας και Μαγνησίας μόλις 11 επενδυτικά σχέδια που η ολοκλήρωσή τους θα δημιουργήσει 71 νέες θέσεις εργασίας.

2.7 Νέες πολιτικές υπέρ των επιχειρήσεων⁶

Οι αναπτυξιακοί νόμοι και τα διάφορα κίνητρα που εφαρμόστηκαν από τις αρχές της δεκαετίας του '80 στην Ελλάδα αποτέλεσαν την βασικότερη προσπάθεια της πολιτικής για αναδιάρθρωση της παραγωγικής δομής. Οι πολιτικές αυτές, διεθνώς, είχαν σαν στόχο την απελευθέρωση των αγορών, την απορύθμιση και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Σήμερα όμως επιδιώκουν, την ταχύτερη αντίδραση στις πρωτοβουλίες που λαμβάνονται από τις επιχειρήσεις, την ενίσχυση του παραγωγικού δυναμικού και τον ανταγωνισμό, μέσω της ενίσχυσης των συντελεστών παραγωγής και του θεσμικού πλαισίου που περιβάλλει τις

⁶ Οι προβληματισμοί που ακολουθούν προήλθαν με αφορμή ένα άρθρο του Rauf Gonenc, ειδικό σε θέματα διαρθρωτικών πολιτικών της Διεύθυνσης Επιστήμης, Τεχνολογίας και Βιομηχανίας του ΟΟΣΑ. Το άρθρο δημοσιεύτηκε στον Οικονομικό Ταχυδρόμο στις 16 Ιουνίου του 1994 (σελ.87)

επιχειρήσεις. Κάτι τέτοιο γίνεται ολοένα και πιο σημαντικό σ' ένα κόσμο όπου το κεφάλαιο κινείται πιο εύκολα τόσο σε εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο και εγκαθίστανται εκεί που το περιβάλλον είναι το πλέον ευνοϊκό. Αν αυτές οι «συνθήκες - πλαίσιο» δεν βελτιωθούν, θα υπονομευθεί η αποτελεσματικότητα των αναδιαρθρωτικών πολιτικών που εφαρμόστηκαν προηγουμένως.

Ο χαμηλός βαθμός παραγωγικότητας που εμφανίστηκε σε αρκετές χώρες (ανάμεσά τους και η Ελλάδα) έπεται από την ενίσχυση του ανταγωνισμού (κυρίως λόγω της τεχνολογικής προόδου), εξαιτίας της αντίστασης ορισμένων να ενταχθούν στο καθεστώς του πλήρη ανταγωνισμού, άφησε αναξιοποίητα ορισμένα αποθέματα αποτελεσματικότητας. Έτσι σε πολλές χώρες οι κυβερνήσεις παρέτειναν την περίοδο εφαρμογής των πολιτικών διαρθρωτικής προσαρμογής (κυρίως αυτών που σχετίζονταν με τον διεθνή ανταγωνισμό). Ο κίνδυνος για περαιτέρω συρρίκνωση του όγκου παραγωγής και απασχόλησης συγκράτησε τις μεταρρυθμίσεις οι οποίες στράφηκαν προς τις υποδομές και το θεσμικό πλαίσιο - τις «περιβάλλουσες συνθήκες»⁷.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι μικρές κυρίως επιχειρήσεις είναι ότι δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτούς τους εξωγενείς παράγοντες, που στην οικονομική θεωρία θεωρούνται ως «συστημικές εξωτερικότητες». Ακόμη όμως και μεγάλες επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν μια πιο σύνθετη τεχνολογία, αδυνατούν να εσωτερικεύσουν ορισμένους απ' αυτούς τους παράγοντες (ενσωμάτωση τραπεζικών δραστηριοτήτων, κατάρτιση, παραγωγή ορισμένου εξοπλισμού). Στη σημερινή οικονομία όπου οι δραστηριότητες είναι λιγότερο συγκεντρωμένες, υπάρχουν λιγότερες δυνατότητες ενσωμάτωσης αυτών παραγόντων. Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να αναλαμβάνουν από εδώ και πέρα ή το κράτος, ή από κοινού μεγάλες εταιρίες κυρίως όσον αφορά την έρευνα. Όσον αφορά την ενίσχυση από την πλευρά του κράτους των θεσμικών ανεπαρειών και άλλων παραγόντων πρέπει να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες. Ο αναπροσανατολισμός της δράσης είναι δύσκολο να επιτευχθεί με τα κλασικά μέτρα των επιχορηγήσεων, αλλά με βελτίωση του περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.

⁷ Μελέτες που έγιναν από τον ΟΟΣΑ σχετικά με την οργάνωση της βιομηχανίας τείνουν να δείξουν ότι ορισμένοι παράγοντες εξωτερικοί ως προς τις επιχειρήσεις, επηρεάζουν το περιβάλλον τους και τις επιδόσεις τους. Η επιχείρηση περιβάλλεται στην πραγματικότητα από ένα σύνολο παραγόντων τους οποίους σήμερα δεν ελέγχει.

Οι κρατικές υπηρεσίες δεν πρέπει πλέον να επιδιώκουν να καλύψουν τις «αποτυχίες της αγοράς», προσπαθώντας να μεταβάλουν τα σήματα που αυτή εκπέμπει. Δεν πρέπει να επηρεάζουν τις τιμές με τη διαφοροποίηση των δασμών ή την παροχή κινήτρων. Πρέπει να επιλέξουν δράσεις που να ενισχύουν την ικανότητα των επιχειρήσεων να αντιδράσουν στα σήματα της αγοράς, φροντίζοντας να αντανακλούν τα μηνύματα της διεθνούς αγοράς.

Το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα μιας περιοχής που θα διαδραματίσει σπουδαίο ρόλο στο μέλλον είναι η ενίσχυση των δυναμικών της που θα στηριχθεί στους οικονομικούς εκείνους συντελεστές που θα δρουν κάτω από ένα υγιές και ευνοϊκό περιβάλλον και θεσμικό πλαίσιο. Η πραγματοποίηση αυτών των συνθηκών θα τονώσει τις επενδύσεις, την καινοτομία και την μεγέθυνση στην ίδια την επιχείρηση. Ο νέος προσανατολισμός δεν περιγράφεται απλώς ως εφαρμογή «οριζόντιων πολιτικών». Το νέο στοιχείο είναι το «βάθος» των οριζόντιων πολιτικών.

2.7 Το επενδυτικό ενδιαφέρον στην Θεσσαλία

Πριν περάσουμε στα επόμενα κεφάλαια που παρουσιάζουν την παραγωγική διάρθρωση και τις επενδύσεις στην Επαρχία Αλμυρού θεωρούμε χρήσιμο να δούμε πρώτα το επενδυτικό ενδιαφέρον στον Θεσσαλικό χώρο σε επίπεδο νομών και συγκρίνοντας την περιοχή μελέτης με μια άλλη γειτονική περιοχή, την Επαρχία Φαρσάλων. Έτσι θα γίνει μια προσπάθεια να τοποθετηθούν οι επενδύσεις της Επαρχίας Αλμυρού στο σύνολο των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν στην Θεσσαλία και στις διάφορες, αντίστοιχες με το χωρικό επίπεδο της Επαρχίας Αλμυρού, περιοχές, ώστε να είναι δυνατή η σύγκρισή τους.

Το ύψος των επενδύσεων που εγκρίθηκαν⁸ με τον Ν.1262/82 από το 1982 μέχρι το 1990 στη Θεσσαλία ήταν περίπου 63 δις δρχ. Απ' αυτά το 51,5% αφορά επενδύσεις του δευτερογενή τομέα, το 29,2% επενδύσεις του τριτογενή τομέα και το 19,3% επενδύσεις του πρωτογενή τομέα. Η εικόνα αυτή μόνο σαν ενδεικτική μπορεί να χαρακτηριστεί αφού οι κανονισμοί της Ε.Ε. μέσω των ΠΕΠ έδωσαν την ευκαιρία και στο ιδιωτικό κεφάλαιο να επενδύσει με - κατά την γνώμη μας - ευνοϊκότερες οικονομικές ενισχύσεις. Ωστόσο η ενδοπεριφερειακή ανάλυση δεν επηρεάζεται από τα παραπάνω και οδηγεί σε σημαντικές επισημάνσεις. Πριν

⁸ Δεν είχαμε στην διάθεσή μας ολοκληρωθέντα σχέδια.

περάσουμε στα στοιχεία μας πρέπει να αναφέρουμε τις διαφορές που υπάρχουν ως προς τις περιοχές κινήτρων μέσα στον Θεσσαλικό χώρο.

Οι επενδύσεις εκτός των τουριστικών επιχειρήσεων επιδοτούνται με υψηλότερα ποσοστά στους Νομούς Καρδίτσας και Τρικάλων (15% έως 40%). Στους Νομούς Λάρισας και Μαγνησίας η επιδότηση είναι χαμηλότερη (10% έως 25%). Μέσα στις ΒΙ.ΠΕ. Λάρισας και Βόλου λειτουργούν τα κίνητρα της αμέσως καλύτερης ζώνης κινήτρων, δηλαδή 15% έως 40% επιδότηση. Στις επενδύσεις του τουριστικού τομέα ολόκληρη η Θεσσαλία εκτός από την Σκιάθο ανήκει στην ίδια περιοχή κινήτρων με ποσοστό επιδότησης 15% έως 40%. Στην Σκιάθο η επιδότηση είναι 10-25%. Πρέπει ακόμη να αναφέρουμε ότι οι επενδύσεις που προέρχονται από γεωργικές, κτηνοτροφικές και αλιευτικές επιχειρήσεις σύγχρονης τεχνολογίας επιδοτούνται ανεξαρτήτου χωροθέτησης από 20% έως 50%.

Η πρώτη ενδοπεριφερειακή ανάλυση θα γίνει σε επίπεδο νομών. Στον Πίνακα 2.1 έχουμε τον αριθμό και το ύψος των εγκεκριμένων σχεδίων στους 4 νομούς της Θεσσαλίας ανά τομέα δραστηριότητας. Ως προς τον αριθμό των εγκεκριμένων σχεδίων σε επίπεδο Θεσσαλίας υπερέχει ο δευτερογενής τομέας (45%) ακολουθεί ο πρωτογενής με 38% και ο τριτογενής με 17%. Στη Μαγνησία έχουμε την υψηλότερη συμμετοχή, σε σχέση με τους άλλους νομούς, του τριτογενή και δευτερογενή τομέα και τη χαμηλότερη του πρωτογενή. Στον Ν. Λάρισας υπάρχει σημαντικό ποσοστό στον δευτερογενή τομέα ενώ στους Νομούς Τρικάλων και Καρδίτσας έχουμε υψηλά ποσοστά στον πρωτογενή τομέα και χαμηλά στον τριτογενή. Βλέπουμε έτσι σε Θεσσαλικό επίπεδο ότι ένας από τους στόχους του νόμου, η αναδιάρθρωση της παραγωγής, δεν βρίσκει σύμφωνο το τοπικό επενδυτικό δυναμικό, που συνεχίζει να επενδύει στους παραδοσιακούς τομείς.

Στην τελευταία στήλη του Πίνακα 2.1 υπάρχει το μέσο ύψος επένδυσης σε κάθε τομέα. Στον πρωτογενή τομέα η Μαγνησία παρουσιάζει πολύ υψηλό ύψος επένδυσης σε αντίθεση με τον χαμηλό αριθμό επενδύσεων. Το ίδιο συμβαίνει και με τους άλλους δύο τομείς και γενικά η Μαγνησία έχει σχεδόν διπλάσιο μέσο κόστος επένδυσης και από τους άλλους 3 νομούς. Στο γεγονός αυτό σημαντικό ρόλο παίζουν - όπως θα δούμε και παρακάτω- οι μεγάλες τουριστικές επενδύσεις στις Β.Σποράδες (118,5 εκ./επένδυση).

Πίνακας 2.1 Συγκεντρωτικά στοιχεία εγκεκριμένων επενδύσεων στο Ν.1262/82						
Γεωγραφικά διαμερίσματα	Τομείς	Επενδύσεις		Ύψος επενδύσεων		μέσο ύψος
		αριθμός	%	σε δις δρχ	%	επένδυσης σε εκ. δρχ
		1	2	3	4	3'/1
Π.Θεσσαλίας	Σύνολο	1798	100,00	63,060	100,00	35,1
	Πρωτογενής	683	37,99	12,189	19,33	17,8
	Δευτερογενής	804	44,72	32,457	51,47	40,4
	Τριτογενής	311	17,30	18,414	29,20	59,2
Ν.Μαγνησίας	Σύνολο	605	100,00	29,968	100,00	49,5
	Πρωτογενής	99	16,36	2,806	9,36	28,3
	Δευτερογενής	298	49,26	12,972	43,29	43,5
	Τριτογενής	208	34,38	14,190	47,35	68,2
Ν.Λάρισας	Σύνολο	604	100,00	17,033	100,00	28,2
	Πρωτογενής	266	44,04	5,003	29,37	18,8
	Δευτερογενής	292	48,34	10,965	64,38	37,6
	Τριτογενής	46	7,62	1,065	6,25	23,2
Ν.Τρικάλων	Σύνολο	330	100,00	9,365	100,00	28,4
	Πρωτογενής	192	58,18	2,633	28,12	13,7
	Δευτερογενής	113	34,24	5,135	54,83	45,4
	Τριτογενής	25	7,58	1,597	17,05	63,9
Ν.Καρδίτσας	Σύνολο	259	100,00	6,694	100,00	25,8
	Πρωτογενής	126	48,65	1,747	26,10	13,9
	Δευτερογενής	101	39,00	3,385	50,57	33,5
	Τριτογενής	32	12,36	1,562	23,33	48,8

Πηγή: ΥΠΑ Λάρισας

Πίνακας 2.2 Ενδονομαρχιακή κατανομή των επενδύσεων στον Ν.Μαγνησίας							
Γεωγραφικά διαμερίσματα	Τομείς	Επενδύσεις		Ύψος επενδύσεων		% κατανομή στο Νομό	μέσο ύψος επένδυσης σε εκ. δρχ
		αριθμός	%	σε δις δρχ	%		
Ν.Μαγνησίας	Σύνολο	605	100,00	29,968	100,00	100,00	49,53
	Πρωτογενής	99	16,36	2,806	9,36	100,00	28,34
	Δευτερογενής	298	49,26	12,972	43,29	100,00	43,53
	Τριτογενής	208	34,38	14,190	47,35	100,00	68,22
Επ. Βόλου	Σύνολο	463	100,00	18,358	100,00	61,26	39,65
	Πρωτογενής	80	17,28	1,963	10,69	69,96	24,54
	Δευτερογενής	265	57,24	12,244	66,70	94,39	46,20
	Τριτογενής	118	25,49	4,151	22,61	29,25	35,18
Επ. Αλμυρού	Σύνολο	36	100,00	1,434	100,00	4,79	39,83
	Πρωτογενής	9	25,00	0,549	38,28	19,57	61,00
	Δευτερογενής	19	52,78	0,56	39,05	4,32	29,47
	Τριτογενής	8	22,22	0,325	22,66	2,29	40,63
Επ. Σκοπέλου	Σύνολο	106	100,00	10,176	100,00	33,96	96,00
	Πρωτογενής	10	9,43	0,294	2,89	10,48	29,40
	Δευτερογενής	14	13,21	0,168	1,65	1,30	12,00
	Τριτογενής	82	77,36	9,714	95,46	68,46	118,46
Πηγή: ΥΠΕΘΟ							
Πίνακας 3 .Επενδύσεις στις επαρχίες Αλμυρού και Φαρσάλων							
Γεωγραφικά διαμερίσματα	Τομείς	Επενδύσεις		Ύψος επενδύσεων		μέσο ύψος επένδυσης σε εκ. δρχ	
		αριθμός	%	σε δις δρχ	%		
Επ. Αλμυρού	Σύνολο	36	100,00	1,434	100,00	39,83	
	Πρωτογενής	9	25,00	0,549	38,28	61,00	
	Δευτερογενής	19	52,78	0,56	39,05	29,47	
	Τριτογενής	8	22,22	0,325	22,66	40,63	
Επ.Φαρσάλων	Σύνολο	45	100,00	1,048	100,00	23,29	
	Πρωτογενής	26	57,78	0,484	46,18	18,62	
	Δευτερογενής	11	24,44	0,499	47,61	45,36	
	Τριτογενής	8	17,78	0,065	6,20	8,13	
Πηγή: ΥΠΕΘΟ							

Περνώντας στον Πίνακα 2.2 βλέπουμε την ενδονομαρχιακή κατάσταση στη Μαγνησία. Η Επ. Βόλου παρουσιάζει κατανομή παρόμοια μ' αυτή της Επαρχίας Αλμυρού στο δευτερογενή όμως τομέα το μέσο κόστος επένδυσης είναι αρκετά υψηλότερο. Η Επ. Σκοπέλου συγκεντρώνει μεγάλες επενδύσεις στον τουρισμό, ενώ η Επ. Αλμυρού χαρακτηρίζεται από υψηλό μέσο κόστος επενδύσεων του πρωτογενή τομέα. Παρατηρούμε επομένως ότι η ενδονομαρχιακή διαφοροποίηση είναι σημαντική, αλλά συμπληρωματική. Η Επαρχία Αλμυρού είχε σημαντικές επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα, η Επαρχία Βόλου στον δευτερογενή και η Επαρχία Σκοπέλου στον τριτογενή. Η κατανομή των τομέων που υπάρχει στο επίπεδο του νομού είναι αναμενόμενη. Όμως η διαφοροποίηση μεταξύ των τριών επαρχιών είναι σημαντική. Η Επαρχία Αλμυρού έχει αρκετό ενδιαφέρον για τον πρωτογενή αλλά και τον δευτερογενή τομέα, η Επαρχία Βόλου για τον δευτερογενή, και η Επαρχία Σκοπέλου για τον τριτογενή τομέα (τουρισμό).

Συγκρίνοντας τέλος τις Επ. Αλμυρού και Φαρσάλων (Πίνακας 2.3) ως προς τους δύο πρώτους τομείς παραγωγής - που παρουσιάζουν παρόμοια πλεονεκτήματα και συμπεριφορά - βλέπουμε ότι η Επ. Φαρσάλων έχει περισσότερες επενδύσεις στον πρωτογενή τομέα και αρκετά λιγότερες στον δευτερογενή. Επίσης στον πρωτογενή τομέα το μέσο κόστος επένδυσης είναι πολύ χαμηλότερο απ' αυτό της Επ. Αλμυρού (περισσότερο από 3 φορές μικρότερο). Αντίθετα στον δευτερογενή τομέα η Επ. Αλμυρού υστερεί, κυρίως όμως λόγω μιας επένδυσης στην Επ. Φαρσάλων που φτάνει τα 330 εκ. δρχ (65% του δευτερογενή τομέα). Αυτή η διαφοροποίηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος των δύο επαρχιών, δείχνει ότι ακόμη και γειτονικές περιοχές ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και την τοπική επιχειρηματικότητα που έχουν αναπτύξει, «συμπεριφέρονται» διαφορετικά στα διάφορα κίνητρα και «ερεθίσματα» για επενδυτικές πρωτοβουλίες.

2.8 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Όπως προκύπτει κυρίως από την ανάλυση των αναπτυξιακών νόμων αλλά και των υπόλοιπων περιπτώσεων για ενίσχυση του ιδιωτικού επενδυτικού ενδιαφέροντος, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην βιομηχανική ανάπτυξη παρά στο σύνολο των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Χωρίς δηλαδή ο νόμος να επικροτεί ξεκάθαρα

αυτού του είδους την ανάπτυξη σε περιοχές που είχαν επιδείξει ήδη θετικά αποτελέσματα, εν τούτοις προώθησε εμμέσως ένα τύπο αστικοβιομηχανικής ανάπτυξης σε βάρος της τοπικής ανάπτυξης.

Η ανάγκη για βιομηχανική ανάπτυξη που επικρατούσε στον ελληνικό χώρο την μεταδικτατορική περίοδο είχε σαν αποτέλεσμα την προώθηση έργων υποδομής σε αστικά κέντρα που είχαν τις προϋποθέσεις να λειτουργήσουν σαν πόλοι ανάπτυξης και να προκαλέσουν αναπτυξιακή διαδικασία και στην περιφέρεια. Εξάλλου, η βιομηχανική ανάπτυξη συνδέεται με την αστική ανάπτυξη. Έτσι η ανάπτυξη των αστικών κέντρων προκαλεί έναν αριθμό οικονομικών δραστηριοτήτων και υπηρεσιών που διευκολύνουν τις βιομηχανίες, προσφέροντας παράλληλα και μεγάλο αριθμό εργατών διαφόρων ειδικοτήτων. Στα πλαίσια αυτών των δεδομένων η ελληνική βιομηχανική - περιφερειακή πολιτική ήταν δύσκολο να αποτελεί και πολιτική τοπικής ανάπτυξης.

Δεδομένου της επιτυχίας των αναπτυξιακών νόμων στον άξονα «S», και της μικρής δραστηριοποίησης της Επ. Αλμυρού σε σχέση με τον Ν.Μαγνησίας, κρίνεται ότι οι περιοχές του άξονα έξω από τα μεγάλα αστικά κέντρα δε θα μπορούσαν να επωφεληθούν το ίδιο από τα κίνητρα του νόμου. Δημιουργήθηκαν δηλαδή ζώνες εντός των ορίων του άξονα «S» που ουσιαστικά παρουσίασαν χαμηλή επενδυτική και επιχειρηματική δράση, σχηματίζοντας έτσι αδρανείς - σχετικά - χώρους.

Το γεγονός αυτό όμως, λόγω της έλλειψης αξιολόγησης και επεξεργασίας επενδυτικών στοιχείων σε χωρική κλίμακα κατώτερη απ' αυτή των νομών (π.χ. επαρχίες), δεν έχει επιτρέψει την παρατήρηση αυτού του φαινομένου, δίνοντας έτσι την εντύπωση ενός ομοιογενούς «ανεπτυγμένου» - τουλάχιστον βιομηχανικά - χώρου στον άξονα «S».

Τα μεγάλα αστικά κέντρα του άξονα «S» με το ευνοϊκό επιχειρηματικό κλίμα που διέθεταν, υπερπήδησαν το αντικίνητρο των χαμηλών ενισχύσεων και προσέλκυσαν εν τέλει επενδυτικά κεφάλαια αξιοποιώντας παράλληλα και την τοπική επιχειρηματικότητα. Αντίθετα ο αγροτικός (εξωαστικός) χώρος των νομών αυτών (του άξονα «S») αν και διέθετε αρκετούς φυσικούς και ανθρώπινους πόρους, εν τούτοις δεν ανέπτυξε ιδιαίτερη και ανάλογη επιχειρηματική δράση. Στο γεγονός αυτό συντέλεσαν κατά τη γνώμη μας 3 παράγοντες:α) η έλλειψη κινήτρων

αντίστοιχων του επιπέδου ανάπτυξης των περιοχών. β) η ύπαρξη ΒΙΠΕ σ' όλες σχεδόν τις πρωτεύουσες των νομών αυτών των περιοχών, που απολάμβαναν υψηλότερα κίνητρα στο εσωτερικό τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ΒΙΠΕ Βόλου που γεινιάζει με την περιοχή μελέτης είναι μια από τις πιο επιτυχημένες ΒΙΠΕ της χώρας. γ) Η ανεπάρκεια υποστηρικτικών υπηρεσιών που παρέχονται προς τις βιομηχανίες και βιοτεχνίες που εγκαθίστανται στα μεγάλα αστικά κέντρα. Οι παραπάνω παράγοντες εκτός του ότι εμποδίζουν την προσέλκυση ξένων, ως προς τις περιοχές αυτές, επενδυτικών κεφαλαίων, αποτρέπουν και το τοπικό επενδυτικό δυναμικό να δραστηριοποιηθεί, που πρέπει να αντιμετωπίσει και το μειονέκτημα της περιορισμένης αγοράς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ **ΑΛΜΥΡΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΗΣ**

Όπως αναφέρθηκε και στο 1ο κεφάλαιο της εργασίας η διάρθρωση της απασχόλησης στην Επ. Αλμυρού το 1981 ήταν 53% στον πρωτογενή τομέα, 25% στον δευτερογενή και 22% στον τριτογενή. Βέβαια αυτή η διάρθρωση μετρήθηκε σε μια περίοδο που η βιομηχανική απασχόληση της περιοχής μεταβάλλονταν σημαντικά λόγω των δύο νέων εργοστασίων που λειτούργησαν το 1977 και το 1982. Η σημερινή κατάσταση παρουσιάζει μια αρκετά διαφορετική εικόνα αφού τα δύο εργοστάσια έχουν κλείσει, με τους εργαζόμενους σ' αυτά να βρίσκουν εργασία άλλοι στο εργοστάσιο ΑΔΕΛΚΑΝ, που το ίδιο χρονικό διάστημα αύξανε τις θέσεις εργασίας κι άλλοι στα παλαιότερα επαγγέλματά τους (γεωργία, παροχή υπηρεσιών κλπ).

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει η παρουσίαση του κάθε παραγωγικού τομέα με μια παράλληλη παρουσίαση της επενδυτικής του δραστηριότητας.

3.1 Πρωτογενής τομέας

Στο κεφάλαιο αυτό ιδιαίτερη θέση έχει η ανάλυση του πρωτογενή τομέα για τους εξής λόγους: Πρώτο, γιατί αποτελεί τον βασικό τομέα δραστηριοποίησης των μεταποιητικών επιχειρήσεων, καθώς και των εμπορικών δραστηριοτήτων και προσφοράς υπηρεσιών. Δεύτερο γιατί έχει σημαντική συμβολή στην τοπική οικονομία(απασχόληση) και αγορά(υψηλά εισοδήματα) προς την οποία κατευθύνεται σημαντικό μέρος των προϊόντων των τοπικών επιχειρήσεων.

Επομένως η διερεύνηση της διάρθρωσης, των μετασχηματισμών και των καινοτομικών πρωτοβουλιών, αλλά και των δυνατοτήτων προσαρμογής αυτού το τομέα στους όρους που θέτει η GATT, και τους περιορισμούς που επιβάλλει η ΚΑΠ θα μπορούσε να προσδιορίσει τις επιπτώσεις στον επιχειρηματικό και

επενδυτικό τομέα αλλά και συνεισφέρουν σημαντικά στοιχεία για την κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου στρατηγικού σχεδίου ανάπτυξης.

3.1.1 Γεωργία

Η γεωργία της περιοχής Αλμυρού τα τελευταία χρόνια έχει γνωρίσει όπως θα δούμε και παρακάτω σημαντικές βελτιώσεις όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό και τα συστήματα άρδευσης και έχει επιτύχει ως ένα βαθμό την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών της. Τα Κρατικά και Κοινοτικά προγράμματα που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα μετά το 1981, με στόχο την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών είχαν σαν αποτέλεσμα το πέρασμα σε πιο δυναμικές καλλιέργειες που χαρακτηρίζονται από υψηλές απαιτήσεις σε νερό και λίπανση.

Οι καλλιέργειες του σιταριού, κριθαριού, βαμβακιού και ελιάς καταλαμβάνουν τις περισσότερες εκτάσεις ενώ ακολουθούν το καλαμπόκι, η βιομηχανική τομάτα και οι αμυγδαλιές. Όλες οι παραπάνω καλλιέργειες το 1992 καταλαμβάνανε το 93.5% της συνολικής καλλιεργούμενης έκτασης της Επ. Αλμυρού.

Το κριθάρι και το μαλακό σιτάρι (με χαμηλές επιδοτήσεις) σημείωσαν την περίοδο 1981-1992 σημαντική πτώση της καλλιεργούμενης έκτασής τους όπως επίσης και το καλαμπόκι μετά το 1987. Αντίθετα μεγάλη αύξηση της καλλιεργούμενης έκτασης σημειώθηκε στο βαμβάκι και στο σκληρό σιτάρι. Το τελευταίο μάλιστα μειώνεται ανάλογα με την αύξηση του σκληρού σιταριού. Άνοδο επίσης παρουσιάζει στην περιοχή, η καλλιέργεια της βιομηχανικής τομάτας. Η καλλιέργεια αυτή που εμφανίστηκε μετά το 1980 στην περιοχή, επεκτάθηκε γρήγορα λόγω της μεγάλης στρεμματικής χρηματικής απόδοσής της. Η παραπέρα όμως επέκταση της καλλιεργούμενης έκτασης εμποδίζεται από δύο παράγοντες: την δυσκολία καλλιέργειας μεγάλης έκτασης από έναν παραγωγό (λόγω των μεγάλων απαιτήσεων σε εργατικά χέρια, αλλά και της αδυναμίας μεταφοράς του προϊόντος στο εργοστάσιο κατά την περίοδο αιχμής) και τον συμβολιακό χαρακτήρα που έχει, αφού το μέγεθος της καλλιέργειας προκαθορίζεται με το εργοστάσιο παραλαβής του προϊόντος. Σύμφωνα με στοιχεία της Διεύθυνσης Γεωργίας του Ν.Μαγνησίας η ακαθάριστη αξία απ' αυτή την καλλιέργεια το 1992 στην Επ. Αλμυρού, ήταν το 11,5% της συνολικής ακαθάριστης αξίας της φυτικής παραγωγής, όταν η έκτασή της καταλαμβάνει μόλις το 1,6% της συνολικής

καλλιεργούμενης έκτασης. Η δυναμική αυτή καλλιέργεια οφείλει ως ένα βαθμό την παρουσία της στην περιοχή, στο εργοστάσιο επεξεργασίας τομάτας, ΑΔΕΛΚΑΝ, που απορροφά το προϊόν, διευκολύνοντας έτσι σημαντικά τους παραγωγούς.

Ένα σημαντικό μέρος της καλλιεργούμενης έκτασης της περιοχής καλύπτεται από δενδρώδεις καλλιέργειες. Το 1992 οι δενδρώδεις καλλιέργειες αποτελούσαν το 21,7% της καλλιεργούμενης έκτασης. Το 1981 το ποσοστό αυτό ήταν 22,6% ενώ το 1988 λόγω της αύξησης της καλλιέργειας της αμυγδαλιάς που από τότε άρχισε να φθίνει, το ποσοστό ήταν 23,2%. Ωστόσο η δενδρώδεις καλλιέργεια που κυριαρχεί στην Επ. Αλμυρού είναι η ελαιοκαλλιέργεια σε ποσοστό που το 1992 συγκέντρωνε το 84% των δενδρωδών καλλιεργειών. Η καλλιέργεια της ελιάς συναντάται περισσότερο στο ημιορεινό και παραθαλάσσιο νοτιοανατολικό τμήμα της Επαρχίας.

Αναφορά πρέπει να γίνει επίσης και στην αρδευόμενη έκταση της περιοχής. Σύμφωνα με την Αναπτυξιακή μελέτη της Επαρχίας Αλμυρού (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1994) οι αρδευόμενες εκτάσεις το 1992 ήταν το 16,9% της συνολικής έκτασης, έναντι του 8,8% που ήταν το 1981. Βλέπουμε έτσι έναν διπλασιασμό των αρδευόμενων εκτάσεων. Η κατανομή της αρδευόμενης έκτασης ανάλογα με το ανάγλυφο της περιοχής είναι 21% αρδευσιμότητα στα πεδινά, 11,5% αρδευσιμότητα στα ημιορεινά και 1% αρδευσιμότητα στα ορεινά. Στην γειτονική Επαρχία Φαρσάλων η αρδευόμενη έκταση αγγίζει το 40% της καλλιεργούμενης έκτασης ενώ στα πεδινά το ποσοστό φτάνει το 100%, στα ημιορεινά το 30% και στα ορεινά το 10%.

Αυτή η αύξηση του ποσοστού αρδευόμενης γης οφείλεται πολύ περισσότερο στην ιδιωτική πρωτοβουλία των γεωργών, μέσω ιδιωτικών συγκροτημάτων άντλησης υπόγειων υδάτων αφού η περιοχή δεν διαθέτει κάποιο συλλογικό σύστημα άρδευσης καλλιεργειών. Οι περισσότερες αρδευόμενες εκτάσεις (87%) ποτίζονται με αντλίες βαθέων φρεάτων¹ και οι υπόλοιπες από πηγάδια (10%) και πηγές (3%). Παράλληλα παρατηρείται κάποια αύξηση των εκμεταλλεύσεων που χρησιμοποιούν για την άρδευση τις νέες τεχνικές της στάγδην άρδευσης, η οποία συμβάλλει στη

¹ Αναπτυξιακή Μελέτη Επαρχίας Αλμυρού (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1994) σελ. 10-9

μείωση της κατανάλωσης νερού και στην ταυτόχρονη αύξηση της παραγωγής σε ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 10 και 15%.

Η εκμηχάνιση στην περιοχή έχει σημειώσει αρκετές προόδους τη περίοδο 1981 - 1992. Τα συστήματα άρδευσης έχουν αυξηθεί την περίοδο αυτή κατά 81% περίπου και οι γεωργικοί ελκυστήρες κατά 33%². Οι μεταβολές αυτές αν και είναι εντυπωσιακές, δεν έχουν μεταβάλει ουσιαστικά την διάρθρωση των καλλιεργειών τα τελευταία χρόνια, ενώ οι τοπικοί γεωπόνοι υποστηρίζουν ότι οι ανάγκες υπερκαλύπτονται όσον αφορά τα γεωργικά μηχανήματα.

3.1.1.1 Κατανομή σε ζώνες των Ο.Τ.Α. της Επ. Αλμυρού

Στη συνέχεια για να μπορέσουμε να μελετήσουμε καλύτερα την πρωτογενή παραγωγή, χωρίσαμε την Επαρχία σε τέσσερις ζώνες βάσει των παραγωγών και εκμεταλλεύσεων που έχει η κάθε μία. Η πρώτη ζώνη (Χάρτης 4) περιλαμβάνει τις πεδινούς και μη παραθαλάσσιους Ο.Τ.Α. (Αλμυρός, Ανθότοπος και Φυλάκη) όπου ξεχωρίζει η παρουσία του Αλμυρού που ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού του δεν σχετίζεται με την γεωργία και την κτηνοτροφία. Η δεύτερη ζώνη περιλαμβάνει πάλι πεδινούς Ο.Τ.Α., παραθαλάσσιους που βρίσκονται στην «περιαστική» περιοχή γύρω από τον Αλμυρό (Αϊδίνιο, Κρόκιο, Ευξεινούπολη και Πλάτανος) όπου παρατηρούνται οι περισσότερες δυναμικές καλλιέργειες. Η Τρίτη ζώνη περιλαμβάνει τους Ο.Τ.Α. του νοτιοανατολικού τμήματος της Επαρχίας (Αμαλιάπολη, Αγ. Τριάδα, Σούρπη, Πτελεό, Αγ. Θεόδωροι, Αχίλλειο και Δρυμών) που είναι ημιορεινοί και όπου δεσπόζει η καλλιέργεια της ελιάς και επικεντρώνεται η τουριστική δραστηριότητα της περιοχής. Η τέταρτη ζώνη περιλαμβάνει τα ορεινά του νοτιοδυτικού τμήματος της περιοχής (Κωφοί, Κοκκωτοί, Αγ. Ιωάννης, Βρύναινα και Ανάβρα) με βασικό χαρακτηριστικό την κτηνοτροφία³.

Πληθυσμιακά η πρώτη ζώνη (Αλμυρός) συγκεντρώνει το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού (38%) με συνεχή αυξητική τάση από το 1971. Ακολουθεί σε μέγεθος η ημιορεινή ζώνη (Τρίτη ζώνη) με 31% παρουσιάζοντας αύξηση την περίοδο '71-'81

² Αναπτυξιακή Μελέτη Επαρχίας Αλμυρού (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1994) σελ. 10-9α

³ Δεν περιλαμβάνεται σε καμιά ζώνη η Κοινότητα Μικροθηβών λόγω έλλειψης στοιχείων.

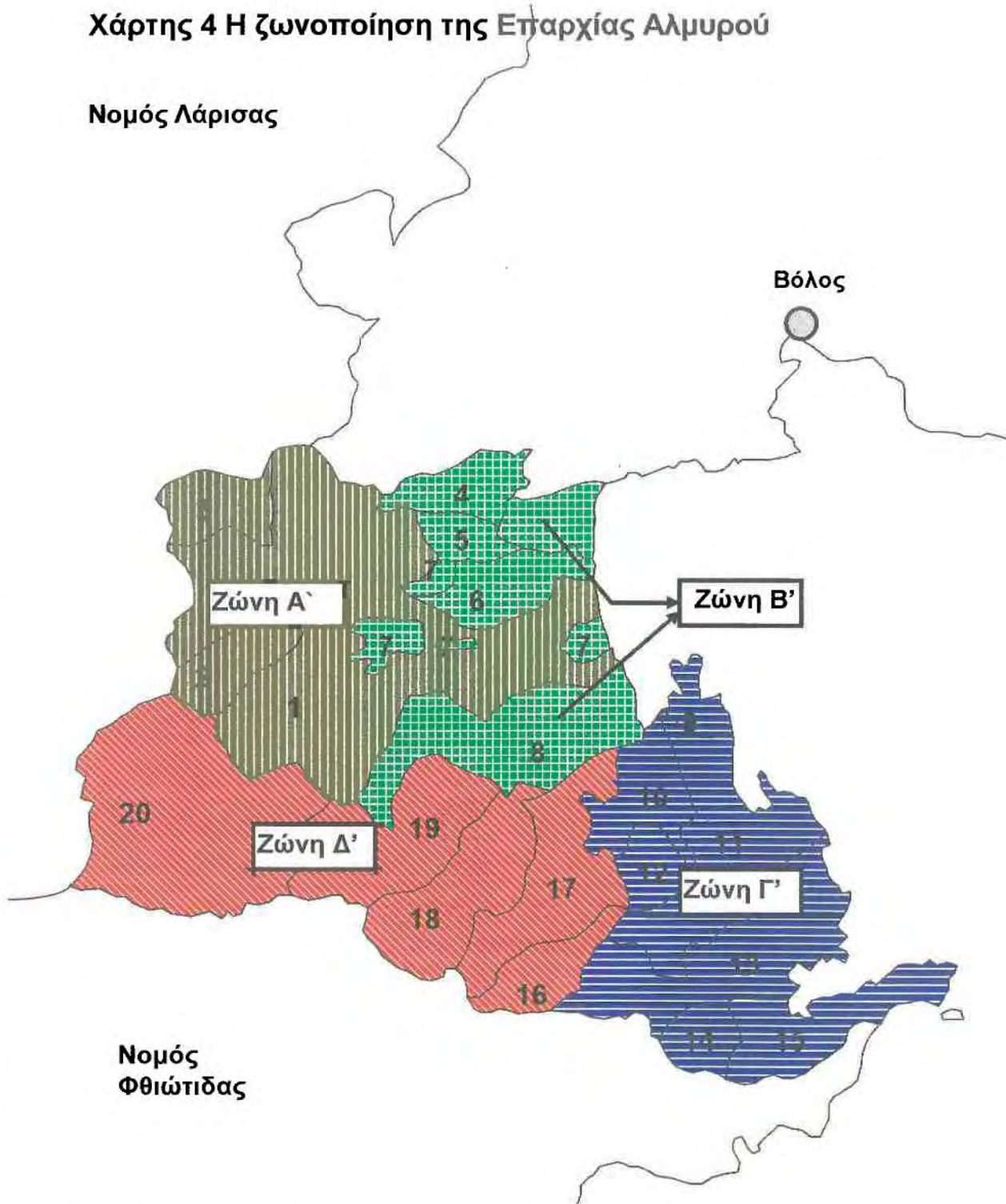
Πίνακας 3.1 Οι βασικότερες καλλιέργειες (στρέμματα) στις 4 ζώνες της Επ. Αλμυρού το 1992

	Ζώνη Α'	%	Ζώνη Β'	%	Ζώνη Γ'	%	Ζώνη Δ'	%
Σύνολο	114248	100,0	77728	100,0	92193	100,0	15736	100,0
Σιτηρά/Κριθάρι	89200	78,1	48072	61,8	30160	32,7	11840	75,2
Βαμβάκι	10900	9,5	9700	12,5	4400	4,8	65	0,4
Βιομηχανική τομάτα	1115	1,0	1660	2,1	1945	2,1	30	0,2
Ελιές	1825	1,6	3340	4,3	49215	53,4	850	5,4
Κηπευτικά	350	0,3	608	0,8	353	0,4	65	0,4
Λοιπά (καλαμπόκι, αμυγδαλιές κ.α.)	10858	9,5	14348	18,5	6120	6,6	2886	18,3
Ποτιστικά	16791	14,7	22700	29,2	8801	9,5	62	0,4
Πηγή: Αναπτυξιακή Μελέτη Αλμυρού								

Χάρτης 4 Η ζωνοποίηση της Επαρχίας Αλμυρού

Νομός Λάρισας

Βόλος

Νομός
Φθιώτιδας

A' Ζωνη	B' Ζωνη	Γ' Ζωνη	Δ' Ζωνη
1 Αλμυρος	4 Μικροθηβες	9 Αμαλιαπολη	16 Αγ. Ιωαννης
2 Ανθοτοπος	5 Αιδινιο	10 Αγ. Τριαδα	17 Βρυναινα
3 Φυλακη	6 Κροκιο	11 Σουρπη	18 Κωφοι
	7 Ευξεινουπολη	12 Δρυμωνα	19 Κοκκωτοι
	8 Πλατανος	13 Πτελεος	20 Αναβρα
		14 Αγ. Θεοδωροι	
		15 Αχιλλειο	

και μείωση την τελευταία περίοδο. Η ζώνη γύρω από τον Αλμυρό (δεύτερη ζώνη) που έχει το 26% του πληθυσμού της Επαρχίας εμφανίζεται να χάνει συνεχώς πληθυσμό από το 1971 και μετά. Αντίθετα η ορεινή ζώνη που συγκεντρώνει μόλις το 5% του πληθυσμού, μετά τις μεγάλες πληθυσμιακές απώλειες της περιόδου '71-'81, παρουσίασε την τελευταία περίοδο σημαντική αύξηση του πληθυσμού. Παρόλ' αυτά αξίζει να αναφερθεί ότι το 1981 η ζώνη αυτή αν και είχε σημαντικές απώλειες σε σχέση με το 1971, κατείχε το 9% του πληθυσμού γεγονός που δείχνει ότι οι δημογραφικές εξελίξεις τα τελευταία χρόνια είναι τέτοιου ρυθμού που οι ορεινές περιοχές ακόμη και με διατήρηση του όποιου δυναμισμού τους, δεν μπορούν να τις παρακολουθήσουν και εξακολουθούν να συρρικνώνονται.

Ο Πίνακας 3.1 παρουσιάζει την κατανομή των σημαντικότερων καλλιεργειών με βάση τις τέσσερις προαναφερόμενες ζώνες. Παρατηρούμε ότι τα σιτηρά καλλιεργούνται εντονότερα στις δύο μη παραθαλάσσιες ζώνες, ενώ η ημιορεινή νότια ζώνη συμπληρώνει τις λίγες καλλιεργούμενες εκτάσεις των σιτηρών με την ελαιοκαλλιέργεια. Το βαμβάκι κυριαρχεί στην πεδινή παραθαλάσσια ζώνη, μια ζώνη που καλλιεργείται και η βιομηχανική τομάτα, καλλιέργεια που συναντούμε και στην ημιορεινή ζώνη. Προκύπτει τελικά ότι η πρώτη ζώνη επιδίδεται στην καλλιέργεια των σιτηρών και λιγότερο στις πιο δυναμικές καλλιέργειες, η δεύτερη ζώνη στις δυναμικές καλλιέργειες εκτατικές και μη (βαμβάκι και βιομ. τομάτα αντίστοιχα), η Τρίτη ζώνη στην ελαιοκαλλιέργεια αλλά και σε δυναμικές καλλιέργειες μη εκτατικού χαρακτήρα (βιομ. τομάτα), ενώ η τέταρτη ζώνη λόγω της κτηνοτροφίας καλλιεργεί σιτηρά και κριθάρι.

Όσον αφορά την άρδευση των ζωνών ξεχωρίζει η δεύτερη ζώνη που αρδεύει το 29% των καλλιεργειών, ακολουθεί η πρώτη ζώνη που αρδεύει το 15%, η Τρίτη που αρδεύει το 10% ενώ η τέταρτη αρδεύει αμελητέα έκταση (0,4%).

3.1.1.2 Επιπτώσεις της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.)

Όσα αναφέρθηκαν μέχρι τώρα περιγράφουν την εικόνα της γεωργίας και της μεταβολής της τα τελευταία χρόνια - και κυρίως μετά την ένταξη της χώρας μας στην Ε.Ε. - στην Επ. Αλμυρού, με μεταβολές που οφείλονται στο μεγαλύτερο ποσοστό τους στις πολιτικές αναδιάρθρωσης της γεωργίας, κατά πρώτο λόγο από την Ε.Ε. και κατά δεύτερο από το Ελληνικό κράτος παρόλο που παρατηρούμε μια

διαφοροποιημένη χωρική εξειδίκευση στο κλίμα, τις υποδομές και την άρδευση. Εκείνο όμως που φαίνεται από τα παραπάνω είναι ότι αν και τα μέσα της πολιτικής αυτής (εκμηχάνιση, άρδευση κλπ) έχουν εν μέρει προωθηθεί είναι αμφίβολο κατά πόσο θα εξυπηρετήσουν από εδώ και πέρα τους παραγωγούς. Οι νέες υποδομές όσον αφορά την εκμηχάνιση και την δυνατότητα άρδευσης έχουν διπλασιάσει την αρδευόμενη γη, όμως η μονοκαλλιέργεια του βαμβακιού συνεχίζει να κυριαρχεί με τάσεις παραπέρα επέκτασης, γεγονός που ενισχύει την εξάρτηση της περιοχής. Η αύξηση της αρδευόμενης γης κατευθύνθηκε κατά το 85% προς την καλλιέργεια του βαμβακιού. Οι ενισχύσεις που δόθηκαν για αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και μεγαλύτερη ποικιλία προϊόντων, κατέληξαν στην Επ. Αλμυρού σε μια δυναμική γεωργία με τη μορφή της μονοκαλλιέργειας. Η εφαρμογή της Κ.Α.Π. με τις υψηλές επιδοτήσεις αναγάγουν το βαμβάκι σε προϊόν που δύσκολα μπορεί να ανταγωνισθεί από τα άλλα παραδοσιακά καλλιεργούμενα προϊόντα, ιδιαίτερα λόγω της σημαντικής εκμηχάνισης των παραγωγικών διαδικασιών. Η καλλιέργεια της βιομηχανικής τομάτας που θα μπορούσε να ανταγωνισθεί το βαμβάκι, περιορίζεται τελικά από την συμβολοιακή μορφή της καλλιέργειάς της, όπως ήδη έχει αναφερθεί.

Η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς της Κοινότητας⁴ θα επιφέρει σημαντικές και πολύπλευρες μεταβολές, και η έννοια που θα κυριαρχήσει εφόσον αυτές συντελεστούν είναι ο ανταγωνισμός, στη βάση προϊόντων ποιότητας. Στα πλαίσια αυτής της διαπίστωσης οι κατευθύνσεις της Κ.Α.Π. θα παίξουν σημαντικό ρόλο, δεδομένου του αντίκτυπου που έχουν στις μικροπεριοχές όπου ο πρωτογενής τομέας είναι σημαντικός. Η μείωση των ενισχύσεων και η πολιτική μείωσης τιμών που αναμένεται μέσα στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον δεν μπορούν να αντιμετωπισθούν με τα θεσμικά και τεχνικά συστήματα και εργαλεία του παρελθόντος.

Η εκτεταμένη περιβαλλοντική επιβάρυνση που έχει διαπιστωθεί από την εντατικοποίηση των καλλιεργειών, δεν θα επιτρέψει τους παραγωγούς να αντισταθμίσουν τις απώλειες του εισοδήματος με αύξηση της παραγωγής, ιδίως στα πλεονασματικά προϊόντα.

⁴ Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, θεωρία και πολιτική, Αθήνα: Θεμέλιο 1993

Στο ανταγωνιστικό αυτό περιβάλλον που φαίνεται να ακολουθεί τις εξελίξεις θα μπορέσουν να συμμετέχουν δυναμικά μόνο οι χωρικές ενότητες που θα μπορέσουν: α) να περιορίσουν δραστικά το κόστος παραγωγής, μέσω συλλογικών μορφών αλληλεγγύης και συνεργασίας, β) να αυξήσουν την προστιθέμενη αξία και ικανότητα εμπορίας. Άμεσοι τρόποι αντιμετώπισης μπορεί να είναι η καθετοποίηση της παραγωγής (μεταποιητικές αγροτοβιομηχανίες), η μεταστροφή σε προϊόντα με μεγάλη αξία από μικρή εδαφική επιφάνεια (θερμοκήπια) και η σύνδεση της γεωργίας με την ζωική παραγωγή (ζωοτροφές), στη βάση όμως μιας ποιοτικής ως προς τις παραγωγές και ήπιας ως προς το περιβάλλον, γεωργίας.

Εκείνο που αναζητά πλέον η διεθνής αγορά αγροτικών προϊόντων είναι η ποιότητα. Παράλληλα όμως στους τόπους παραγωγής για να μπορεί να εξασφαλιστεί υψηλό αγροτικό εισόδημα, εκτός από την ποιότητα πρέπει να προβλεφθεί και η ποικιλία. Αυτή η επισήμανση πηγάζει από την αδυναμία της συγκεκριμένης πολιτικής να στηρίξει σε περιοχές με μονοκαλλιέργεια, πρωτοβουλίες παραγωγικής διαφοροποίησης. Στην ίδια πολιτική θα ενταχθεί και η προσπάθεια απόσυρσης⁵ γεωργικής γης από την παραγωγή, παρόλο που στην Ελλάδα και στην περιοχή μελέτης το μικρό μέγεθος του κλήρου δεν επιτρέπει την εφαρμογή της. Αναμφισβήτητα οι επιπτώσεις στα τοπικά παραγωγικά συστήματα θα είναι ουσιαστικές. Η σχετική κλιματολογική ποικιλότητα του ελληνικού χώρου, αλλά και η υψηλή ηλιοφάνεια δημιουργούν ένα καθοριστικό συγκριτικό πλεονέκτημα ως προς την βόρεια Ευρώπη. Απομένει ωστόσο ο προσδιορισμός μιας ποικιλίας άλλων συγκριτικών πλεονεκτημάτων σε τοπικό επίπεδο, η ανάδειξη των οποίων θα παίξει καθοριστικό ρόλο στην αποφυγή της «διατοπικής» και διαπεριφερειακής ανταγωνιστικότητας. Εκείνο το στοιχείο που διαφοροποιεί επίσης από εδώ και πέρα τις περιοχές, είναι η ικανότητά τους από τη μια να ενταχθούν σε δίκτυα ανταλλαγών και να διεθνοποιηθούν με την κινητοποίηση των δυνάμεων και δεξιοτήτων τους, να ενεργοποιήσουν τους βιοτεχνικούς και βιομηχανικούς κλάδους που σχετίζονται με τον πρωτογενή τομέα και από τη άλλη να διαφοροποιήσουν τις δραστηριότητες και ιδιαίτερα τις μη γεωργικές.

Το Κράτος μπροστά σ' αυτές τις αναγκαιότητες φαίνεται απροετοίμαστο. Ιστορικά, μέχρι τώρα η παρέμβαση του Υπ. Γεωργίας είχε έναν γεωτεχνικό χαρακτήρα με

⁵ Ευρώπη 2000+ ,

πολιτικές αύξησης της παραγωγής. Οι αλλαγές που δρομολογούνται καταργούν εν μέρει αυτούς τους στόχους και μειώνουν, με την υπάρχουσα δομή του Υπουργείου Γεωργίας, το συντονιστικό ρόλο που κατείχε.

Συμφωνώντας όμως και με τις τάσεις αποκέντρωσης των εξουσιών από το κεντρικό στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο γίνεται αναγκαία η διαδικασία τοπικού προγραμματισμού της ανάπτυξης που σε περιοχές με σημαντικό πρωτογενή τομέα, λαμβάνει τον χαρακτήρα της διαδικασίας του τοπικού αγροτικού (γεωργοκτηνοτροφικού) προγραμματισμού ανάπτυξης όπου βασικό ρόλο φαίνεται να παίζει από τώρα και στο εξής η κατάρτιση.

Το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν χωρικά συστήματα όπως αυτό της Επαρχίας Αλμυρού, είναι πως θα υλοποιηθεί και ολοκληρωθεί, στο πλαίσιο των θεσμικών αλλαγών που πραγματοποιούνται σε τοπικό, περιφερειακό, εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, αλλά και των καταναγκασμών των μεταρρυθμίσεων της ΚΑΠ και της GATT, το πέρασμα από την κάθετη σε οριζόντια διάρθρωση του γεωργικού τομέα και η άρθρωσή του με τους τοπικούς φορείς.

3.1.1.3 Ενισχύσεις γεωργίας στην Επ. Αλμυρού

Οι ενισχύσεις που προέβλεπε ο Ν.1262/82 για την γεωργία (20-50% επιδότηση για όλη τη χώρα) αφορούσαν γεωργικές επιχειρήσεις προηγμένης τεχνολογίας. Στην πράξη τον πρώτο λόγο σε εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας είχαν οι Συνεταιριστικές οργανώσεις με αγορές μηχανημάτων και ανέγερση αποθηκών. Στην Επ. Αλμυρού η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών (ΕΑΣ) Αλμυρού πραγματοποίησε δύο τέτοιες επενδύσεις σε γεωργικά μηχανήματα.

Οι γεωργοί από την πλευρά τους μπορούσαν να κάνουν χρήση ενός κανονισμού - οδηγία της Ε.Ε. ο οποίος παρόλο που έχει αναθεωρηθεί αρκετές φορές (159/72, 797/85, 2328/91), ισχύει στην Ελλάδα από το 1983 και αναφέρεται κύρια στον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Οι γεωργοί, που έχουν αρκετές επαφές με την Αγροτική Τράπεζα, ενημερώνονται από εκεί και υποβάλλουν την αίτησή τους μαζί με μια μελέτη από γεωπόνο για το είδος της παρέμβασης που θα πραγματοποιήσουν στην εκμετάλλευσή τους. Η επιδότηση που τους παρέχεται φτάνει συνήθως κοντά στο 40% του ύψους της επένδυσης.

Στην Επ. Αλμυρού από το 1986 μέχρι τις αρχές του 1995 υποβλήθηκαν περίπου 120 αιτήσεις που περιείχαν επενδύσεις μηχανολογικού εξοπλισμού, πάγιου εξοπλισμού (κτίσματα, αποθήκες κ.α.) και αρδευτικών συστημάτων άντλησης και διανομής νερού στις καλλιέργειες. Από αυτά τα σχέδια έγινε μια επεξεργασία στα 93 που αφορούσαν όλα γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Χωρίστηκαν οι παρεμβάσεις στις προηγούμενες τρεις κατηγορίες, τα περισσότερα όμως σχέδια περιελάμβαναν αρκετές ταυτόχρονες / κοινές παρεμβάσεις, δηλαδή συγχρόνως άρδευση, πάγιο εξοπλισμό και μηχανήματα. Ο Πίνακας 3.2 δείχνει την προτίμηση των γεωργών στην κάθε κατηγορία παρέμβασης. Βλέπουμε έτσι ότι η ενίσχυση αρδευτικών συστημάτων περιέχονταν στο 87% των σχεδίων μονοπωλώντας σχεδόν το ενδιαφέρον των γεωργών. Ακολουθεί το ενδιαφέρον για πάγιο εξοπλισμό (αποθηκευτικούς χώρους κυρίως) ενώ μειωμένο εμφανίζεται το ενδιαφέρον για μηχανολογικό εξοπλισμό. Αυτό εξηγείται γιατί οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις είχαν

Πίνακας 3. 2 Επενδυτικά σχέδια γεωργών της Επ. Αλμυρού

	σχέδια	%
Άρδευση	81	87.1
Πάγιος εξοπλ.	66	70.9
Μηχανήματα	48	51.6
Σύνολο	93	

Πηγή: ΑΤΕ Αλμυρού

ήδη, στις αρχές της δεκαετίας του '80, επιτύχει υψηλούς βαθμούς εκμηχάνισης, αλλά και για το λόγο ότι ένα μέρος του καινούργιου μηχανολογικού εξοπλισμού αγοράζεται από κοινού από αγρότες (1 με 3 αγρότες) ή από πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς και έτσι δεν εμφανίζεται στα ατομικά σχέδια εκσυγχρονισμού.

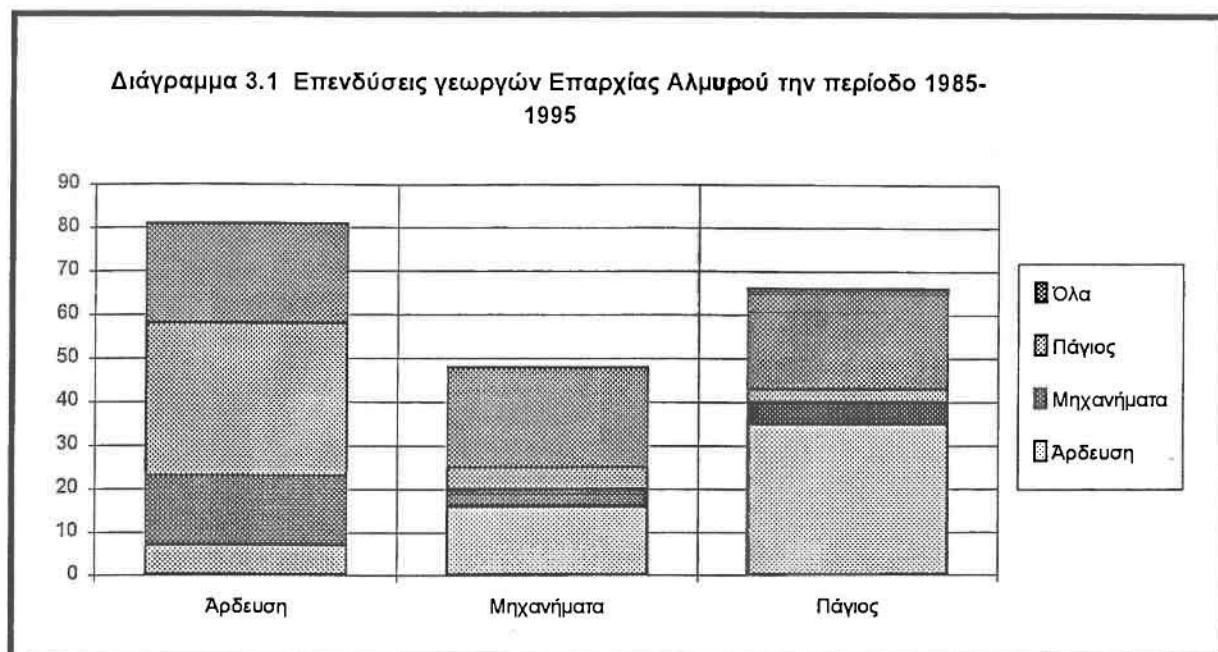
Πίνακας 3. 3 Αναλυτική παρουσίαση γεωργικών επενδύσεων στην Επ. Αλμυρού

	σχέδια	%
Μηχανήματα	4	4.3
Πάγιος	3	3.2
Άρδευση	7	7.5
Μηχαν.-Πάγιος	5	5.4
Μηχαν.-Άρδευση	16	17.2
Πάγιος-Άρδευση	35	37.6
Μηχαν.-Πάγιος-Άρδευση	23	24.7
Σύνολο	93	100

Πηγή: ΑΤΕ Αλμυρού

Ο επόμενος Πίνακας 3.3 παρουσιάζει και τους συνδυασμούς των παρεμβατικών προσπαθειών όπου φαίνεται ότι ο συνδυασμός αρδευτικών συστημάτων και πάγιου εξοπλισμού ήταν ο πιο σημαντικός συμφωνώντας έτσι τόσο με τον προηγούμενο πίνακα όσο και με τις απόψεις των τοπικών γεωπόνων που αναφέραμε παραπάνω ότι οι ανάγκες μηχανολογικού εξοπλισμού

υπερκαλύπτονται. Στο Διάγραμμα 3.1 συνοψίζονται και οι δύο πίνακες.

Η πρώτη στήλη δείχνει το σύνολο των σχεδίων που περιείχαν αρδευτικά συστήματα, ενώ στο εσωτερικό της στήλης φαίνεται η διάρθρωση σε σχέση με τις άλλες παρεμβάσεις. Το ίδιο ισχύει και για τις άλλες δύο κατηγορίες.

Η γεωργία λοιπόν τα τελευταία χρόνια στην Επ. Αλμυρού έχει σημειώσει αρκετές αλλαγές. Η εκμηχάνισή της που συνέπεσε χρονικά ως ένα βαθμό με την άνθηση της βιομηχανικής απασχόλησης στην περιοχή μείωσε τα εργατικά χέρια του πρωτογενή τομέα και έδωσε την ευκαιρία σε αρκετούς γεωργούς που δεν μπορούσαν να ακολουθήσουν το σύγχρονο ρεύμα, να περάσουν στο εργατικό δυναμικό του δευτερογενή τομέα. Αυτό διευκόλυνε αρκετά τις εξελίξεις αφού και οι βιομηχανίες βρήκαν το εργατικό δυναμικό που αναζητούσαν (ανειδίκευτο και φτηνό), και η γεωργία της περιοχής συνέχισε με τους περισσότερο δυναμικούς παραγωγούς. Βέβαια προβλήματα προέκυψαν με το κλείσιμο των εργοστασίων όταν αρκετοί άνεργοι επέστρεψαν στο γεωργικό - πρώην - επάγγελμά τους. Μια άλλη αλλαγή εντοπίζεται στις γεωργικές υποδομές των γεωργών. Γεωργικά μηχανήματα, πάγιος εξοπλισμός αλλά κυρίως αρδευτικά συστήματα ήταν ο κύριος όγκος των επενδύσεων. Παρατηρήθηκε έτσι ένας διπλασιασμός της αρδευόμενης γης που αποφέρει φυσικά υψηλότερα κέρδη. Οι αροτραίες αρδευόμενες εκτάσεις που το 1992 κάλυπταν το 13,6% της καλλιεργούμενης έκτασης, είχαν ακαθάριστη

αξία ίση με το 45% της συνολικής ακαθάριστης αξίας της φυτικής παραγωγής⁶. Έτσι οι επενδύσεις στον γεωργικό τομέα της περιοχής οδήγησαν σε διαρθρωτικές αλλαγές και στροφή προς περισσότερο εντατικές καλλιέργειες με υψηλές επιδοτήσεις, που έχουν όμως ταυτόχρονα σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις στις περιοχές που χωροθετούνται. Η αναδιάρθρωση οδήγησε κυρίως στην καλλιέργεια του βαμβακιού και της βιομηχανικής τομάτας που έχουν τις περισσότερες ανάγκες όσον αφορά τον μηχανολογικό εξοπλισμό και την άρδευση αλλά και στην διατήρηση και ενίσχυση της ελαιοκαλλιέργειας στα νότια παράλια της περιοχής. Ωστόσο, δεν μπορεί κανείς να μην παρατηρήσει μια σημαντική χωρική εξειδίκευση με βάση τις τέσσερις ζώνες που προσδιορίσαμε, που καταφέρνει να αναπτύξει συμπληρωματικές και μη δραστηριότητες. Η εξέλιξη αυτή περιέχει σημαντικά στοιχεία για το μέλλον των αγροτικών εκμεταλλεύσεων σε μονάδες πολυπαραγωγικές και πολυδραστήριες

3.1.2 Κτηνοτροφία

Πίνακας 3. 4 Το ζωικό κεφάλαιο της Επ. Αλμυρού

	1981	1992	% μεταβολή
Βοειδή	4083	5652	38,4%
Πρόβατα	54550	58280	6,8%
Χοίροι	2732	3465	26,8%
Αίγες	41189	57766	40,2%

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομαρχίας Μαγνησίας

Η κτηνοτροφία της Επ. Αλμυρού αν και σήμερα παραμένει σημαντική, κάποτε αποτελούσε τον κορμό του πρωτογενή τομέα κατά την περίοδο της εκτατικής παραδοσιακής γεωργίας. Στις

αρχές του αιώνα στην περιοχή υπήρχαν μέχρι και 160.000 αιγοπρόβατα. Σήμερα είναι γύρω στις 120.000 ενώ η γενικότερη συμμετοχή της ζωικής παραγωγής στο ακαθάριστο αγροτικό εισόδημα είναι 33%. Οι περισσότερες

Πίνακας 3. 5 Παραγωγή Κρέατος στην Επ. Αλμυρού

	1981	1992	% μεταβολή
Αρνιά	454	427	-2,6%
Κατσίκια	222	370	66,6%
Μοσχάρια	233	261	54,9%
Χοιρινά	1010	1135	12,4%
Πρόβατα/Αίγες	160	269	68,1%
Λοιπά	107	152	42,1%
Σύνολο	2186	2729	24,8%

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομαρχίας Μαγνησίας

⁶ Αναπτυξιακή Μελέτη Επαρχίας Αλμυρού (Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1994) σελ. 10-1α

εκμεταλλεύσεις είναι μικρές οικογενειακής μορφής. Με πιο σημαντική την αιγοπροβατοτροφία, ακολουθεί η χοιροτροφία. Στην περιοχή υπάρχουν μερικές χοιροτροφικές μονάδες που συμβάλουν σημαντικά στην παραγωγή σημαντικής ποσότητας χοιρινού κρέατος. Η κρεατοπαραγωγή είναι αρκετά σημαντική όμως η γαλακτοπαραγωγή αυξήθηκε περισσότερο. Σύμφωνα με στοιχεία από την Αναπτυξιακή Μελέτη Επαρχίας Αλμυρού το ζωικό κεφάλαιο (Πίνακας 3.4) της περιοχής αυξήθηκε την περίοδο 1981-1992 κατά 22%, η παραγωγή κρέατος κατά 25% (Πίνακας 3.5) και η παραγωγή γάλακτος κατά 53% (Πίνακας 3.6). Αυτό δείχνει ότι οι περισσότερες βελτιώσεις συνθηκών παραγωγής αλλά και ζωικού κεφαλαίου είχαν σαν σκοπό την γαλακτοπαραγωγή. Η παραγωγή κρέατος επικεντρώνεται σε μικρής ηλικίας ζώα με κυριαρχία των χοιριδίων ενώ ακολουθούν τα αρνιά και τα κατσίκια. Η παραγωγή γάλακτος προέρχεται εξίσου σημαντικά από πρόβατα και αίγες και λιγότερο από αγελάδες. Ωστόσο είναι φανερό ότι τόσο στην παραγωγή κρέατος, όσο και στην παραγωγή γάλακτος οι μεγαλύτερες αυξήσεις παρατηρούνται στην αιγοτροφία που άλλωστε είχαν και την μεγαλύτερη αύξηση στο ζωικό κεφάλαιο. Μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι με βάση την αντίστοιχη εξέλιξη σε άλλες περιοχές της Ελλάδας και τους αναπτυξιακούς στόχους για αύξηση του φρέσκου γάλακτος η Επαρχία Αλμυρού έχει καταφέρει στον τομέα αυτό σημαντική πρόοδο.

Πίνακας 3. 6 Παραγωγή γάλακτος στην Επ. Αλμυρού

	1981	1992	% μεταβολή
Πρόβατα	3357	5051	50,5%
Αίγες	2840	4812	69,4%
Αγελάδες	588	492	-16,3%
Συνολο	6785	10355	52,6%

Πηγή: Διεύθυνση Γεωργίας Νομαρχίας Μαγνησίας

Χρησιμοποιώντας τις ίδιες ζώνες μ' αυτές που αναλύσαμε την γεωργία της Επ. Αλμυρού έχουμε τον Πίνακα 3.7. Η αγελαδοτροφία συναντάται πολύ έντονα στα ορεινά και λιγότερο στο πεδινό μη παραθαλάσσιο δυτικό τμήμα της περιοχής. Αντίθετα η αιγοπροβατοτροφία παρατηρείται πιο έντονα στο ημιορεινό και νοτιοανατολικό τμήμα και λιγότερο στις δύο προηγούμενες ζώνες. Η αγελαδοτροφία γαλακτοπαραγωγής συγκεντρώνεται περισσότερο στην περιοχή του Αλμυρού, ενώ η παρουσία της είναι πολύ μικρότερη στα ημιορεινά και ορεινά.

Ένα μέρος των γαλακτοπαραγωγών της περιοχής διοχετεύουν το γάλα στην Ένωση του Βόλου (ΕΒΟΛ) όπου τυποποιείται, ενώ αρκετοί έχοντας εξασφαλίσει την απαραίτητη ποσόστωση από το Υπουργείο Γεωργίας έχουν συνάψει συνεργασία με μεγάλες εταιρείες τυποποίησης και επεξεργασίας γάλακτος. Ακόμη ορισμένες ποσότητες από μονάδες που βρίσκονται στα νότια της επαρχίας (Πτελεό, Ανάβρα) διατίθενται σε βιοτεχνίες της Λαμίας.

Οι πέντε χοιροτροφικές μονάδες της περιοχής βρίσκονται όλες γύρω από την πόλη του Αλμυρού. Μία έχει 30 χοιρομητέρες, δύο έχουν από 80 χοιρομητέρες, και άλλες δύο έχουν από 150 χοιρομητέρες. Η μεγάλη παραγωγή που εξασφαλίζεται από τις παραπάνω μονάδες ξεπερνά κατά πολύ τις ανάγκες χοιρινού κρέατος της περιοχής και επομένως στρέφεται προς τις αγορές του Ν. Μαγνησίας. Συνεπώς η χοιροτροφία της περιοχής παρατηρούμε ότι έχει εξασφαλίσει έναν υπερτοπικό χαρακτήρα που δίνει μια ξεχωριστή δυναμική στον κλάδο αυτό.

Οι αιτήσεις για ενίσχυση κτηνοτροφικών μονάδων σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.1262/82 από την Επ. Αλμυρού ήταν 4. Απ' αυτές εγκρίθηκαν οι 3 ενώ τελικά μόνο η μία πραγματοποιήθηκε. Τουλάχιστον πραγματοποιήθηκε η μεγαλύτερη από τις επενδύσεις, που αφορούσε την επέκταση μιας χοιροτροφικής μονάδας (βλ.κεφ.4). Ακόμη και η μοναδική κτηνοτροφική μονάδα που δεν εγκρίθηκε ήταν κι αυτή χοιροτροφική. Υπήρξε επομένως μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον για χοιροτροφικές μονάδες, που αν είχαν όλες εγκριθεί και ολοκληρωθεί τότε θα υπήρχε υψηλή παραγωγή χοιρινού κρέατος στην περιοχή. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η ύπαρξη μιας σημαντικής χοιροτροφικής μονάδας, η οποία έλκυσε υπερτοπικά και υπερπεριφερειακά δίκτυα συλλογής - διανομής της παραγωγής, διευκολύνοντας την συμμετοχή σ' αυτά κι άλλων νέων μονάδων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουμε για τις ενισχύσεις μέσω των κανονισμών της Ε.Ε. είχαμε 9 αιτήσεις για κτηνοτροφική παραγωγή. Μόνο οι 3 αφορούσαν βουστάσιο και ποιμνιοστάσιο όλα γαλακτοπαραγωγής, ενώ οι υπόλοιπες ήταν για αγορά ζώων και εξοπλισμού για μικρές προφανώς εκμεταλλεύσεις. Εδώ απουσιάζει τελείως η χοιροτροφία. Πρέπει να αναφέρουμε ότι οι επενδύσεις με ενίσχυση από την Ε.Ε. έχουν ανώτατο όριο επένδυσης σχετικά χαμηλό. Το

Πίνακας 3.1 Οι βασικότερες μορφές κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων στις 4 ζώνες						
		Ζώνη Α'	Ζώνη Β'	Ζώνη Γ'	Ζώνη Δ'	Σύνολο
Αγελαδοτροφία	Μονάδες	35	3	1	123	162
	Αρ.ζώων	855	93	65	5214	6227
Αιγοπροβατοτροφία	Μονάδες	196	88	339	234	857
	Αρ.ζώων	26334	13809	38640	28005	106788
Αιγοπροβατοτροφία γαλακτοπαραγωγής	Μονάδες	6	2	2	0	10
	Αρ.ζώων	125	55	35	0	215
Χοιροτροφικές	Μονάδες	2	2	0	0	4
	Αρ.ζώων	1200	300	0	0	1500
Πηγή: Αναπτυξιακή Μελέτη Αλμυρού						

γεγονός ότι είχαμε αιτήσεις στον 1262/82 ο οποίος αποδείχθηκε πολύ πιο χρονοβόρος οφείλεται ενδεχομένως στο μεγάλο ύψος των επενδύσεων αυτών.

Πρέπει ακόμη να αναφέρουμε ότι ένα σημαντικό μέρος της γαλακτοπαραγωγής μετατρέπεται σε παραδοσιακή φέτα είτε από τα τρία τυροκομεία της περιοχής, είτε από τους ίδιους τους παραγωγούς που αποθηκεύουν μετά τα δοχεία τους στα ψυγεία της ΕΑΣ Αλμυρού. Μέσω των τυροκομείων της περιοχής, η φέτα του Αλμυρού φτάνει στις περισσότερες περιοχές της χώρας. Το ένα από τα τυροκομεία αποτελεί παράρτημα αλυσίδας Super Market και κατά κύριο λόγο παράγει φέτα για τις ανάγκες του. Βέβαια συνεργάζεται και με άλλα Super Market και σημεία πώλησης σ' όλη την Ελλάδα, αλλά δεν προμηθεύει την τοπική αγορά. Βρίσκεται στο νότιο μέρος της Επαρχίας και συγκεντρώνει το γάλα της γύρω περιοχής (5 τόνοι την ημέρα για 8 μήνες). Τυροκομείο έχει και η ΕΑΣ Αλμυρού που συνεργάζεται με μεγάλα Super Market στην Αθήνα, προωθεί όμως το προϊόν και στις αγορές της Θεσσαλονίκης, Μακεδονίας, Θεσσαλίας και φυσικά και του Αλμυρού μέσω των Συνεταιριστικών Super Market. Συγκεντρώνει γάλα από την γύρω περιοχή σε ποσότητα περίπου 20 τόνους την ημέρα από τον Νοέμβριο μέχρι τον Ιούνιο. Τέλος το τρίτο τυροκομείο που είναι και το πιο σύγχρονο προωθεί το προϊόν στις περισσότερες αγορές της επικράτειας αλλά και του εξωτερικού (Γερμανία, Αμερική). Συγκεντρώνει ημερησίως περίπου 15 τόνους γάλα από την Επ. Αλμυρού και την ευρύτερη περιοχή (Ν.Μαγνησίας, Επ. Φαρσάλων).

Συνοψίζοντας την παρουσίαση της κτηνοτροφίας στη περιοχή μελέτης έχουμε να επισημάνουμε τα εξής: Διατηρείται ένας δυναμισμός στα ορεινά και ημιορεινά με την μορφή οικογενειακών εκμεταλλεύσεων, ενώ στα πεδινά λειτουργεί συμπληρωματικά με την γεωργία. Οι οργανωμένες και σύγχρονες μονάδες είναι περιορισμένες, διατηρούν όμως εμπορικές σχέσεις με δίκτυα έξω από την Επαρχία. Στο γεγονός αυτό, σε αρκετές περιπτώσεις, συντελεί και η κοινή καταγωγή των κτηνοτρόφων με αυτούς που παραδοσιακά συμμετέχουν στα εμπορικά αυτά δίκτυα. Οι κανονισμοί της Ε.Ε. που στην γεωργία βρήκαν τεράστια απήχηση, στην κτηνοτροφία της περιοχής δεν σημείωσαν ιδιαίτερη επιτυχία. Ελάχιστα σχέδια βελτίωσης συμπεριλάμβαναν εκσυγχρονισμούς κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων παρόλη την δυναμική που διαθέτει ιστορικά η περιοχή και που οι υψηλές επιδοτήσεις της Ε.Ε. την διατήρησαν τα τελευταία χρόνια σε ικανοποιητικά

επίπεδα. Αναφορά πρέπει να γίνει επίσης στις ποσότητες γάλακτος που προορίζονται για την παραγωγή της τοπικής φέτας. Η παραγωγή φέτας τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί σημαντικά και συγκεντρώνεται πλέον γάλα και από γειτονικές στην Επαρχία Αλμυρού, περιοχές. Ασφαλώς αυτό το είδος κτηνοτροφίας (γαλακτοπαραγωγής) γνωρίζει άνθηση στην περιοχή και μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό πλεονέκτημα για τον πρωτογενή της τομέα.

3.1.3 Θερμοκήπια

Η Επαρχία Αλμυρού μέχρι το 1983 σύμφωνα με τα στοιχεία της Νομαρχίας Μαγνησίας δεν διέθετε καλλιέργειες με θερμοκήπια. Το 1984 είχαμε τις πρώτες εκτάσεις θερμοκηπίων για κηπευτικά (27 στρέμματα) και την επόμενη χρονιά για άνθη (3 στρέμματα). Η αύξηση της καλλιεργούμενης έκτασης των θερμοκηπίων στα επόμενα χρόνια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ιδιαίτερα εντυπωσιακή. Το 1992 τα θερμοκήπια κηπευτικών έφτασαν τα 42 στρέμματα και των ανθέων τα 38 στρέμματα και σήμερα οι εκτάσεις για τα κηπευτικά είναι 50 στρέμματα, ενώ για τα ανθέων είναι αμετάβλητες.

Η χωροθέτηση των παραπάνω εντατικών καλλιεργειών έχει ως εξής: Τα θερμοκήπια ανθέων είναι συνολικά 4 εκμεταλλεύσεις, στον Αλμυρό και στην γύρω περιοχή (Αϊδίνιο, Κρόκιο, Πλάτανος). Τα θερμοκήπια κηπευτικών είναι περισσότερες εκμεταλλεύσεις και βρίσκονται ορισμένα στον Αλμυρό και περισσότερα στην Ευξεινούπολη, ενώ λίγα είναι στο Κρόκιο και τη Σούρπη. Πρέπει να αναφέρουμε ότι η προώθηση του προϊόντος των θερμοκηπίων ανθέων, στρέφεται περισσότερο στα μεγάλα αστικά κέντρα στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη.

Με την βοήθεια των αναπτυξιακών νόμων και των κανονισμών της Ε.Ε. αρκετές εκτάσεις θερμοκηπίων επιδοτήθηκαν. Στον 1262/82 υποβλήθηκαν δύο σχέδια τα οποία εγκρίθηκαν και ολοκληρώθηκαν. Στον κανονισμό 797/85 είχαμε 3 σχέδια. Συνολικά έτσι επιδοτήθηκαν 5 θερμοκήπια στην Επ. Αλμυρού εκ των οποίων το ένα είχε αρκετά μεγάλο ύψος επένδυσης. Εντύπωση μας έκανε ότι σε μια συνέντευξη με έναν βιοτέχνη μεταλλικών κατασκευών, αυτός μας δήλωσε ότι έχει εγκαταλείψει αυτό το επάγγελμα και έχει θερμοκήπιο ανθέων κάνοντας μάλιστα και εξαγωγές.

Όπως ήδη έχει αναφερθεί η στροφή προς δυναμικές καλλιέργειες μη εκτατικού χαρακτήρα που μπορούν να εξασφαλίσουν υψηλά εισοδήματα είναι ένας από τους βασικούς προσανατολισμούς της ΚΑΠ. Αυτή η πολιτική σίγουρα φέρνει σε ανταγωνιστική θέση τον ευρωπαϊκό νότο, αλλά και σε ελληνικό επίπεδο, περιοχές που μέχρι σήμερα λόγω της μικρής καλλιεργούμενης έκτασής τους δεν είχαν υψηλές αποδόσεις σε γεωργικές παραγωγές. Πράγματι, η ανάπτυξη θερμοκηπίων, αποδεσμεύει την παραγωγή από τον παράγοντα γη (έρχεται το βάρος στους παράγοντες κεφάλαιο και εργασία), γεγονός που μπορεί να προσδιορίσει πλέον από τώρα και στο εξής την συγκέντρωση της γεωργικής παραγωγής και των δραστηριοτήτων προς περιοχές που βρίσκονται στον νότο και εντάσσονται στα δίκτυα μεταφορών. Αναπόφευκτα τα πλεονεκτήματα που απέκτησε η περιοχή του Αλμυρού στις γεωργικές υποδομές (άρδευση, μηχανολογικός εξοπλισμός), στην περίπτωση καλλιέργειας σε θερμοκήπια παίζουν λιγότερο σημαντικό ρόλο δίνοντας την θέση τους στην κατάρτιση και δυνατότητα ένταξης σε δίκτυα εμπορίας.

3.1.4 Συμπεράσματα για τον πρωτογενή τομέα παραγωγής

Ο πρωτογενής τομέας της περιοχής μελέτης, έτσι όπως διαμορφώθηκε τα τελευταία χρόνια - μετά την ένταξη της χώρας μας στην ΕΟΚ - παρουσίασε σημαντική πρόοδο ως προς τις υποδομές που πραγματοποιήθηκαν στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις. Από την πλευρά της η ΚΑΠ με τις νέες πολιτικές μείωσης των τιμών και των ποσοστώσεων που προωθεί - και που ήδη αρχίζουν να διαφαίνονται - θα οδηγήσει στον περιορισμό της καλλιέργειας του βαμβακιού που είναι από τις βασικότερες της περιοχής.

Το σημαντικότερο μέρος του εκσυγχρονισμού κατευθύνθηκε σε γεωργικές εκμεταλλεύσεις που εξειδικεύονται σε εντατικές βιομηχανικές καλλιέργειες με βάση την άρδευση και των οποίων η μεγάλη πλειοψηφία εστιάζεται στις πεδινές ζώνες. Αντίθετα μικρή πρόοδο παρουσίασαν οι ημιορεινές-ορεινές ζώνες που διατήρησαν τα παραδοσιακά εκτατικά συστήματα παραγωγής.

Ωστόσο το παράδοξο έγκειται στο γεγονός ότι ο Αλμυρός ελέγχει ή συμμετέχει περισσότερο στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας σ' αυτή τη ζώνη και τα προϊόντα της. Ελιές, γαλακτοκομικά και δημητριακά που αποτελούν παραδοσιακά προϊόντα

της περιοχής και παράλληλα αγαθά και τοπικής κατανάλωσης, ένα μεγάλο μέρος της παραγωγής τους μεταποιείται μέσα στην Επαρχία από το τοπικό επιχειρηματικό δυναμικό. Ωστόσο το είδος των παραγωγών αυτών που προσφερόταν τα τελευταία χρόνια για επενδύσεις μεταποίησης στην περιοχή του Αλμυρού από εδώ και πέρα είναι αμφίβολο κατά πόσο ευνοεί την αύξηση της προστιθέμενης αξίας στο πλαίσιο μιας διαδικασίας ενδογενούς ανάπτυξης. Η ελιά λόγω της θέσης της και της συμμετοχής της στην εθνική αγορά και παραγωγή, το γάλα λόγω της μικρής σχετικά παραγωγής και όγκου. Ωστόσο το γάλα λόγω της αύξησης της ζήτησης σε εθνικό επίπεδο γνώρισε μια αρκετά έντονη δραστηριοποίηση. Αντίθετα η καλλιέργεια βιομηχανικών φυτών (βαμβάκι, τομάτα) εξαρτάται όσον αφορά την μεταποίησή των προϊόντων από εξωγενείς ως προς την Επαρχία μεταποιητικές μονάδες. Η βιομηχανία επεξεργασίας τομάτας είναι απλά εγκατεστημένη στην περιοχή από μη τοπικούς επιχειρηματίες, ενώ εκκοκιστική μονάδα απαραίτητη για την καλλιέργεια του βαμβακιού δεν υπάρχει στην περιοχή.

Επομένως, ο μόνος δυνατός προσανατολισμός της Επαρχίας Αλμυρού προς νέες δυναμικές και καινοτομικές δραστηριότητες (θερμοκήπια, ανθοκήπια κλπ) επιβραδύνθηκε από την έλλειψη υποστηρικτικών μηχανισμών και τις ανεπάρκειες των υπηρεσιών που σχετίζονται με τις δραστηριότητες αυτές, οι οποίες θα μπορούσαν να μειώσουν τον επενδυτικό ρίσκο αντίστοιχων επενδύσεων.

3.2 Δευτερογενής τομέας

Στις αρχές της δεκαετίας του '70 οι παράγοντες που επηρέαζαν την χωροθέτηση μεγάλων βιομηχανικών μονάδων εκτός των μεγάλων βιομηχανικών κέντρων ήταν, ο κύριος οδικός άξονας Αθήνας - Θεσσαλονίκης, το φθινό εργατικό δυναμικό και η δυνατότητα πρόσβασης στη θάλασσα (σε ορισμένες περιπτώσεις). Τόσο το κράτος όσο και το ιδιωτικό κεφάλαιο είδαν ότι η Επ. Αλμυρού διέθετε τα σημαντικά αυτά πλεονεκτήματα, η αξιοποίηση των οποίων θα ήταν ευνοϊκή για την τοπική οικονομία που φαινόταν ότι έβρισκε μ' αυτό τον τρόπο, επιτέλους τον δρόμο της προς μια δυναμική ανάπτυξη με τη σύμφωνη γνώμη και επικρότηση, σχεδόν άνευ όρων, των τοπικών αρχών. Τα πλεονεκτήματα που ενισχύονταν και από τη γειτνίαση με το Βόλο που διέθετε λόγω της βιομηχανικής παράδοσής του εξειδικευμένο προσωπικό, δεν μπορούσαν να τα συναγωνιστούν εύκολα άλλες

περιοχές. Ας σημειωθεί ότι η ιδιοκτήτες της Χάλυψ είχαν την εποχή εκείνη Σωληνουργία στα Οινόφυτα Βοιωτίας, κοντά δηλαδή στον Αλμυρό (απόσταση 220 περίπου Km, με πολύ καλό οδικό δίκτυο). Έτσι δύο μεγάλες βιομηχανίες Μεταλλουργική Χάλυψ και Ελληνικά Σιδηροκράματα εγκαταστάθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα, το 1977 λειτούργησε η πρώτη και το 1982 η δεύτερη, δημιουργώντας μια πηγή απασχόλησης για 1000 περίπου εργαζόμενους πρωτοφανής για την περιοχή. Αυτή η έξαρση της βιομηχανικής απασχόλησης τη δεκαετία του '80 απορροφά εργαζόμενους κυρίως από τον αγροτικό τομέα της περιοχής, τη στιγμή που η εκμηχάνιση της γεωργίας προκαλούσε μείωση στην απασχόληση του τομέα αυτού.

Ο υπόλοιπος δευτερογενής τομέας της περιοχής - μικρών κυρίως μεταποιητικών μονάδων - την ίδια δεκαετία (του '80), ανύπαρκτος σχεδόν ως τότε, μέσα από την οικονομική άνοδο της περιοχής, λόγω των βιομηχανιών, μπορούμε να πούμε ότι συγκέντρωνε όλες εκείνες τις προϋποθέσεις που θα μπορούσαν να τον καταστήσουν περισσότερο δυναμικό. Η περιοχή, ενισχυμένη οικονομικά και από τα σεισμόπληκτα δάνεια του καταστροφικού σεισμού του 1980 απέκτησε μεγάλο οικοδομικό ενδιαφέρον δημιουργώντας τοπικές και μη επιχειρήσεις παραγωγής δομικών υλικών. Βέβαια η δραστηριοποίηση αυτή που είχε και ημερομηνία λήξεως, δεν στάθηκε δυνατό να αξιοποιηθεί και να δημιουργήσει εναλλακτικές λύσεις για την Επαρχία.

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης γίνεται από δύο πηγές. Η πρώτη είναι η απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε. των βιομηχανικών και βιοτεχνικών καταστημάτων τα έτη 1978, 1984, 1988. Η δεύτερη πηγή είναι ένας κατάλογος των βιομηχανιών και βιοτεχνιών της Επ. Αλμυρού το 1995 από την Διεύθυνση Βιομηχανίας Νομαρχίας Μαγνησίας. Στον κατάλογο αυτό περιλαμβάνονται κυρίως οι μεγαλύτερες μονάδες - βάσει της ισχύος που διαθέτουν - διότι οι μικρότερες δεν έχουν την υποχρέωση να εγγραφούν. Ακολουθεί η παρουσίαση των επενδύσεων, αυτών που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για επένδυση καθώς κι αυτών που εγκρίθηκαν.

3.2.1 Η υφιστάμενη κατάσταση

3.2.1.1 Η δεκαετία του '80

Στον Πίνακα 3.8 βλέπουμε τις τρεις απογραφές καταστημάτων και την απασχόληση σ' αυτά. Ξεχωρίζει βέβαια έντονα η απασχόληση στις δύο μεταλλουργικές βιομηχανίες που το 1988 απασχολούσαν το 55% της συνολικής απασχόλησης της περιοχής.

Η ανάλυση κρίθηκε σκόπιμο να αφαιρέσει για λόγους μεθοδολογικούς τον κλάδο της μεταλλουργίας που άλλωστε σήμερα δεν υφίσταται. Έτσι και οι συγκρίσεις μεταξύ των υπολοίπων κλάδων θα είναι πιο σωστές. Επίσης θα ομαδοποιήσουμε ορισμένους κλάδους που έχουν παρόμοιο αντικείμενο μεταξύ τους. Ο πίνακας 3.9 παρουσιάζει τους συνοπτικούς κλάδους ενώ το διάγραμμα 3.2 την εξέλιξη της απασχόλησης του κάθε κλάδου από το 1978 μέχρι το 1984.

Πίνακας 3.8 Απογραφή βιομηχανικών και βιοτεχνικών καταστημάτων Επαρχίας Αλμυρού τα έτη 1978, 1984 και 1988

		1978	1978	1984	1984	1988	1988
		Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α
	Βιομηχανία - βιοτεχνία	222	1117	265	1591	251	1623
20	Βιομηχανίες ειδών διατροφής εκτός ποτών	49	242	61	497	61	403
21	Βιομηχανίες ποτών	3	11	1	4	1	4
23	Υφαντικές βιομηχανίες	8	28	4	20	3	10
24	Βιομηχανίες ειδών υποδήσεως, ενδυμασίας και διαφόρων ειδών από ύφασμα	28	54	18	35	14	16
25	Βιομηχανίες ξύλου και φελλού εκτός επιπλοποιίας	30	45	39	64	30	37
26	Βιομηχανίες επίπλων και ειδών επιπλώσεως	6	10	10	15	10	17
27	Βιομηχανίες χάρτου	0	0	0	0	0	0
28	Εκτυπώσεις, εκδόσεις και συναφείς δραστηριότητες	0	0	0	0	1	3
30	Βιομηχανίες προϊόντων εξ ελαστικού και πλαστικής ύλης	1	2	3	5	8	12
33	Βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά	6	23	16	52	14	42
34	Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	1	527	2	692	2	890
35	Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο εκτός μηχανών και μεταφορικού υλικού	36	50	51	73	32	67
36	Κατασκευή μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών και μέσων μεταφοράς	27	62	14	24	18	30
37	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών και λοιπών ειδών	8	9	9	11	9	15
38	Κατασκευή μεταφορικών μέσων	19	54	33	54	44	71
	Λοιπές βιομηχανίες	0	0	4	45	4	6

Πηγή : ΕΣΥΕ

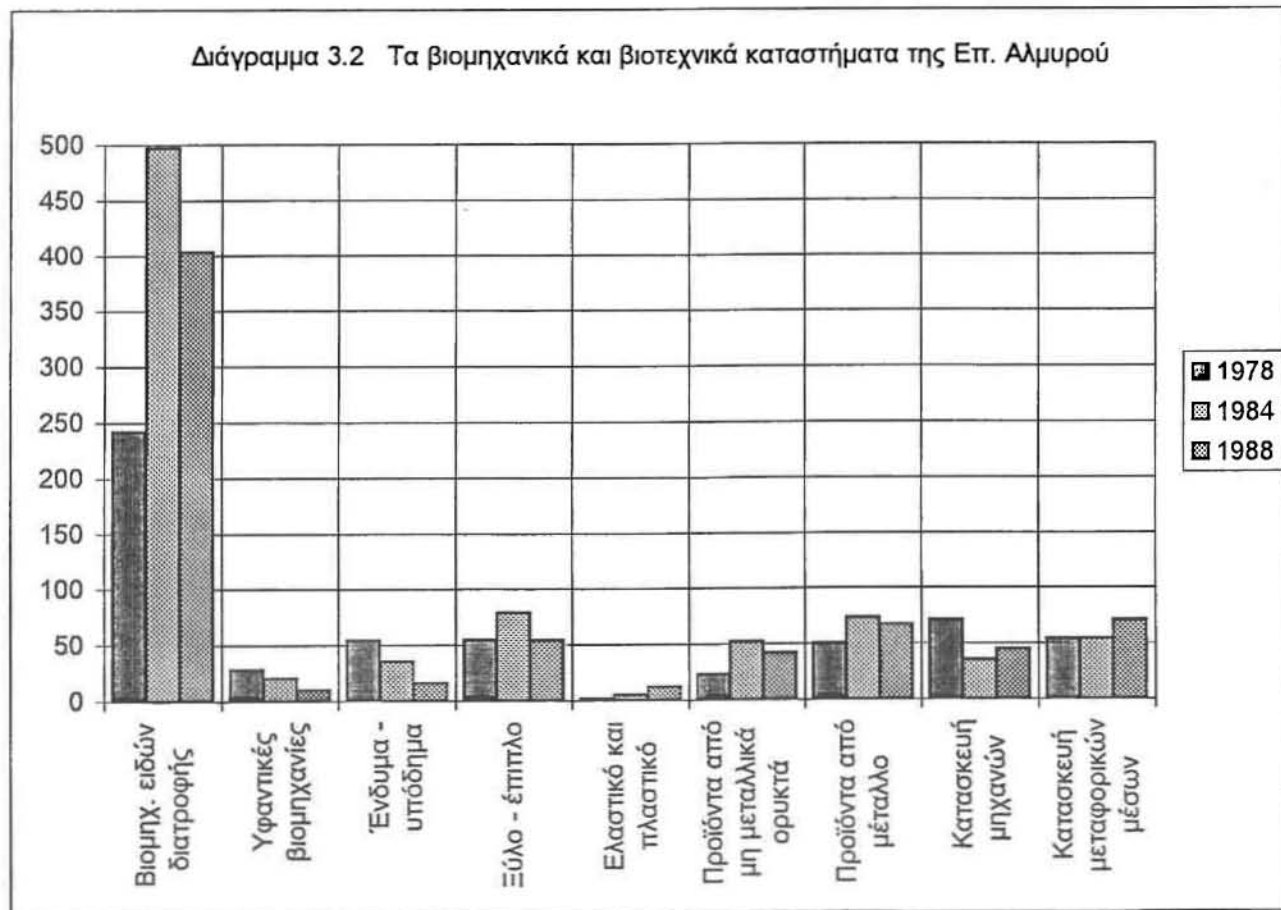
Στο διάγραμμα αυτό βλέπουμε ότι υπάρχουν διαφόρων ειδών τάσεις. Έχουμε τις υφαντουργίες και το ένδυμα που παρουσίασαν μια συνεχή πτώση από το 1978 μέχρι το 1988. Αντίθετα οι βιοτεχνίες ελαστικού και κατασκευής μεταφορικών μέσων είχαν συνεχή άνοδο. Η κατασκευή μηχανών ενώ μέχρι το 1984 είχε πτώση μετά σημείωσε άνοδο. Ακόμη οι μεταλλικές κατασκευές, ο κλάδος του ξύλου και επίπλου, τα μεταλλικά ορυκτά (κλάδοι σχετικοί με την οικοδομή) καθώς και τα τρόφιμα, ενώ μέχρι το 1984 είχαν άνοδο μετά άρχισαν να μειώνονται. Γενικότερα φαίνεται ότι ο δευτερογενής τομέας της περιοχής μελέτης στηρίχθηκε τα τελευταία χρόνια κυρίως στα τρόφιμα (σύνδεση με την τοπική πρωτογενή παραγωγή) και στα μεταλλικά και μη μεταλλικά ορυκτά όπως επίσης και στο ξύλο και έπιπλο (σύνδεση με την τοπική οικοδομική δραστηριότητα). Παρόλο που και οι δύο αυτές δραστηριότητες (τρόφιμα, οικοδομές) έχουν υποχωρήσει, διατηρούν την κυρίαρχη θέση τους, αφού κατέχουν το 78% της συνολικής απασχόλησης της Επαρχίας (βλέπε Πίνακα 3.10 και Διάγραμμα 3.3). Η άνοδος των δύο αυτών δραστηριοτήτων την περίοδο 1978-1984, συνοδεύτηκε από την πτώση την επόμενη περίοδο (1984-1988). Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι ο κλάδος των οικοδομών την πρώτη περίοδο σημείωσε μικρότερη αύξηση απ' ότι ο κλάδος των τροφίμων, παρόμοια όμως μ' αυτή του συνόλου της απασχόλησης (εκτός των μεταλλουργιών). Έτσι οι διακυμάνσεις της απασχόλησης της Επαρχίας προέρχονται αποκλειστικά σχεδόν από τον κλάδο των τροφίμων, ο οποίος διπλασίασε την απασχόλησή του την εξαετία 1978-1984.

Πίνακας 3.9 Οι βασικοί κλάδοι απασχόλησης στην Επ. Αλμυρού

	1978	1978	1984	1984	1988	1988
	Κ	Α	Κ	Α	Κ	Α
Βιομηχανία - βιοτεχνία	222	1117	265	1591	251	1623
Βιομηχ. ειδών διατροφής	49	242	61	497	61	403
Υφαντικές βιομηχανίες	8	28	4	20	3	10
Ένδυμα - υπόδημα	28	54	18	35	14	16
Ξύλο - έπιπλο	36	55	49	79	40	54
Ελαστικό και πλαστικό	1	2	3	5	8	12
Προϊόντα από μη μεταλλικά ορυκτά	6	23	16	52	14	42
Προϊόντα από μέταλλο	36	50	51	73	32	67
Κατασκευή μηχανών	35	71	23	35	27	45
Κατασκευή μεταφορικών μέσων	19	54	33	54	44	71
Λοιπές βιομηχανίες	4	538	7	741	8	903

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 3.2 Τα βιομηχανικά και βιοτεχνικά καταστήματα της Επ. Αλμυρού

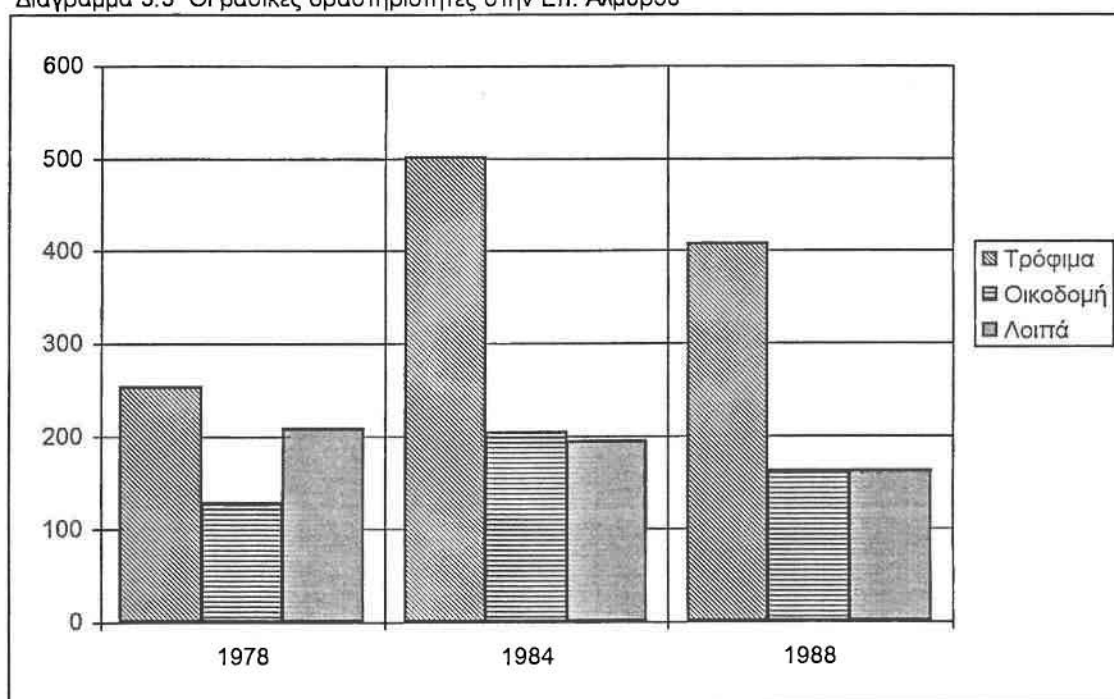

Πίνακας 3.10 Οι σημαντικότερες δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα

	1978	1984	1988	1978-1984	1984-1988
Τρόφιμα	253	501	407	98,02%	-18,76%
Οικοδομή	128	204	163	59,38%	-20,10%
Λοιπά	209	194	163	-7,18%	-15,98%
Σύνολο	590	899	733	52,37%	-18,46%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Διάγραμμα 3.3 Οι βασικές δραστηριότητες στην Επ. Αλμυρού

Ο Πίνακας 3.11 και το Διάγραμμα 3.4 συγκρίνουν την μεταβολή της απασχόλησης από το 1978 μέχρι το 1988 στις δύο μεταλλουργικές βιομηχανίες και τον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα. Η συνολική απασχόληση συνεχώς αυξάνονταν μέχρι το 1984 οπότε και σταθεροποιήθηκε σχεδόν μέχρι το 1988. Η αύξηση αυτή προέρχονταν από την αύξηση της απασχόλησης στις δύο μεταλλουργίες και στον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα. Μετά όμως το 1984 αν και οι μεταλλουργίες συνέχισαν να αυξάνουν την απασχόλησή τους, οι υπόλοιπες βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες την μείωσαν αρκετά. Οι μεγαλύτερες απώλειες στην απασχόληση την περίοδο 1984-1988, προήλθαν από τον κλάδο της διατροφής, της υφαντουργίας / ενδυμασίας και του ξύλου / επίπλου.

Εντύπωση ωστόσο προκαλεί το γεγονός ότι οι δύο μεταλλουργίες που το κλείσιμό τους δημιούργησε σοβαρά προβλήματα στην περιοχή, την περίοδο 1984-1988 (τελευταία περίοδος πριν το οριστικό κλείσιμο), αύξησαν το εργατικό τους δυναμικό κατά 30% περίπου. Η εξήγηση αυτής της διαπίστωσης ενδεχομένως να βρίσκεται ακόμη και σε πολιτικές σκοπιμότητες και πελατειακές σχέσεις των διοικούντων, με την παρατήρηση ότι οι δύο διοικήσεις πολιτικά ανήκαν σε αντίθετους ιδεολογικά χώρους.

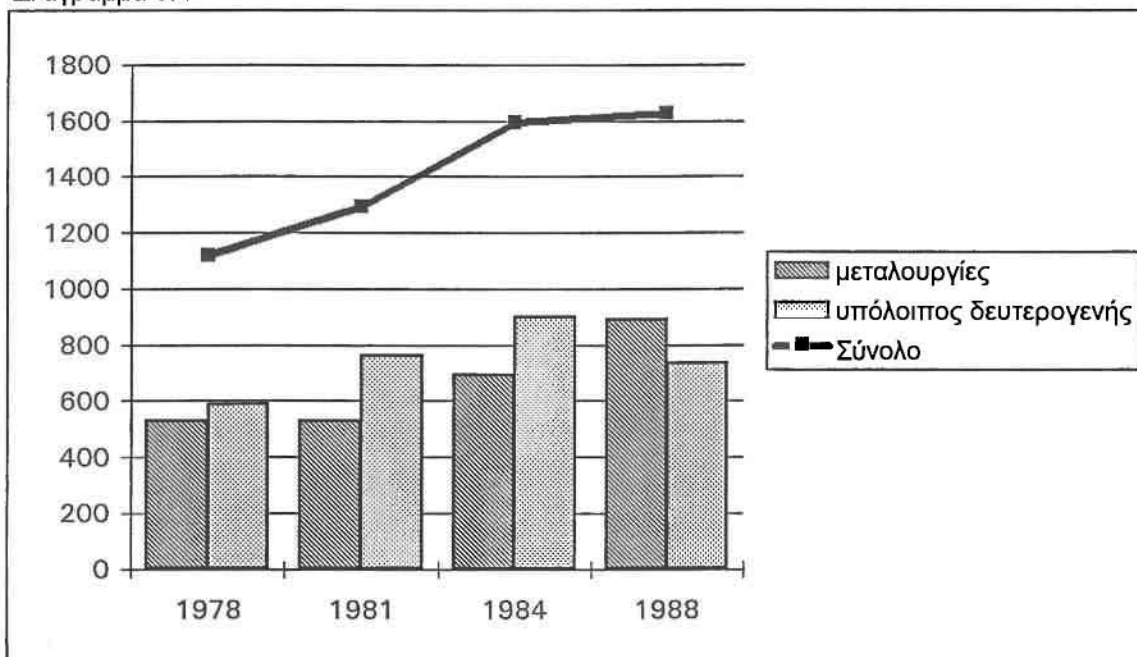
Πίνακας 3.11 Απασχόληση του δευτερογενή τομέα στην Επ. Αλμυρού

απασχόληση	1978	1981	1984	1988
Μεταλλουργίες	527	527*	692	890
Υπόλοιπος δευτερογενής	590	763	899	733
Σύνολο	1117	1290	1591	1623

Πηγή: ΕΣΥΕ απογραφές καταστημάτων, το 1981 απογραφή πληθυσμού

* το δεύτερο εργοστάσιο λειτούργησε το 1982

Διάγραμμα 3.4

Για να δούμε όμως πόσο δυναμικός ήταν κάθε ένας απ' αυτούς τους κλάδους θα χρησιμοποιήσουμε τη μέση απασχόληση του κλάδου ανά κατάσταση (3.12). Ο μοναδικός κλάδος που την δεκαετία '78-'88 σημείωσε συνεχή άνοδο της απασχόλησης ανά κατάσταση είναι ο κλάδος των μεταλλικών κατασκευών. Οι πιο έντονες αλλαγές έγιναν την περίοδο 1978-1984 με την μεγάλη αύξηση στον κλάδο των ειδών διατροφής (διπλασιάστηκε η απασχόληση) κυρίως λόγω της εισόδου

Πίνακας 3. 12 Μέση ετήσια απασχόληση στους βασικούς κλάδους της Επ. Αλμυρού

	1978	1984	1988
Είδη διατροφής	4,9	8,1	6,6
Υφαντουργίες	3,5	5,0	3,3
Ένδυμα-υπόδημα	1,9	1,9	1,1
Ξύλο - επίπλο	1,5	1,6	1,3
Ελαστικά - πλαστικά	2,0	1,7	1,5
Μη μεταλλικά ορυκτά	3,8	3,2	3,0
Μεταλλικές κατασκευές	1,4	1,4	2,1
Κατασκευή μηχανών	2,0	1,5	1,6
Μεταφορικά μέσα	2,8	1,6	1,6

Πηγή: ΕΣΥΕ

του εργοστασίου ΑΔΕΛΚΑΝ (επεξεργασία τομάτας) στην αγορά εργασίας. Έπειτα βέβαια (1988) η απασχόληση στον κλάδο μειώθηκε έντονα, χωρίς αυτό να οφείλεται στο εργοστάσιο ΑΔΕΛΚΑΝ που μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90 γινόταν όλο και πιο δυναμικό. Οι κλάδοι των μη μεταλλικών ορυκτών και του ξύλου / επίπλου αν και σημειώνουν σημαντική αύξηση της απασχόλησης την περίοδο '78-'84 (έξαρση οικοδομικής δραστηριότητας λόγω σεισμού το 1980), μειώνουν την απασχόληση ανά κατάσταση επειδή προφανώς εισήλθαν αρκετές ευκαιριακές επιχειρήσεις που θέλησαν να εκμεταλλευτούν το ευνοϊκό κλίμα των περιστάσεων, αλλά προπαντός επειδή από ένα σημείο και μετά η συγκυριακή αύξηση της ζήτησης επανήλθε στα προ του σεισμού επίπεδα.

3.2.1.2 Η δεκαετία του '90

Ο πίνακας που περιγράφει τη σημερινή κατάσταση του δευτερογενή τομέα της περιοχής μελέτης είναι ο Πίνακας 3.13. Καταγράφει τις βιοτεχνίες και βιομηχανίες της Επ. Αλμυρού που έχουν ιπποδύναμη άνω των 15 ΗΡ. Είναι δηλαδή οι πιο

Πίνακας 3. 13 Η υπάρχουσα βιομηχανική υποδομή

Κωδικός	Κλάδοι	Κ	Α
20	Τρόφιμα	32	504
21	Ποτά	1	10
23	Υφαντουργίες	2	2
24	Ενδυμα	1	30
25-26	Ξύλο / επίπλο	8	16
32	Ασφαλτικά	1	3
33	μη μεταλλ. ορυκτά	13	29
35	μεταλλ. κατασκ.	7	6
36	κατασκ. μηχανών	1	2
38	κατασκ. μεταφ. μέσων	1	15
Σύνολο		67	617

Πηγή: Διεύθυνση Βιομηχανίας Ν. Μαγνησίας

υπολογίσουμε το εργοστάσιο ΑΔΕΛΚΑΝ (350 εργαζόμενοι) μένουν 31 καταστήματα με 154 εργαζόμενους, η δυναμικότητα αυτού του κλάδου είναι προφανής. Πρέπει όμως να τονιστεί ότι οι 17 απ' αυτές τις επιχειρήσεις (τροφίμων) είναι εποχιακού χαρακτήρα αφού είναι ελαιοτριβεία και αμυγδαλοσπαστήρια. Δυναμικός όμως εμφανίζεται και ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών. Κατέχει το 20% των καταστημάτων με όχι σημαντική απασχόληση. Επίσης έχουμε και τους κλάδους ξύλου / επίπλου και μεταλλικών κατασκευών που διατηρούν μια δυναμική στην περιοχή. Καταλήγουμε έτσι να πούμε ότι τα είδη διατροφής και οικοδομικών υλικών (ξύλο, μπετοσίδηρο, σκυρόδεμα, μάρμαρα) διατηρούν την δυναμικότητα που είχαν και την προηγούμενη δεκαετία (του '80) στην Επ. Αλμυρού, αφού κατέχουν το 90% των μεγάλων σχετικά βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων.

Συγκρίνοντας την απασχόληση στις βασικές δραστηριότητες (τρόφιμα και οικοδομές) το 1988 και το 1995 παρατηρούμε ότι ο κλάδος των τροφίμων κατέχει πλέον το 83% της απασχόλησης από 56% το 1988. Αυτή η μεταβολή είναι ως ένα βαθμό αποτέλεσμα των επενδύσεων που πραγματοποιήθηκαν με τους αναπτυξιακούς νόμους τα τελευταία χρόνια όπως θα δούμε παρακάτω. Αντίθετα οι οικοδομικές δραστηριότητες με ελάχιστες επενδύσεις - μέσω νόμων τουλάχιστον -

μεγάλες επιχειρήσεις της περιοχής. Η κλαδική τους διάρθρωση (Πίνακας 3.8) δηλώνει ποιοι κλάδοι διατηρούν σήμερα μια δυναμικότητα. Παρατηρούμε εδώ ότι ο κλάδος των τροφίμων - όπως ήδη αναφέραμε - είναι πολύ σημαντικός στην Επ.

Αλμυρού. Ακόμη κι αν δεν

περιορίσαν την απασχόλησή τους από 22% το 1988 σε 9% το 1995. Την ίδια ακριβώς εξέλιξη παρουσίασε και το σύνολο των υπολοίπων δραστηριοτήτων (από 22% το 1988 σε 8% το 1995). Όπως θα δούμε και παρακάτω η κατανομή αυτή για τις δραστηριότητες (τρόφιμα 83%, οικοδομές 9% και λοιπά 8%) αντιστοιχεί στην κατανομή των επενδύσεων που υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων.

Τέλος όσον αφορά την χωροθέτηση των βιομηχανιών και βιοτεχνιών του Πίνακα 3.13, βλέπουμε στο Χάρτη 5 ότι υπάρχει σημαντική συγκέντρωση κατά μήκος του βασικού οδικού δικτύου της περιοχής (εθνικού και επαρχιακού), με τον Αλμυρό και τις γύρω Κοινότητες (Πλάτανος, Κρόκιο) να δημιουργούν μια ακόμη μεγαλύτερη συγκέντρωση.

3.2.2 Οι επενδύσεις

Πίνακας 3.14 Κλαδική κατανομή αιτήσεων για επενδύσεις

Κωδικός	Κλάδος	Αιτήσεις	Εγκρίσεις
20	Τρόφιμα	21	16
27	Χαρτικά	1	1
28	Τυπογραφείο	1	1
33	Μη μεταλλικά ορυκτά	1	1
34	Μεταλλουργίες	1	1
35	Μεταλλικές κατασκευές	3	1
36	Κατασκευή μηχανών	1	0
	Σύνολο	29	21

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΕΟΜΜΕΧ, ΥΠΑ

Πίνακας 3.14, εντυπωσιακό ήταν το ενδιαφέρον στον κλάδο των τροφίμων. Οι επενδύσεις για μεταλλικές κατασκευές αν και έδειξαν κάποιο ενδιαφέρον δεν κατάφεραν να εγκριθούν όλες. Οι υπόλοιπες αιτήσεις στους άλλους 5 κλάδους δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι διαγράφουν μια τάση στην

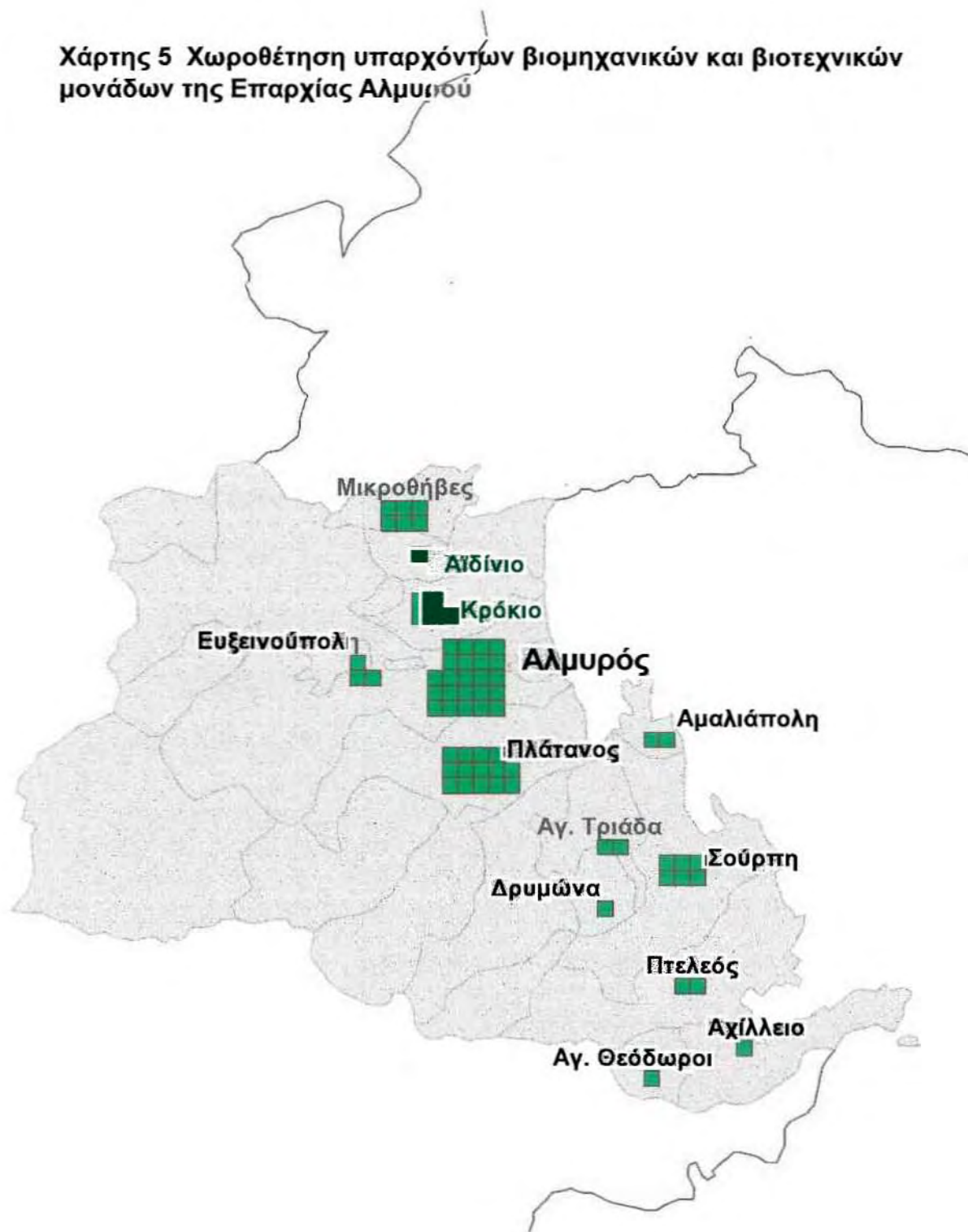
Τα επενδυτικά σχέδια που προτάθηκαν για την Επαρχία Αλμυρού μέσω του αναπτυξιακού νόμου 1262/82 στον δευτερογενή τομέα ήταν 29. Απ' αυτά εγκρίθηκαν τα 21 (72%). Κλαδικά όπως δείχνει και ο

Πίνακας 3.15 Αιτήσεις για επενδύσεις στις βασικές δραστηριότητες της Επ. Αλμυρού

	αιτήσεις	%
Τρόφιμα	21	72,4
Οικοδομή	4	13,8
Λοιπά	4	13,8
Σύνολο	29	100

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΕΟΜΜΕΧ, ΥΠΑ

Χάρτης 5 Χωροθέτηση υπαρχόντων βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων της Επαρχίας Αλμυρού

■ Βιοτεχνική ή βιομηχανική μονάδα

Επ. Αλμυρού, απευθυνόμενες σχεδόν στο σύνολό τους στις ανάγκες της τοπικής αγοράς. Έτσι αν και ο κλάδος των μη μεταλλικών ορυκτών που όπως είδαμε και παραπάνω είναι αρκετά δραστήριος στην περιοχή, εντούτοις είχε μόνο μία αίτηση. Το θετικό μ' αυτή την επένδυση (Επεξεργασία μαρμάρου), είναι ότι ο ιδιοκτήτης διατηρεί από χρόνια λατομείο μαρμάρου και με την επένδυση αυτή καθετοποίησε την παραγωγική διαδικασία ωφελούμενος έτσι την προστιθέμενη αξία που έχανε για χρόνια, μέχρι το τελικό προϊόν. Κατανέμοντας τις επενδύσεις στις βασικές δραστηριότητες που χρησιμοποιήσαμε στην υπάρχουσα κατάσταση, έχουμε τον Πίνακα 3.15.

Μια άλλη μεγάλη επένδυση επέκτασης επιχείρησης στην περιοχή είχε εγκριθεί για την Μεταλλουργική Χάλυψ που δεν ήταν δυνατό τελικά να υλοποιηθεί, λόγω της διακοπής λειτουργίας του εργοστασίου της. Είχαμε ακόμη δύο επενδύσεις σε ένα τυπογραφείο και μια χαρτοβιοτεχνία, ενώ μια βιομηχανία παραγωγής θερμαντικών σωμάτων και λεβήτων τελικά δεν εγκρίθηκε με αποτέλεσμα να μην πραγματοποιηθεί μέχρι σήμερα.

Όπως είναι φυσικό ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δείξουμε στις επενδύσεις για μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Υπήρξε μεγάλο επενδυτικό ενδιαφέρον που αρχικά εκδηλώθηκε από τις συνεταιριστικές οργανώσεις (βλέπε κεφάλαιο 4). Το ενδιαφέρον αυτό που σύμφωνα με την γνώμη των ίδιων των συνεταιρισμών⁷ δημιουργήθηκε με βάση πληροφορίες που δόθηκαν από τις ανώτερες οργανωτικές βαθμίδες τους, κατάφερε να δραστηριοποιήσει - τουλάχιστον στην Επ. Αλμυρού - τον κλάδο των τροφίμων σε επενδυτικές πρωτοβουλίες. Έγιναν έτσι 11 αιτήσεις από τους συνεταιρισμούς που εγκρίθηκαν όλες. Οι περισσότερες αφορούσαν ελαιοτριβεία και συσκευασία ελιών (8 επενδύσεις). Οι υπόλοιπες 10 αιτήσεις στον κλάδο των τροφίμων ήταν από ιδιωτικούς και εταιρικούς φορείς. Τέσσερις ήταν για αρτοποιεία, δύο για αμυγδαλοσπαστήρια και από μία για τυροκομείο, επεξεργασία τομάτας (GERBER HELLAS)⁸, συντήρηση δημητριακών και επεξεργασία και συσκευασία ελιών.

⁷ Συνέντευξη με τον Διευθυντή της Ε.Α.Σ. Αλμυρού

⁸ Η GERBER HELLAS συνεργάζεται στενά με την ΑΔΕΛΚΑΝ και βρίσκονται στον ίδιο χώρο.

Εκτός από τον Ν.1262/82 την ίδια περίοδο εγκρίθηκαν και τρεις επενδύσεις για ενίσχυση από τον κανονισμό 866/90. Η πρώτη είναι ένα κονσερβοποιείο βρώσιμης ελιάς από την ΕΑΣ Αλμυρού ύψους 351 εκ. δρχ.. Η ενίσχυση αυτή αποτελεί συνέχεια ενίσχυσης της ίδιας επένδυσης από τον Κανονισμό 355/85. Η δεύτερη είναι μετεγκατάσταση και εκσυγχρονισμός ενός τυροκομείου ύψους 450 εκ. δρχ. και η Τρίτη επέκταση αποθηκευτικών χώρων σιτηρών (SILOS) και εγκατάσταση ξηραντηρίου αραβοσίτου, ύψους 409 εκ. δρχ.

3.2.3 Συμπεράσματα του δευτερογενή τομέα παραγωγής

Οι κρατικές πολιτικές για την τοπική ανάπτυξη που μέχρι την δεκαετία του '80 εφαρμόζονταν μέσα από εθνικές στρατηγικές προμοδότησης περιοχών με συγκριτικά πλεονεκτήματα σε επιλεγμένους κλάδους, πολιτικές που αδυνατούσαν να συμβάλλουν άμεσα στην αξιοποίηση τοπικών πόρων, στόχευαν στην εκμετάλλευση και μόνο των πλεονεκτημάτων αυτών. Ήταν έτσι φανερή η εύνοια του κράτους στις περιοχές αυτές, όπως η Επ. Αλμυρού, με πατερναλιστικό χαρακτήρα που δεν έδινε ευκαιρίες δημιουργικότητας από την πλευρά της τοπικής επιχειρηματικότητας. Δεν αποφάσιζαν οι τοπικοί δρώντες για το είδος της βοήθειας που χρειαζόνταν από το κράτος, αλλά το κράτος μέσα από τις ανάγκες του ενίσχυε συχνά με ευνοϊκότερους όρους την εγκατάσταση εθνικής εμβέλειας επιχειρήσεων σε αντίστοιχους με την περιοχή μελέτης χώρους.

Η ώθηση για Τοπική Ανάπτυξη που εμφανίζεται μετά τα μέσα της δεκαετίας του '80, μόλις τα τελευταία χρόνια αρχίζει δειλά να αναζητά διαύλους εφαρμογής συμμετοχικών διαδικασιών. Μια τέτοια πολιτική αν υπήρχε για την περιοχή του Αλμυρού θα μπορούσε να δει ότι η «μονοκαλλιέργεια» της απασχόλησης στην βαριά βιομηχανία ήταν επικίνδυνη, ιδιαίτερα λόγω της μη στήριξης και ώθησης άλλων βιοτεχνιών και βιομηχανιών. Οι μικρομεσαίες μεταποιητικές μονάδες περισσότερο ανθεκτικές στις οικονομικές συγκυρίες⁹, αλλά με την οικονομική άνοδο που πράγματι γνώρισαν την περίοδο αυτή, λόγω της αύξησης της απασχόλησης του δευτερογενή τομέα αλλά και των εισοδημάτων από τον εκσυγχρονισμό της οικογενειακής γεωργίας, ήταν σε θέση να μετατραπούν σε

⁹ Πετράκος Γ., Ζήκος Σ., Ζαχαρόπουλος Θ., Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η αναζήτηση αναπτυξιακής στρατηγικής σε τοπικής κλίμακα: Μια εμπειρική προσέγγιση στο Ν.Καρδίτσας, άρθρο στο περιοδικό Τόπος 3/91

δυναμικές «εστίες» απασχόλησης αλλά προπαντός να περάσουν σε αγορές περιφερειακής, εθνικής και ίσως διεθνούς κλίμακας. Οι περισσότερες αναπτυξιακές θεωρίες της εποχής αναφέρονταν θετικά στην λύση των μικρομεσαίων μεταποιητικών μονάδων που διαθέτουν σημαντικά πλεονεκτήματα όσον αφορά την ευελιξία τους και την αντοχή τους. Η ανεπάρκεια τοπικών πρωτοβουλιών που πηγάζει επίσης και από την λειτουργική ανεπάρκεια τοπικών φορέων δεν εντόπισε ούτε το πρόβλημα, ούτε νέες εναλλακτικές, η περιοχή αφέθηκε στις υφιστάμενες παραγωγικές δομές με αποτέλεσμα την μετέπειτα απεγνωσμένη και αποσπασματική αναζήτηση εναλλακτικών απασχόλησης.

Από το 1989 και έπειτα η Επ. Αλμυρού εμφανίζει καθυστερήσεις ως προς καινοτομικές και αναπτυξιακές δραστηριότητες λόγω ακριβώς αυτής της θεσμικής ανεπάρκειας σε τοπικό επίπεδο. Το κλείσιμο των δύο εργοστασίων το 1989 και το 1991 άφησε πίσω του 1000 περίπου ανέργους σε μια περιοχή που δυσκολεύεται με τα σημερινά δεδομένα να εκμεταλλευτεί τους τοπικούς της πόρους. Οι μικρομεσαίες μεταποιητικές μονάδες, τοπικού ουσιαστικά ύφους (συμπέρασμα από την επιτόπια έρευνα) δεν είναι σε θέση να σηκώσουν το βάρος των περιστάσεων. Η περιοχή που για μια δεκαετία φαινόταν να αποκτά βιομηχανική ταυτότητα, αναζητά και πάλι μια νέα ταυτότητα ικανή να της επιτρέψει, επανατοποθετώντας το εαυτό της σε νέες βάσεις, να βρει το νέο πρόσωπό της, με την υπενθύμιση ότι η «απορρόφηση» των 1000 ανέργων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και πραγματοποιήθηκε από την οικογενειακή αγροτική μικρή ή μέση επιχείρηση των άλλων τομέων της οικονομίας.

Οι επισημάνσεις αυτές, εξηγούν ως ένα βαθμό το επενδυτικό ενδιαφέρον της Επαρχίας Αλμυρού που την τελευταία 15ετία ήταν στραμμένο στον κλάδο των τροφίμων. Η επιχειρηματικότητα στην περιοχή, που είναι αποκλειστικά τοπική επιχειρηματικότητα, γρήγορα εντόπισε ότι ο μόνος κλάδος που μπορεί να ξεπεράσει τα εμπόδια από την έλλειψη των πλεονεκτημάτων που έχουν οι επιχειρήσεις των μεγάλων αστικών κέντρων, ήταν ο κλάδος αυτός, που συνδέεται άμεσα με τις τοπικές παραγωγές. Ωστόσο πρέπει να αναφέρουμε ότι τουλάχιστον όσον αφορά την παραγωγική διαδικασία των υπαρχόντων μονάδων του κλάδου αυτού (συγκέντρωση πρώτης ύλης και μεταποίηση) αυτές δεν αντιμετωπίζουν

ιδιαίτερα προβλήματα (βλ. τοπική έρευνα). Τα προβλήματα αρχίζουν όταν πρέπει να διοχετευθεί το προϊόν στην αγορά.

3.3 Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας της περιοχής θα εξεταστεί ξεχωριστά για τον τουρισμό και την παροχή υπηρεσιών. Η νοτιοανατολική παράκτια περιοχή που παρουσιάζει τουριστικό ενδιαφέρον έχει ορισμένα ξενοδοχεία και αρκετά ενοικιαζόμενα δωμάτια. Αυτή η δραστηριότητα (τουρισμός) κρίνεται περισσότερο σημαντική από τον υπόλοιπο τριτογενή τομέα, που όπως θα φανεί και παρακάτω είναι υποτονικός.

3.3.1 Τουρισμός

3.3.1.1 Υφιστάμενη κατάσταση

Ο τουρισμός στην περιοχή έχει μια μικρή παρουσία και δημιουργεί μια τουριστική δραστηριότητα τους καλοκαιρινούς μήνες. Τα ξενοδοχεία της περιοχής βρίσκονται εγκατεστημένα στον Αλμυρό και στην Αμαλιάπολη (Πίνακας 3.16). Όπως προέκυψε και από τις συνεντεύξεις που είχαμε, τα ξενοδοχεία του Αλμυρού είναι λιγότερο τουριστικού ύφους, αφού αποβλέπουν κυρίως στην ευκαιριακή πελατεία, χωρίς να διατηρούν

σχέσεις με Πίνακας 3. 16 Ξενοδοχειακό δυναμικό Επαρχίας Αλμυρού

	Ξενοδοχεία/επιπλ. διαμερ.	Δομ.	Κλίν.
Αλμυρός	2	4	61
Αμαλιάπολη	4	43	92

Αντίθετα τα ξενοδοχεία στην Πηγή: ΕΟΤ Μαγνησίας

Αμαλιάπολη

αποβλέπουν σχεδόν στην καλοκαιρινή τουριστική περίοδο. Το γεγονός ότι και οι

Πίνακας 3. 17 Ενοικιαζόμενα δωμάτια της Επ. Αλμυρού το 1995

	Ιδιοκτήτες	Κλίνες
Αμαλιάπολη	10	137
Αχιλλείο	10	168
Πτελεό(Πηγάδι)	33	476
Σύνολο	53	785

Πηγή: Τουριστική Αστυνομία Βόλου

τουριστικές υποδομές (ξενοδοχεία, εστιατόρια κλπ), και η τουριστική κίνηση δεν έχουν μεταβληθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, έχουν αντίκτυπο στη χρονική διάρκεια της τουριστικής περιόδου της περιοχής. Σύμφωνα με την γνώμη

επαγγελματιών ασχολούμενων με τον τουρισμό στην Αμαλιάπολη, στο τέλος του Αυγούστου το χωριό επανέρχεται στην φυσιολογική του ζωή. Το Πτελεό, που συγκεντρώνει τον τουρισμό του στον παραθαλάσσιο οικισμό Πηγάδι, αλλά και το Αχίλλειο δεν διαθέτουν ξενοδοχεία αλλά ενοικιαζόμενα δωμάτια και οργανωμένες πανσιόν. Τα τελευταία χρόνια, το καλοκαίρι υπάρχει σύνδεση του Πηγαδιού με τα νησιά των Β.Σποράδων και μεταφέρονται τουρίστες από τα νησιά αυτά στο εσωτερικό της Θεσσαλίας και τα Μετέωρα. Εκτός από τα ξενοδοχεία και ενοικιαζόμενα δωμάτια αυτού του πίνακα υπάρχουν 2 ενοικιαζόμενα σπίτια / κατοικίες, ένα στην Αμαλιάπολη και ένα στο Πτελεό. Ο Πίνακας 3.17 δείχνει τις εκμεταλλεύσεις ενοικιαζόμενων δωματίων στο κάθε οικισμό, καθώς και τον αριθμό κλινών που διαθέτουν. Από την απογραφή των καταστημάτων του 1988 της ΕΣΥΕ, συγκρίνοντας την Επαρχία με το σύνολο του Ν. Μαγνησίας, στον κλάδο των εστιατορίων και ξενοδοχείων έχουμε τον Πίνακα 3.18. Βλέπουμε έτσι ότι σύμφωνα με την ΕΣΥΕ, το 1988 η Επ. Αλμυρού διατηρούσε ένα τουριστικό δυναμικό που πλησίαζε το 10% του νομού όσον αφορά τον αριθμό των καταστημάτων και την απασχόληση. Η έλλειψη όμως σημαντικών ξενοδοχειακών μονάδων που διαθέτουν κυρίως τα νησιά των Β. Σποράδων αλλά και το Πήλιο διαφοροποιεί την κατάσταση στον αριθμό κλινών που είδαμε παραπάνω.

Ωστόσο μπορεί κανείς να ισχυρισθεί ότι η παραθαλάσσια ζώνη της Επαρχίας, οι οικισμοί της και ένας μεγάλος αριθμός από οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, ελέγχουν

Πίνακας 3. 18 Η τουριστική δραστηριότητα στην Επ. Αλμυρού και το Ν. Μαγνησίας το 1988

	Εκμεταλλεύσεις		Απασχόληση	
	Μαγνησία	Αλμυρός	Μαγνησία	Αλμυρός
Εστιατοριαί/ξενοδ.	1595	130	3595	269
% Επ. Αλμυρού		8,15%		7,5%

Πηγή: ΕΣΥΕ

άμεσα αυτό τον τύπο τουρισμού οι πελάτες του οποίου κατανέμονται σε ενοικιαζόμενα δωμάτια, καθώς και τις αντίστοιχες ροές (τρόφιμα, ψυχαγωγία κλπ). Παράλληλα, ένα σημαντικό μέρος των τοπικών παραγωγών βρίσκει μια άμεση και ειδική - πιστή πελατεία μέσω των διαπροσωπικών σχέσεων που αναπτύσσονται (οπωροκηπευτικά αλλά και ελιές, λάδι) η αξία των οποίων δύσκολα υπολογίζεται αλλά η οποία θα πρέπει οπωσδήποτε να θεωρηθεί ως συμπληρωματική στο εισόδημα από τον τουρισμό.

3.3.1.2 Επενδύσεις

Οι δυνατότητες για επιδότηση τουριστικών επενδύσεων μπορούν να έχουν δύο πηγές. Οι αναπτυξιακοί νόμοι έδωσαν την δυνατότητα επιχορήγησης για τουριστικές επενδύσεις σε ξενοδοχεία, ξενώνες και επιπλωμένα διαμερίσματα. Τα

Πίνακας 3. 19 Το επενδυτικό τουριστικό ενδιαφέρον στην Επ. Αλμυρού

Κατηγορία	Αριθμός αιτήσεων	Αριθμός εγκρίσεων
Ξενοδοχεία	11	7
Ενοικ.δωμ.		7

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΥΠΑ, ΑΤΕ Αλμυρού

ενοικιαζόμενα δωμάτια ως αγροτουριστικές

εκμεταλλεύσεις επιδοτούνται από του κανονισμούς της Ε.Ε. (797/85) όπως ακριβώς και οι γεωργικές και κτηνοτροφικές

εκμεταλλεύσεις. Στην Επ. Αλμυρού εφαρμόστηκαν και οι δύο αυτοί τρόποι επιδότησης. Ο Πίνακας 3.19 παρουσιάζει το τουριστικό επενδυτικό ενδιαφέρον της Επ. Αλμυρού. Συγκρίνοντας αυτό τον πίνακα με την υπάρχουσα τουριστική υποδομή έχουμε να επισημάνουμε ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον στον κλάδο αυτό ήταν στην Επ. Αλμυρού αρκετά υψηλό. Αυτή η επισημάνση αφορά περισσότερο τα ξενοδοχεία παρά τα ενοικιαζόμενα δωμάτια. Από τις 4 αιτήσεις που απορρίφθηκαν από τις διατάξεις του Ν.1262/82 η μία αφορούσε εκσυγχρονισμό ξενοδοχείου και οι υπόλοιπες νέες μονάδες που μέχρι τώρα δεν έχουν πραγματοποιηθεί. Οι 7 αιτήσεις που εγκρίθηκαν προέρχονται οι 2 από τον ίδιο ξενοδόχο για εκσυγχρονισμούς που προφανώς έχουν ολοκληρωθεί, οι 3 που δεν έχουν ολοκληρωθεί και άλλες 2 που ολοκληρώθηκαν. Συνολικά επιχορηγήθηκαν και ολοκλήρωσαν τις επενδύσεις τους 3 ξενοδοχεία στην Επ. Αλμυρού, αν και το ενδιαφέρον ήταν πολύ μεγαλύτερο.

3.3.2 Εμπόριο - Υπηρεσίες

Ο υπόλοιπος τριτογενής τομέας (εκτός τουρισμού) στην Επ. Αλμυρού δεν έχει να

Πίνακας 3.20 Ο κλάδος του εμπορίου της Επ. Αλμυρού

Έτος	Καταστήματα	Απασχόληση	Απασχ./Καταστ.
1978	345	515	1.49
1984	363	594	1.63
1988	334	574	1.72

Πηγή: ΕΣΥΕ

παρουσιάσει κάτι το ιδιαίτερο. Η απογραφή πληθυσμού του 1981 δίνει

1589 εργαζόμενους της Επαρχίας στον τριτογενή τομέα. Η απογραφή καταστημάτων του 1988 δίνει 1148 απασχολούμενους στον τριτογενή τομέα της Επ. Αλμυρού. Αυτό δείχνει ότι ένα μεγάλο μέρος των απασχολούμενων στον τριτογενή τομέα εργάζεται εκτός Επ. Αλμυρού και κυρίως στις υπηρεσίες του Βόλου. Η εξέλιξη του εμπορίου τα έτη 1978, 1984 και 1988 φαίνεται στον Πίνακα 3.20. Βλέπουμε έτσι ότι και το εμπόριο της περιοχής μελέτης, όπως και ο δευτερογενής τομέας, σημείωσε σημαντική αύξηση την περίοδο 1978-1984 ενώ την αμέσως επόμενη (1984-1988) είχε πτώση. Ωστόσο η μέση απασχόληση συνεχώς βελτιώνεται.

Η σύγκριση όμως των υπηρεσιών που παρέχονται στην Επαρχία Αλμυρού και στο σύνολο του Ν. Μαγνησίας δεν είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντική για την περιοχή μελέτης. Ο Πίνακας

Πίνακας 3. 21 Καταστήματα υπηρεσιών στην Επ. Αλμυρού και τον Ν. Μαγνησίας το 1988

Κατηγορία	Μαγνησ.	Επ. Αλμυρού	%
Ηλεκτρισμός	11	2	18,2
Υδρευση	70	20	28,5
Μεταφορές	190	10	5,3
Αποθηκεύσεις	32	1	3,1
Επικοινωνίες	36	4	11,1
Τράπεζες,Λοιπά	58	9	15,5
Ασφάλειες	53	2	3,8
Διεκπεραιώσεις	374	18	4,8
Ενοικιάσεις κινητ	97	2	2,1
Τουρισμός	1595	130	8,2
Λοιπά	467	44	9,4
Σύνολο	2983	242	8,1

Πηγή: ΕΣΥΕ

3.21 παρουσιάζει τον αριθμό των καταστημάτων που προσφέρουν υπηρεσίες στην κάθε περιοχή. Η τελευταία στήλη περιέχει την ποσοστιαία συμμετοχή της κάθε κατηγορίας της Επ. Αλμυρού στο σύνολο του Νομού Μαγνησίας. Με τα πλάγια γράμματα είναι οι κατηγορίες που έχουν μικρότερη συμμετοχή από τον μέσο όρο της Επαρχίας (8,1%). Βλέπουμε επομένως ότι βασικές υπηρεσίες για τα επιχειρηματικά δεδομένα και πρότυπα, όπως διαικπερεύσεις υποθέσεων, αποθηκεύσεις, μεταφορές, ασφάλειες και ενοικιάσεις υστερούν σημαντικά στην περιοχή αναγκάζοντας πολλές φορές τους τοπικούς επιχειρηματίες να προτιμούν γραφεία έξω από την περιοχή.

Η μοναδική επένδυση στον τομέα της παροχής υπηρεσιών στην Επ. Αλμυρού που προτάθηκε και εγκρίθηκε αφορά έναν Ηλεκτρονικό Υπολογιστή της ΕΑΣ Επαρχίας Αλμυρού. Τελικά η επένδυση αυτή αν και πραγματοποιήθηκε, εν τούτοις λόγω έλλειψης κατερτισμένου προσωπικού έμεινε ανεκμετάλεκτη.

3.3.3 Συμπεράσματα του τριτογενή τομέα παραγωγής.

Γενικά η Επαρχία Αλμυρού, όπως και οι περισσότερες επαρχίες της χώρας στερούνται στον τομέα παροχής υπηρεσιών. Αντίθετα στα μεγάλα αστικά κέντρα ο τομέας αυτός είναι πιο ανεπτυγμένος με αποτέλεσμα το διαρκώς αυξανόμενο χάσμα μεταξύ των υπηρεσιών που παρέχονται στις πόλεις και στις αγροτικές περιοχές¹⁰. Οι υπάρχουσες υπηρεσίες που παρέχονται στην Επ. Αλμυρού έχουν έναν διεκπαιρωτικό χαρακτήρα χωρίς ουσιαστική εξειδίκευση στις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν εκδηλώθηκε επενδυτικό ενδιαφέρον για επιχειρήσεις που θα υποστηρίξουν ή θα συντονίσουν σε συνεργασία με αντίστοιχες του Βόλου, έστω τις δυναμικές δραστηριότητες της περιοχής.

Ωστόσο είναι εμφανής η έλλειψη μηχανισμών και υπηρεσιών, ικανών να υποστηρίξουν σε συνεχή βάση τις τοπικές επιχειρήσεις, να προωθήσουν τα προϊόντα τους στις εθνικές και διεθνείς αγορές, να τις δικτυώσουν μεταξύ τους αλλά και με πέρα από την περιοχή επιχειρήσεις. Είναι ανάγκη η τοπική επιχειρηματικότητα να συντονίσει τις ενέργειές της και την ευθύνη αυτού του συντονισμού έχει όχι μόνο η δημόσια διοίκηση αλλά και τα ενδιάμεσα σώματα (επαγγελματικές οργανώσεις κλπ).

3.4 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Πάνω στα νέα δεδομένα και προοπτικές που αναμένεται να προκύψουν από τις παρεμβάσεις της Ε.Ε. αλλά και της διεθνοποίησης της οικονομίας, θα κλιθεί η Επαρχία Αλμυρού - στην οποία κυριαρχεί ο πρωτογενής τομέας - να δημιουργήσει τις κατάλληλες εκείνες συνθήκες για μια βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, αναζητώντας την προσαρμογή της στα σύγχρονα δεδομένα των νέων αγορών. Επικεντρώνονται επομένως οι προσπάθειες αυτές, στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των τοπικών παραγωγών, δημιουργώντας συνθήκες για ενίσχυση έτσι της ανταγωνιστικότητας των τοπικών επιχειρήσεων. Μια σειρά από στοιχεία που εντοπίσαμε ήδη (και διερευνούνται στην τοπική έρευνα), όπως η

¹⁰ Ευρώπη 2000+

αυτοδημιουργία, η ένταξη σε παραδοσιακά δίκτυα συλλογής προϊόντων και εμπορίας, ο χαμηλός βαθμός επαγγελματικών σχέσεων σε συνδυασμό με την έλλειψη οριζόντιας οργάνωσης και υπηρεσιών υποστήριξης, θέτουν εμπόδια και όρια στην προσαρμογή των επιχειρήσεων στις νέες απαιτήσεις του ανταγωνισμού (εκσυγχρονισμός, μεταφορά τεχνολογίας, πρόσβαση σε νέες αγορές κλπ). Η λύση δεν συνίσταται στην επισημοποίηση αυτών των άτυπων δικτύων, αλλά στην ενίσχυση, στην αρμονική συνεργασία και ένταξη σε διαδικασίες εκσυγχρονισμού και προσαρμογής.

Όπως είδαμε στην ανάλυση των στοιχείων και συμφωνώντας με το θεωρητικό πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης είναι φανερό ότι ο δευτερογενής τομέας της περιοχής σχετίζεται άμεσα με τις τοπικές παραγωγές και αγορές. Από τη μια η σημαντική και κυρίαρχη πρωτογενή παραγωγή που τροφοδοτεί αρκετές μεταποιητικές μονάδες της περιοχής, και από την άλλη η οικοδομική δραστηριότητα που άνθησε την περίοδο μετά τον σεισμό του '80 κάνοντας χρήση δύο άλλων πλεονεκτημάτων: της ύπαρξης μαρμάρου στην περιοχή και της εξειδίκευσης στις σιδηροκατασκευές λόγω των δύο μεγάλων εργοστασίων (Μεταλλουργική Χάλυψ, και Ελληνικά Σιδηροκράματα) που λειτουργούσαν στην περιοχή.

Εξάλλου όπως προκύπτει και από τις επισημάνσεις στον πρωτογενή τομέα αυτός θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα στήριξης του τοπικού επενδυτικού δυναμικού να δημιουργήσει μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων ανταγωνιστικών με βάση την ποιότητα και την προέλευση ώστε να αυξηθεί σημαντικά η προστιθέμενη αξία, όσο και την δυνατότητα ένταξής του σε δίκτυα διανομής και εμπορίας. Σημαντικό ρόλο σ' αυτή την προσπάθεια θα διαδραματίσει η υποστήριξη και ενίσχυση πρωτοβουλιών για καινοτομικές επενδύσεις τόσο στην παραγωγή της πρώτης ύλης (θερμοκήπια κλπ), όσο και στις μεταποιητικές δραστηριότητες. Βέβαια η υλοποίηση τέτοιων προσπαθειών προϋποθέτει την ύπαρξη υποστηρικτικών μηχανισμών και υπηρεσιών κρατικών-συνεταιριστικών και ιδιωτικών, τοπικών και περιφερειακών που σήμερα όπως φάνηκε στην ανάλυση, είναι ανεπαρκείς δίχως οργάνωση και συντονισμό.

Το ζήτημα είναι, αν η οικονομία της Επαρχίας Αλμυρού, που δεν διακρίνεται από σημαντικές εξειδικεύσεις μπορεί τελικά να προσανατολισθεί προς μια τοπική οικονομία μικρών ευέλικτων επιχειρήσεων στη βάση της διαφοροποίησης των παραγωγών τους χωρίς να υποτημίσει την τοπική αγορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

4.1 Σχέση Επ.Αλμυρού με αναπτυξιακούς νόμους

Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο οι αναπτυξιακοί νόμοι που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα από το 1982 και μετά δεν έλαβαν υπ' όψη τους κατά τον καθορισμό ζωνών, χωρικές ενότητες μικρότερες απ' αυτές του νομού. Ως ένα βαθμό άλλωστε είναι δύσκολο ένας νόμος, σε ένα συγκεντρωτικό διοικητικό σύστημα - σαν αυτό της Ελλάδας - να γίνει τόσο αναλυτικός και να διαφοροποιεί τα κίνητρα ανάλογα με τις περιοχές, με μεγάλη ευχέρεια.

Οι διαδικασίες τοπικής ανάπτυξης απαιτούν έναν λεπτομερή σχεδιασμό μέτρων και ενεργειών που πρέπει να αναλάβουν τόσο οι τοπικοί φορείς, όσο και οι διάφορες βαθμίδες της κεντρικής εξουσίας¹. Απαιτείται έτσι η εφαρμογή μιας πολιτικής κατάλληλης για κάθε παραγωγικό κλάδο αλλά και διατομεακή για κάθε ζώνη που έχει διαφορετικές δυνατότητες ανάπτυξης. Η διαφορετικότητα αυτή της πολιτικής και της στρατηγικής ανάπτυξης κάθε ζώνης είναι απαραίτητο να εντάσσεται σε μια ευρύτερη στρατηγική ανάπτυξης σε επίπεδο νομού και περιφέρειας.

Εκείνο έτσι που διαπιστώνεται είναι η ανεπάρκεια τοπικών φορέων που να συμμετέχουν ενεργά σε όργανα χάραξης στρατηγικών ανάπτυξης για τον νομό ή την επαρχία. Η τοπική ιδιαιτερότητα και διάθεση αναπτυξιακών πρωτοβουλιών συναντά προβλήματα και στην δυνατότητα έκφρασής της από τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους, αλλά και στην ένταξή της σε μια γενικότερη στρατηγική ανάπτυξης του νομού. Οι ανεπάρκειες αυτές εκφράζονται σε αδυναμία τοπικής παρέμβασης στην απαραίτητη αξιολόγηση για εμπλουτισμό ή και αναπροσαρμογή των μέτρων και κινήτρων που προτάθηκαν και εφαρμόστηκαν στην περιοχή. Αποτέλεσμα είναι οι δυσλειτουργίες και τα προβλήματα που τυχόν υπάρχουν, να

¹ Vasquez Barquero Antonio οπ. παρ.

μην εντοπίζονται εγκαίρως, ούτε να εκφράζονται προς τα ανώτερα κλιμάκια από κάποιον φορέα.

Η έρευνα που πραγματοποιήθηκε περιέλαβε ως ένα από τους βασικούς της στόχους τη διερεύνηση των θεσμικών και λειτουργικών ανεπαρειών με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι τόσο οι νέοι επενδυτές (ιδρυτές επιχειρήσεων) στη προσπάθεια ολοκλήρωσης της παραγωγικής επένδυσής τους, όσο και οι επιχειρηματίες μετά την ολοκλήρωση και κατά την λειτουργία της επιχείρησης. Ακόμη και οι τελευταίοι ενισχύονταν ακόμη και για επεκτάσεις ή εκσυγχρονισμούς χωρίς κάποιο σχεδιασμό και χωρίς καμιά παραπέρα φροντίδα.

Πέρα από την δυναμική που προκάλεσε η ίδια εφαρμογή των νόμων τόσο κλαδικά, όσο και χωρικά σε επίπεδο ενδο-περιφερειακό, θα πρέπει διερευνήσουμε και την επενδυτική «συμπεριφορά» της περιοχής μελέτης όπως αυτή εκδηλώθηκε στο εσωτερικό της.

4.2 Η επιχειρηματική φυσιολογία της Επαρχίας Αλμυρού

Οι ελλείψεις μελετών και στοιχείων σε επίπεδο επαρχίας που αναφέραμε στην εισαγωγή, όσον αφορά την επιχειρηματική δράση και ταυτότητα των επιχειρήσεων του δευτερογενή τομέα θεωρήσαμε σκόπιμο να απαλειφθούν με την πραγματοποίηση μια μικρή έρευνας - καταγραφής ορισμένων βασικών χαρακτηριστικών των επιχειρηματιών, των επιχειρήσεών τους καθώς και των παρεμβάσεων και επενδύσεων που έχουν πραγματοποιήσει στα πλαίσια ή όχι των αναπτυξιακών νόμων. Η έρευνα αυτή έγινε σε ένα δείγμα που επιλέχτηκε από τις μεταποιητικές βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις της Επ. Αλμυρού που σύμφωνα με τα στοιχεία που διαθέτουμε δεν επιχορηγήθηκαν από αναπτυξιακούς νόμους ή κοινοτικούς κανονισμούς. Έτσι αν από τις 249 (αφαιρούμε τα δύο μεγάλα εργοστάσια που έκλεισαν) επιχειρήσεις που υπήρχαν το 1988 (σύμφωνα με την ΕΣΥΕ) αφαιρέσουμε τις 21 που εγκρίθηκαν για επιχορήγηση επενδύσεων υπολείπονται 228 επιχειρήσεις. Απ' αυτές επιλέχτηκε με την μέθοδο της τυχαίας στρωματοποιημένης ανά κλάδο δειγματοληψίας ένα δείγμα 31 επιχειρήσεων, το

13,6% δηλαδή του συνόλου. Η μικρή διαφοροποίηση της κλαδικής κατανομής του δείγματος μ' αυτή του συνόλου οφείλεται στο γεγονός ότι δεν έχουν δυνατότητα επιχορήγησης όλες οι επιχειρήσεις που καταγράφει η ΕΣΥΕ. Η ποσοστιαία διάρθρωση των κλάδων στο δείγμα και στο σύνολο φαίνεται στον Πίνακα 4.8.

Στις επιχειρήσεις του δείγματος τέθηκαν ορισμένες ερωτήσεις που είχαν σαν στόχο τα εξής: α) Να καταγραφούν ορισμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά των βιοτεχνών της περιοχής (ηλικία, επίπεδο εκπαίδευσης, ηλικία επιχείρησης), β) να καταγραφεί η ύπαρξη πληροφόρησης ή όχι για τα κίνητρα που δίνονται, και πραγματοποίησης ή όχι κάποιας επένδυσης και πότε και γ) να καταγραφεί η χωροθέτηση της αγοράς διάθεσης των προϊόντων που παράγονται στην Επ. Αλμυρού. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων της έρευνας που έγινε έχει ακολουθεί παρακάτω.

Ο Πίνακας 4.1 δείχνει την ηλικιακή σύνθεση των βιοτεχνών του δείγματος. Βλέπουμε εδώ ότι το 55% είναι άνω των 50 ετών, ενώ σημαντικό είναι και το ποσοστό των βιοτεχνών μεταξύ 40 και 49 ετών (23%). Έτσι φυσιολογικά οι βιοτέχνες της Επ. Αλμυρού χαρακτηρίζονται από υψηλό μέσο όρο ηλικίας 47,5 ετών. Η ηλικιακή αυτή κατανομή ασφαλώς δεν μπορεί να θεωρηθεί ιδιαίτερα ενθαρρυντική στα πλαίσια της ταχύτητας των εξελίξεων τόσο των τεχνολογικών, όσο και στις συνθήκες και απαιτήσεις της αγοράς.

Η ηλικιακή όμως δομή των βιοτεχνών δεν συμβαδίζει πλήρως με την ηλικία των βιοτεχνιών που διαθέτουν. Στον Πίνακα 4.2 που παρουσιάζει το έτος πρώτης λειτουργίας των βιοτεχνιών του δείγματος φαίνεται ότι το 48,5% των βιοτεχνιών πρωτολειτούργησαν μετά το 1981 με μεγαλύτερη συχνότητα την πενταετία 1981-1985 (περίοδο αμέσως μετά τον σεισμό του 1980), ενώ τις δύο επόμενες πενταετίες ('86-'90 και '91-'95) παρατηρείται φθίνουσα πορεία. Το 24% των βιοτεχνών ηλικίας άνω των 50 ετών δημιούργησαν τις βιοτεχνίες τους μετά το 1981². Αυτό το γεγονός επιβεβαιώνει το ευνοϊκό επενδυτικό κλίμα της εποχής στο πρώτο μισό της δεκαετίας του '80. Ακόμη φαίνεται ότι υπάρχει μια ισοκατανομή των επιχειρήσεων στη χρονική περίοδο πρώτης λειτουργίας που δηλώνει ότι οι νέες επιχειρήσεις είναι λίγες ενώ υπερτερούν οι παραδοσιακές που πρωτολειτούργησαν μέχρι το 1985.

² αποτέλεσμα της επεξεργασίας των πρωτογενών στοιχείων

Πίνακας 4.1 Ηλικία επιχειρηματιών

ομάδες ηλικιών	άτομα	%
εως 29	3	9,7
30-39	4	12,9
40-49	7	22,6
50-59	13	41,9
60 και άνω	4	12,9
Σύνολο	31	100,0

Πίνακας 4.2 Έτος πρώτης λειτουργία των επιχειρήσεων

Έτη	πλήθος	%
1961-1965	1	3,2
1966-1970	6	19,4
1971-1975	5	16,1
1976-1980	4	12,9
1981-1985	8	25,8
1986-1990	5	16,1
1991-1995	2	6,5
Σύνολο	31	100,0

Πίνακας 4.3

	ΝΑΙ	ΟΧΙ	%ΝΑΙ	%ΟΧΙ
Γνώση νόμου	13	18	41,9	58,1
Έκαναν επένδυση	21	10	67,7	32,3

Πίνακας 4.4 Είδος επένδυσης

Εξοπλισμός	15
Επέκταση/μετεγκ	3
Νέα επιχείρηση	2
Μικροεπεμβάσεις	1

Πίνακας 4.5 Χρονική περίοδος νέας επένδυσης

1970-1982	1
1982-1989	11
1990-1995	9

Πίνακας 4.6 Χωροθέτηση αγοράς επιχειρήσεων

Επ. Αλμυρού	17
Μαγνησία	3
Θεσσαλία	6
Αθήνα	3
Θεσσαλονίκη	1
Ελλάδα	2
Εξωτερικό	1

Πίνακας 4.7 Επίπεδο εκπαίδευσης επιχειρηματιών

Δημοτικό	18
Γυμνάσιο	6
Λύκειο	3
Μέση σχολή	2
ΤΕΙ	1
ΑΕΙ	1

	κλάδος	1988(ΕΣΥΕ)	Δείγμα (1995)
Τρόφιμα	20	24,30%	43,30%
Υφαντουργίες	23	1,20%	3,30%
Ένδυμα	24	5,60%	6,70%
Ξύλο	25	15,90%	16,60%
Μη μεταλλικά ορυκτά	33	5,60%	10%
Μεταλλικές κατασκευές	35	12,80%	16,60%
Μεταφορικά μέσα	38	17,50%	3,30%

Πηγή : ΤΟΠΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο Πίνακας 4.7 που παρουσιάζει το μορφωτικό επίπεδο των βιοτεχνών δείχνει ότι το 58% είναι απόφοιτοι δημοτικού και ένα 29% απόφοιτοι γυμνασίου ή λυκείου. Επομένως το 87% των βιοτεχνών της Επ. Αλμυρού δεν έχουν αποκτήσει κάποιες ειδικές γνώσεις και εξασκούν το επάγγελμά τους ως εμπειρικοί.

Στον Πίνακα 4.3 φαίνεται ότι γνώριζε για τα πλεονεκτήματα των αναπτυξιακών νόμων μόνο το 42% των βιοτεχνών, ενώ έκαναν μετέπειτα επενδύσεις το 68% του δείγματος. Μάλιστα το 95% των εκσυγχρονισμών ή επεκτάσεων έγινε από το 1982 και μετά, με μεγαλύτερη συχνότητα την περίοδο μεταξύ 1982-1989 (Πίνακας 4.5).

Οι επενδύσεις αυτές που έγιναν μετά την αρχική λειτουργία των επιχειρήσεων, αφορούσε στο 71% νέο εξοπλισμό (Πίνακας 4.4) ενώ ακολουθεί με 14% η επέκταση και μετεγκατάσταση των επιχειρήσεων.

Στον πίνακα (Πίνακας 4.6) φαίνεται η χωροθέτηση των αγορών διάθεσης των προϊόντων των βιοτεχνιών του δείγματος. Το 55% του δείγματος διαθέτει τα προϊόντα του μόνο μέσα στην Επ. Αλμυρού. Άλλο ένα 29% έχει την αγορά του στον χώρο της Μαγνησίας και της Θεσσαλίας, ενώ το 22% έχει αγορές τόσο στον εθνικό όσο και στον διεθνή χώρο³.

Μετά απ' αυτήν την παρουσίαση της επιχειρηματικής φυσιογνωμίας της περιοχής μελέτης μπορούμε πλέον να περάσουμε στο επενδυτικό ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε λόγω των αναπτυξιακών νόμων και στην συνέχεια στην δεύτερη τοπική έρευνα, που εξετάζει τις συνθήκες κάτω από τις οποίες εφαρμόστηκε ο αναπτυξιακός νόμος 1262/82.

4.3 Το επενδυτικό ενδιαφέρον με τα αναπτυξιακά κίνητρα στην Επαρχία Αλμυρού

Πριν περάσουμε στην παρουσίαση και ανάλυση της τοπικής έρευνας που πραγματοποιήσαμε στην περιοχή μελέτης, είναι απαραίτητο να δούμε ορισμένα ακόμη στοιχεία των αιτήσεων για ένταξη στον Ν.1262/82 από τους τοπικούς επενδυτές. Η ανάλυση αυτή διαφέρει από την ανάλυση που έγινε στο προηγούμενο κεφάλαιο, η οποία τοποθετούσε το επενδυτικό ενδιαφέρον στη

³ κάθε επιχείρηση που διαθέτει τα προϊόντα της σε μια ευρύτερη περιοχή, περιλαμβάνει στις αγορές της και την Επαρχία Αλμυρού.

σχέση του με την παραγωγική φυσιογνωμία της περιοχής. Εδώ θα δούμε συνολικά το επενδυτικό ενδιαφέρον όσον αφορά το είδος των φορέων (ιδιώτες, εταιρίες, συνεταιρισμοί), τη μορφή παρέμβασης στις επιχειρήσεις λόγω της επένδυσης (μεταποίηση αγροτικών προϊόντων, τουρισμός κλπ), αλλά και την χωροθέτηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος. Το επενδυτικό αυτό ενδιαφέρον ξέχωρα από τα κριτήρια και την εφαρμογή που τελικά υπήρξε, φανερώνει μια πρώτη ανταπόκριση της Επαρχίας Αλμυρού στον αναπτυξιακό νόμο. Επιπλέον είναι δυνατό να μας επιτρέψει να διερευνήσουμε την σχέση των εγκριθέντων και απορριφθέντων σχεδίων.

Εξετάζοντας το είδος των φορέων που υπέβαλλαν τις αιτήσεις στον Ν.1262/82 θα

Πίνακας 4.9 Σύνολο αιτήσεων στον Ν.1262/82 από την Επ. Αλμυρού

	Σύνολο	Εγκρίθηκαν	Απορρίφθηκαν
Συνεταιρισμοί	14	14	0
Ατομικές	21	14	7
Εταιρικές	14	8	6

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΥΠΑ, ΕΟΜΜΕΧ

κατανείμουμε τους φορείς αυτούς σε ιδιωτικούς (ατομικές επιχειρήσεις), εταιρίες (ΑΕ, ΟΕ, ΑΒΕΕ κλπ) και συνεταιρισμούς

(ΕΑΣ, ΓΠΣ κλπ). Η κατανομή αυτή που φαίνεται στον Πίνακα 4.9 δείχνει το αυξημένο ενδιαφέρον των συνεταιρισμών όπως επίσης και την επιτυχία τους στα εγκεκριμένα σχέδια αφού απορρίψεις δεν σημειώθηκαν. Αντίθετα οι άλλοι δύο φορείς είχαν απώλειες κατά μέσο όρο 37%.

Οι αιτήσεις αυτές διαχρονικά, όπως κατατέθηκαν ανάλογα με τον φορέα υποβολής

Πίνακας 4.10 Οι επενδυτικοί φορείς διαχρονικά

	Συνεταιρισμοί	Ιδιώτες	Εταιρείες
1982	2	1	0
1983	3	3	0
1984	4	0	2
1985	1	3	2
1986	3	6	3
1987	1	1	2
1988	0	1	0
1989	0	6	2
1990	0	0	3

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΥΠΑ, ΕΟΜΜΕΧ

(ιδιωτικής, εταιρικής ή συνεταιριστικής μορφής) φαίνονται στον Πίνακα 4.10 που δηλώνει ότι προηγήθηκαν οι Συνεταιριστικοί φορείς που ενημερώθηκαν αρκετά νωρίς. Οι επενδυτικές προσπάθειες των Συνεταιρισμών είχαν ολοκληρωθεί μέχρι το 1987. Στο ενδιαφέρον των ιδιωτών και των

εταιριών δεν εντοπίζεται κάποια ιδιαίτερη, χρονικά, συμπεριφορά παρά μόνο ότι οι αιτήσεις των εταιριών είχαν μια ομαλή κατανομή στο χρόνο, ενώ οι ιδιώτες παρουσίασαν μεγάλες αυξομειώσεις. Ωστόσο διακρίνεται ένα σαφώς μεγαλύτερο ενδιαφέρον των ιδιωτών κυρίως αλλά και εταιριών μετά το 1985. Από τις 35 αιτήσεις τους οι 24 (68%) υποβλήθηκαν μετά το 1985 γεγονός που ενδεχομένως να σχετίζεται με την γενικότερη εθνική αναπτυξιακή πολιτική για ιδιωτικές επενδύσεις που εφαρμόζονταν την εποχή εκείνη.

Πίνακας 4.11 Είδος παραγωγικής διαδικασίας των επενδυτικών σχεδίων

	Σύνολο	Εγκρ.	Απορ.
Πρωτογενή-παραγωγή	8	7	1
Πρωτογενή-μεταποίηση	18	12	6
Πρωτογενή-υπηρεσίες	1	1	0
Δευτερογενής	11	9	2
Τουρισμός	11	7	4
Σύνολο	49	36	13

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΥΠΑ, ΕΟΜΜΕΧ

Μία άλλη μορφή αξιολόγησης είναι αυτή που αφορά το είδος της παραγωγικής διαδικασίας σε σχέση με την πρώτη ύλη επεξεργασίας. Στην κατανομή αυτή (Πίνακας 4.11) παρατηρούμε ότι οι προτεινόμενες επενδύσεις

που σχετίζονται με την πρωτογενή παραγωγή είτε ως μονάδες παραγωγής, είτε ως μονάδες επεξεργασίας αγροτικών προϊόντων ήταν πάνω από τις μισές (27). Οι 14 απ' αυτές ανήκουν στους Συνεταιρισμούς και οι υπόλοιπες σε ιδιώτες και εταιρίες.

Στην πρωτογενή παραγωγή είχαμε 8 αιτήσεις (2 από Συνεταιρισμούς). Ξεχώρισαν οι κτηνοτροφικές μονάδες και τα θερμοκήπια ανθέων. Στην μεταποίηση αγροτικών προϊόντων είχαμε 18 αιτήσεις - εγκρίθηκε μόνο μια μη Συνεταιριστική αίτηση - και ξεχώρισαν τα ελαιοτριβεία και η επεξεργασία τομάτας (που τελικά δεν εγκρίθηκε). Υπήρχε και μία αίτηση που αφορά παροχή υπηρεσιών στον πρωτογενή τομέα (από την ΕΑΣ Αλμυρού) που εγκρίθηκε αλλά δεν χρησιμοποιήθηκε. Στον δευτερογενή τομέα (εκτός αγροτικής μεταποίησης) το ενδιαφέρον κρίνεται περιορισμένο. Σημειώθηκαν μόνο 11 αιτήσεις (22% των αιτήσεων). Απ' αυτές οι 4 αφορούσαν αρτοποιεία, ενώ οι υπόλοιπες είναι διάσπαρτες σε πολλούς κλάδους (μεταλλουργία, βιομηχανία λεβήτων, επεξεργασία μαρμάρου, χαρτικά, εκδόσεις κ.α.). Τέλος έχουμε και 11 αιτήσεις τουριστικών επενδύσεων σε ξενοδοχεία,

ξενώνες και επιπλωμένα διαμερίσματα. Ο σχετικός πίνακας 4.10 δείχνει τα παραπάνω.

Φαίνεται επομένως ότι το επενδυτικό ενδιαφέρον της περιοχής μελέτης στράφηκε τα τελευταία χρόνια στην μεταποίηση αγροτικών προϊόντων κατά πρώτο λόγο, και κατά δεύτερο στον τουρισμό, χωρίς να υποβαθμίζουμε το ενδιαφέρον για τον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα που περιελάμβανε μικρές σχετικά επενδύσεις (αρτοποιεία, τυπογραφείο κλπ). Θετικό είναι ασφαλώς και το γεγονός ότι υπήρξε ενδιαφέρον και στην πρωτογενή παραγωγή (θερμοκήπια, κτηνοτροφικές μονάδες κλπ). Επιβεβαιώνεται επομένως και από τις προθέσεις των επενδυτών - ασχέτως αν εγκρίθηκαν ή όχι οι αιτήσεις τους - η διαθεσιμότητα των τοπικών πόρων οι οποίοι έχουν μεγάλες δυνατότητες και μπορούν να αξιοποιηθούν εάν πραγματοποιηθούν οι κατάλληλες επενδύσεις.

Όμως η εν γένει κατάσταση των συνεταιρισμών, οι σχέσεις τους με το κράτος και τα πολιτικά κόμματα, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι με δεδομένη την προβληματική της κατάστασης και χωρίς τη συνοδεία εξιγειαντικών μέτρων η εύνοια αυτή εντάχθηκε στην προσπάθεια ενίσχυσης και συνέχισης του κοινωνικού ρόλου των συνεταιρισμών. Επομένως, στην περίπτωση αυτή η άσκηση μιας τέτοιας πολιτικής υποσκάπτει μεσοπρόθεσμα την άσκηση της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής από μέρους των συνεταιρισμών.

Ο επόμενος πίνακας 4.12 δείχνει την χωρική προέλευση των αιτήσεων. Ο περιορισμένος αριθμός τους δεν μας επιτρέπει να τις εξετάσουμε ανά Ο.Τ.Α., γι' αυτό δημιουργήσαμε 5 ομάδες Ο.Τ.Α. και κατανείμαμε εκεί τις αιτήσεις. Ωστόσο στον Χάρτη 6 έχει χωροθετηθεί το επενδυτικό ενδιαφέρον σε επίπεδο Ο.Τ.Α.. Το μεγαλύτερο επενδυτικό ενδιαφέρον προέρχεται όπως ήταν φυσικό άλλωστε από

Πίνακας 4.12 Χωροθέτηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος

	Σύνολο	Εγκρ	Απορρ.	% εγκριθέντων
Αλμυρός/Ευξεινούπολη	21	18	3	85,7%
Πτελεό/Αχιλλεύς/Αν.Ε.Λ.Σ.Σ.	10	8	2	80%
Σούρπη/Αμαλιάπολη	10	7	3	70%
Κρόκιο/Μικροθήβες	4	2	2	50%
Πλάτανος	2	0	2	0%
Σύνολο	47	35	12	74,5%

Πηγή: ΥΠΕΘΟ, ΥΠΑ, ΕΟΜΜΕΧ

Χάρτης 6 Χωροθέτηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος με τον Ν.1262/82

τον Αλμυρό που συγκεντρώνει και την πλειοψηφία του δευτερογενή τομέα μη αγροτικών προϊόντων. Αντίθετα από τις 18 αιτήσεις για μεταποίηση αγροτικών προϊόντων μόνο 2 προέρχονται από τον Αλμυρό. Η ανατολική πλευρά της Επαρχίας (Αμαλιάπολη, Σούρπη, Πτελεό) συγκεντρώνει κυρίως τουριστικές δραστηριότητες και λιγότερο επεξεργασία αγροτικών προϊόντων. Ακόμη στο βόρειο τμήμα (Κρόκιο, Μικροθήβες) ο πρωτογενής τομέας κυριαρχεί τόσο στην παραγωγή όσο και στην μεταποίηση.

Από την χωροθέτηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος φαίνεται ότι οι πεδινές και ημιορεινές περιοχές του βασικού οδικού άξονα που διασχίζει την Επαρχία, δραστηριοποιήθηκαν. Το νότιο τμήμα, συγκέντρωσε το τουριστικό επενδυτικό ενδιαφέρον μαζί με την μεταποίηση αγροτικών προϊόντων λόγω της μονοκαλλιέργειας - σε αρκετές Κοινότητες - της ελιάς. Αντίστοιχα στο βόρειο τμήμα, η συστηματική και μεγάλη σε έκταση καλλιέργεια της αμυγδαλιάς δημιούργησε παρόμοιο επενδυτικό ενδιαφέρον. Η περιοχή κοντά στον Αλμυρό ενεργοποιήθηκε για τις επενδύσεις του υπόλοιπου δευτερογενή τομέα αλλά και για ορισμένες από τους προαναφερόμενους κλάδους.

Μία ακόμη επισήμανση που έχουμε να κάνουμε, αφορά την τελευταία στήλη του Πίνακα 4.12. Βλέπουμε ότι τα επενδυτικά σχέδια που προέρχονται από την περιοχή του Αλμυρού σε σχέση μ' αυτά που προέρχονται από άλλες της γύρω περιοχής (Πτελεό, Σούρπη), εκτός του ότι είναι περισσότερες, έχουν και μεγαλύτερο ποσοστό εγκριθέντων σχεδίων. Αυτό δείχνει ότι ακόμη και σε επίπεδο επαρχίας οι σχέσεις των τοπικών επενδυτών με τοπικούς και μη φορείς διαφοροποιούνται, ευνοώντας όσους προέρχονται από τις πιο μεγάλες πόλεις και χωριά. Γίνεται έτσι κατανοητό ότι η διαφοροποίηση αυτή είναι ακόμη πιο έντονη στην περίπτωση που συγκρίνουμε την Επαρχία Αλμυρού με τον Βόλο.

Διαπιστώνουμε τελικά απ' αυτή την παρουσίαση ότι υπήρξαν ορισμένοι παράγοντες που επηρέασαν την έγκριση ενός επενδυτικού σχεδίου κι άλλοι που εξηγούν τον βαθμό επιτυχίας τους για ένταξη στα κίνητρα του νόμου. Έχουμε έτσι ως βασικό παράγοντα το είδος του επενδυτικού φορέα, αφού όλοι οι συνεταιρισμοί της περιοχής μελέτης ενισχύθηκαν από τον αναπτυξιακό νόμο. Ακόμη η χωροθέτηση του επενδυτικού ενδιαφέροντος έδειξε ότι οι αιτήσεις από

απομακρυσμένες περιοχές και με μικρό πληθυσμό σημείωσαν μικρότερα ποσοστά εγκεκριμένων σχεδίων.

Οι δύο αυτοί παράγοντες (είδος φορέα, χωροθέτηση) έρχονται να συμφωνήσουν με τις επισημάνσεις μας για την ευνοϊκή μεταχείριση των συνεταιρισμών από τον νόμο στο πλαίσιο του κοινωνικού ρόλου που τους ανατέθηκε, αλλά και η σημασία των γνωριμιών και των πελατειακών σχέσεων στις διαδικασίες έγκρισης.

Εκείνο το στοιχείο που χαρακτηρίζει το επενδυτικό ενδιαφέρον στην Επ. Αλμυρού, είναι η απουσία μη τοπικών επενδύσεων. Δεν παρατηρήθηκαν ούτε μετεγκαταστάσεις, ούτε δημιουργία παραρτημάτων άλλων επιχειρήσεων. Δεν είχαμε δηλαδή ξένο ως προς τον Αλμυρό επενδυτικό ενδιαφέρον, παρά μόνο τοπικής σημασίας. Μερικές επενδυτικές προσπάθειες σχετίζονται με την επεξεργασία τοπικών αγροτικών προϊόντων (ελιές, αμύγδαλα, βιομηχανική τομάτα, δημητριακά, γάλα), άλλες με την τοπική αγορά (αρτοποιεία, τυπογραφείο, χαρτοβιοτεχνία, τροχείο, ξυλουργεία), ενώ άλλες - εκτός του δευτερογενή τομέα - με την πρωτογενή παραγωγή (θερμοκήπια, κτηνοτροφικές μονάδες) κι άλλες με την εκμετάλλευση των τοπικών τουριστικών δυνατοτήτων (ξενοδοχεία).

Βλέπουμε έτσι τον υψηλό βαθμό σύνδεσης των τοπικών επενδυτικών πρωτοβουλιών αλλά και επιχειρήσεων με τον τοπικό χώρο και την τοπική οικονομία. Αυτή η ισχυρή σχέση συναντάται και μεταξύ των τοπικών επιχειρηματιών εξηγώντας σε ορισμένες περιπτώσεις την εξειδίκευση σε περιορισμένο αριθμό δραστηριοτήτων τέτοιων μικροπεριοχών (Επ. Αλμυρού).

4.4 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου

Η έρευνα πεδίου που ξεκίνησε τον Μάρτιο και ολοκληρώθηκε τον Ιούνιο του 1995 στην Επ. Αλμυρού διενεργήθηκε στα πλαίσια αυτής της διπλωματικής εργασίας προς επιχειρηματίες και φορείς που εντάχθηκαν στα κίνητρα του αναπτυξιακού νόμου 1262/82 και σε μία περίπτωση στα κίνητρα των κανονισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σκοπός της ήταν, να μας ενημερώσουν οι ίδιοι οι επενδυτές για τον τρόπο πληροφόρησής τους (περί του νόμου), τις διαδικασίες που ακολούθησαν (επίσημες και ανεπίσημες), τα προβλήματα που συνάντησαν και

πως τα ξεπέρασαν, κάνοντας στο τέλος μια αξιολόγηση της προσπάθειάς τους και της αντιμετώπισής τους από τους αρμόδιους φορείς.

Τα επενδυτικά σχέδια της Επ. Αλμυρού που τελικά εγκρίθηκαν ήταν 36, τα οποία προέρχονται από 29 διαφορετικούς επενδυτές. Αυτό συμβαίνει επειδή, κυρίως οι αγροτικοί συνεταιρισμοί υπέβαλλαν περισσότερα από ένα επενδυτικά σχέδια. Βέβαια ορισμένα σχέδια αν και εγκρίθηκαν φαίνεται να μην έχουν ολοκληρωθεί ακόμη. Έτσι λοιπόν 5 σχέδια δεν ολοκληρώθηκαν (μεταξύ αυτών και ένα σχέδιο της «Μεταλλουργική Χάλυψ» που τελικά έκλεισε), ενώ άλλα 2 δεν έχουν ακόμη ξεκινήσει⁴. Καταλήγουμε λοιπόν σε 24 επενδυτές με 31 επενδύσεις. Αν μάλιστα θεωρήσουμε ότι οι επενδύσεις των συνεταιρισμών προέρχονται από τον ίδιο περίπου φορέα, τότε έχουμε μόλις 17 διαφορετικούς φορείς για τις 29 επενδύσεις που πραγματοποιήθηκαν. Αυτή η παραδοχή για τους συνεταιριστικούς φορείς έγινε διότι στη διάρκεια της έρευνας διαπιστώθηκε ότι η μεθοδολογία των μικρών συνεταιρισμών ήταν παρόμοια και οι πρωτοβουλίες που αναλάβανε στις επενδύσεις τους - σύμφωνα με την άποψη του Διευθυντή της ΕΑΣ Αλμυρού - ήταν περιορισμένες.

Το δείγμα της έρευνας περιελάμβανε 10 από τους 16 ιδιώτες (δείγμα 63%) επενδυτές και 2 από τους 8 συνεταιρισμούς (δείγμα 25%). Επίσης έγινε και μια συνέντευξη με 1 από τους 3 επενδυτές που επιδοτήθηκαν από κανονισμό της Ε.Ε.. Συνολικά έτσι το δείγμα αποτελούνταν από 13 επενδυτές σε σύνολο 27 (48%). Στο δείγμα δεν συμπεριλάβαμε μεγαλύτερο αριθμό συνεταιρισμών για το λόγο ότι η προέρευνα είχε δείξει ότι ενεργώντας στο πλαίσιο της επαρχιακής ομοσπονδίας (ΕΑΣ Αλμυρού) και της εθνικής συνομοσπονδίας (ΠΑΣΕΓΕΣ) είχαν στο σύνολό τους την ίδια πηγή ενημέρωσης- πληροφόρησης, την ίδια διαδικασία υλοποίησης και γενικότερα την ίδια επενδυτική «συμπεριφορά». Επίσης δεν περιλαμβάνονται 6 από τους ιδιώτες λόγω φόρτου εργασίας ή απουσίας. Ωστόσο το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του συνόλου των επενδύσεων με βάση το αντικείμενο και το ύψος τους.

Η μέθοδος της επιτόπιας έρευνας που διενεργήθηκε ήταν αυτή των ημικατευθυνόμενων ερωτήσεων αφού το εύρος των απαντήσεων αναμένονταν

⁴ ένα σχέδιο δεν ξεκίνησε, και ένα άλλο «κόλλησε» μετά στις διαδικασίες.

αρκετά μεγάλο. Οι 19 ερωτήσεις συνέθεταν 3 θεματικές ενότητες. Η πρώτη θεματική αφορούσε τις διαδικασίες που προηγήθηκαν της αίτησης. Η δεύτερη διερευνούσε τους παράγοντες που επηρέασαν τις επιλογές του επενδυτή (αντικείμενο, μέγεθος, οργάνωση, χωροθέτηση) και η Τρίτη ζητούσε από τον επενδυτή έναν απολογισμό και μια αξιολόγηση της επένδυσης. Έγιναν 13 συνεντεύξεις - συζητήσεις με τους επενδυτές σε πολύ καλό και φιλικό κλίμα που σε ορισμένες περιπτώσεις με πρωτοβουλία των ίδιων των επενδυτών διήρκησαν αρκετή ώρα. Το περιεχόμενο του ερωτηματολογίου βρίσκεται στο Παράρτημα 1.

4.5 Αποτελέσματα συνεντεύξεων

Η ανάγκη λοιπόν για στρατηγικό σχεδιασμό για την τοπική ανάπτυξη που επισημάνθηκε προηγουμένως πρέπει να έχει σαν βασικό στόχο τις επιχειρήσεις - ιδιωτικές επενδύσεις, αφού κυρίως αυτές μπορούν να επιφέρουν διαρθρωτικές αλλαγές, επιλέγοντας μεθόδους για την βελτίωση και ενίσχυση εκείνων των υπηρεσιών που παρουσιάζουν ελλείψεις στα συστήματα των επιχειρήσεων⁵.

Με βάση έτσι τους αναπτυξιακούς νόμους (και κυρίως τον Ν.1262/82) καθώς και την εφαρμογή τους στην Επαρχία Αλμυρού η ανάλυση των ερωτηματολογίων καταλήγει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τα αποτελέσματα της επί μιας δεκαετίας εφαρμογής των παραπάνω νόμων στην περιοχή μελέτης.

Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων της τοπικής έρευνας που πραγματοποιήσαμε θα ξεκινήσει με το επενδυτικό και επιχειρηματικό προφίλ των επενδυτών που λάβανε μέρος σ' αυτήν. Περιλαμβάνονται κυρίως στοιχεία που είναι δύσκολο να ομαδοποιηθούν και να μετρηθούν, αλλά και έμμεσα συμπεράσματα και πληροφορίες που αφορούν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες προετοίμασαν και ολοκλήρωσαν τις επενδύσεις τους.

⁵Vasquez Barquero Antonio οπ. παρ.

4.5.1 Προφίλ και απόψεις επενδυτών

4.5.1.1 Ξενοδοχείο (ύψος επένδυσης 11,2 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός ασχολήθηκε με το ξενοδοχείο λόγω της παραδοσιακής εξειδίκευσης της γυναίκας του, αφού η οικογένειά της διατηρούσε για πολλά χρόνια ξενοδοχείο. Ο ίδιος - που η καταγωγή του είναι από την Επ. Φαρσάλων - απασχολούνταν αρχικά σε εργοστάσιο της περιοχής Αλμυρού. Μετά το σεισμό του 1980 στην περιοχή, κατασκεύασε οικοδομή για κατοικία και καταστήματα. Η απουσία άλλου ξενοδοχείου εκείνη την εποχή τον ώθησε να μετατρέψει το ισόγειο που προόριζε για τα καταστήματα, σε ξενώνα. Η αδυναμία του ΕΟΤ ή τα τοπικά εμπόδια δεν του επέτρεψαν να πάρει κάποιο δάνειο για την μετατροπή. Οι γνωριμίες που απέκτησε στον ΕΟΤ του έδωσαν την ιδέα να απευθυνθεί στην ΥΠΑ Θεσσαλίας (Λάρισα) για να μάθει για τις επιδοτήσεις του νόμου 1262/82. Τοπικοί παράγοντες και ανταγωνιστές τον εμπόδισαν και τον καθυστέρησαν δημιουργώντας του προβλήματα. Έπειτα από συστάσεις φίλων του απέκτησε πρόσβαση σε αξιολογητές επιτυγχάνοντας έτσι την έγκριση της επένδυσής του. Πιστεύει όμως πως σχετικά είχε μεγάλη ίδια συμμετοχή ενώ με τις καθυστερήσεις το ποσό της επιδότησης εξανεμίστηκε. Η χωροθέτησή του αδυνατεί να επεκτείνει την αγορά του και η πελατεία του είναι ευκαιριακή. Εξάλλου πρέπει να σημειώσουμε ότι ο νέος τότε νόμος για τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) ουσιαστικά του εξανέμησε την επιδότηση λόγω των αποδείξεων που έπρεπε να καταθέσει.

4.5.1.2 Χαρτικά (ύψος επένδυσης 5,9 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός που κατάγεται από τον Αλμυρό, ήρθε από την Αμερική (όπου έζησε 25 χρόνια) στις αρχές της δεκαετίας του '80 και επέστρεψε με σκοπό να επενδύσει τα χρήματα που είχε μαζέψει. Όταν ήρθε δεν είχε αποφασίσει το είδος της επένδυσης που θα πραγματοποιούσε και η ιδέα για βιοτεχνία χαρτικών του φάνηκε ενδιαφέρουσα και άρχισε να τη διερευνά. Στην Αμερική είχε γνωρίσει έναν Έλληνα που ο πατέρας του ήταν συνέταιρος σε χαρτοβιομηχανία (Αθήνα). Τον

επισκέφθηκε και αποφάσισε να ασχοληθεί με τα χαρτικά αφού όμως ενημερωθεί για την τοπική αγορά και ζήτηση. Με ιδιωτικό γραφείο στο Βόλο έκανε έρευνα αγοράς (στο χώρο της Θεσσαλίας) που όμως δεν τον ικανοποίησε και γι' αυτό ασχολήθηκε και ο ίδιος ζητώντας ενημέρωση από παρόμοιες επιχειρήσεις και από την Ένωση Παντοπωλών Βόλου. Τον καιρό που είχε επαφές με τους προμηθευτές των απαραίτητων μηχανημάτων έμαθε από τον λογιστή του - σε μια συνηθισμένη συζήτηση που είχαν - ότι μπορεί να πάρει επιδότηση από τον ΕΟΜΜΕΧ. Το γεγονός ότι έμαθε καθυστερημένα για την δυνατότητα επιχορήγησης δεν μετέτρεψε τον σχεδιασμό του γιατί είχε ήδη χάσει πολύτιμο χρόνο. Εάν το γνώριζε θα πραγματοποιούσε 4πλάσια - όπως δήλωσε - επένδυση, κι αυτό γιατί θα μπορούσε να έχει καλύτερα μηχανήματα, μαζικότερη παραγωγή και θα ήταν πιο ανταγωνιστικός. Τώρα αντιμετωπίζει προβλήματα αφού αναγκάζεται να συμμετέχει κι ο ίδιος στην παραγωγική διαδικασία και να μην διαθέτει αρκετό χρόνο για την οργάνωση της επιχείρησης και την προώθηση των προϊόντων. Αντιμέτωπος προβλήματα στην έγκριση της αίτησής του αφού μεσολάβησε 1 χρόνος. Στις συνεχείς ερωτήσεις του στον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου, του έλεγαν ότι τα χαρτιά του έχουν «κολλήσει» μεταξύ Βόλου, Λάρισας και Αθήνας. Τελικά δεν προσπάθησε να παρέμβει με κανένα τρόπο για να ελαττώσει την καθυστέρηση. Η καθυστέρηση αυτή του δημιούργησε προβλήματα στην εκτέλεση του σχεδίου. Από όλες τις διεργασίες για την πραγματοποίηση την επένδυσης και την μετέπειτα λειτουργία της έχει πολλά παράπονα από το Εμπορικό Επιμελητήριο, ενώ ανέπτυξε λίγες σχέσεις με τον ΕΟΜΜΕΧ. Θεωρεί τον τόπο που είναι εγκατεστημένη η επιχείρησή του αρκετά πλεονεκτική για την μετέπειτα ανάπτυξή της.

4.5.1.3 Θερμοκήπιο Ανθέων (ύψος επένδυσης 13,3 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός ήταν γεωργός και ασχολούνταν λίγα χρόνια πριν με τα θερμοκήπια. Έμαθε για τον Αναπτυξιακό νόμο από συνάδελφους και αποφάσισε να κάνει επέκταση του θερμοκηπίου του, για παραγωγή λουλουδιών. Την οικονομοτεχνική μελέτη που του ζήτησαν στην ΥΠΑ στην Λάρισα την συνέταξε με Γεωπόνο από την Λάρισα που του τον σύστησε πάλι κάποιος συνάδελφος. Στην ΥΠΑ τον εντυπωσίασε η εξυπηρέτηση και η εγκαρδιότητα των υπαλλήλων. Σημαντική καθυστέρηση δεν υπήρξε για την έγκριση της αίτησής του και

πραγματοποίησε μια επένδυση αξιόλογη με το βάρος να πέφτει στην παραγωγική διαδικασία (άρδευση, θέρμανση). Η επιλογή του εξοπλισμού που χρησιμοποιεί στηρίχθηκε στις συζητήσεις του με συναδέλφους, και σε επισκέψεις του σε εκθέσεις (AGROTICA). Έτσι η παραγωγική διαδικασία τον ικανοποιεί απόλυτα, δυσανασχετεί όμως με την εμπορία και σήμερα συνεργάζεται καλύτερα με τους Τσιγγάνους. Εν τούτοις νομίζει ότι δεν είναι απαραίτητη η ιδιαίτερη οργάνωση της επιχείρησης. Ακόμη πιστεύει ότι αν ήταν πιο κοντά στην Αθήνα ή την Θεσσαλονίκη θα είχε μεγαλύτερο κέρδος. Σήμερα δεν έχει συνεργασία με κάποιο φορέα που να σχετίζεται με την λειτουργία της επιχείρησής του.

4.5.1.4 Τυπογραφείο (ύψος επένδυσης 4,4 εκ. δρχ)

Στην περίπτωση αυτή είχαμε επέκταση παλαιότερου τυπογραφείου. Η επέκταση έγινε από την κόρη του τυπογράφου που το λειτουργούσε για πολλά χρόνια. Η κόρη μαζί με τον άντρα της (επίσης τυπογράφος), αποφάσισαν την μετεγκατάσταση και τον εκσυγχρονισμό του παλιού τυπογραφείου, και τον καιρό που σκεφτόταν τον τρόπο δράσης τους για τη επένδυση, ενημερώθηκαν σε σεμινάριο του ΕΟΜΜΕΧ περί των γραφικών τεχνών και της ανάπτυξης του κλάδου, για τα κίνητρα του αναπτυξιακού νόμου. Αμέσως ξεκίνησαν τις διαδικασίες και ήρθαν σε επαφή με έναν γνωστό τους οικονομολόγο και τους προμηθευτές των μηχανημάτων που τους βοήθησαν στις διαδικασίες αυτές. Η αίτηση εγκρίθηκε με καθυστέρηση 2 ετών. Τα χαρτιά του βρισκόταν συνεχώς μεταξύ Βόλου, Λάρισας και Αθήνας. Η αίτηση εγκρίθηκε τελικά την επόμενη μέρα από το αγανακτισμένο τηλεφώνημα του επενδυτή στον Διευθυντή του ΕΟΜΜΕΧ στην Αθήνα. Ο ιδιοκτήτης αναφέρει ότι συνάδελφός του από τον Βόλο πήρε την επιδότηση μόλις 6 μήνες μετά την αίτηση - γεγονός που του δημιουργεί ερωτηματικά. Η επιδότηση επηρέασε θετικά την τεχνολογία του τυπογραφείου αν και τελικά έφτασε το ύψος ολόκληρης της επένδυσης στο 4πλάσιο αυτής που υπάχθηκε στον Ν.1262/82. Ένα μέρος των επενδύσεων κατευθύνθηκε στην οργανωτική τεχνολογία με σημαντικότερη παρέμβαση έναν Η/Υ που εκτός των άλλων με την βοήθεια μεγάλου πακέτου τον συμβάλει στην παραγωγική διαδικασία. Η επιχείρηση αυτή, υποστηρίζει ο επενδυτής, για να σταθεί στο χώρο αυτό πρέπει να κάνει διαρκή ανανέωση της τεχνολογίας της. Η γενικότερη οικονομική κρίση που συνεπάγεται λιγότερα

τιμολόγια, έχει μειώσει τις δουλειές ενώ το κλείσιμο των δύο μεγάλων εργοστασίων του έχει αφήσει χρέη. Η αγορά του φτάνει μέχρι Βόλο, Βελεστίνο, Λαμία, ενώ η τοπική αγορά είναι περιορισμένη. Λόγω της επένδυσης ανέπτυξε σχέσεις με τον ΕΟΜΜΕΧ ενώ με τα επιμελητήρια και τους Δήμους έχει επαγγελματικές κυρίως σχέσεις.

4.5.1.5 Αρτοποιείο (ύψος επένδυσης 2,3 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός που κατάγεται από τον Βόλο (απόφοιτος δημοτικού) ήρθε στην περιοχή το 1963 (λόγω γάμου) και το 1970 νοίκιασε ένα χώρο για να λειτουργήσει αρτοποιείο. Παράλληλα παρασκεύαζε και αρτοσκευάσματα (κουλουράκια) που τα πουλούσε σχετικά εύκολα στους παραθεριστές του καλοκαιριού. Έτσι το 1985 αποφασίζει να χτίσει δική του οικοδομή για αρτοποιείο και κατοικία. Απευθύνθηκε τότε στην Τράπεζα που συνεργαζόταν για να ζητήσει δάνειο. Ο Διευθυντής δεν τον ενημέρωσε για τον αναπτυξιακό νόμο και ο επενδυτής πήρε το δάνειο. Αργότερα και κατά την διάρκεια των εργασιών έμαθε από μια γνωστή του που εργάζεται στον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου ότι μπορεί να επιδοτηθεί έστω για το υπόλοιπο των εργασιών. Μέχρι να εγκριθεί η αίτηση που υπέβαλε (8 μήνες καθυστέρηση) αναγκάστηκε να επισκεφθεί αρκετές φορές τον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου.

Σήμερα θέλει να μετατρέψει το αρτοποιείο σε μια βιοτεχνική μονάδα αρτοσκευασμάτων. Μέσω ευκατάστατων φίλων του παραθεριστών, έφτασαν τα προϊόντα του στα μεγάλα Super Market της Αθήνας και ολόκληρης της Ελλάδας σε συσκευασία (design που του το δίνουν οι ιδιοκτήτες τους). Το μόνο πρόβλημά του είναι η τοποθέτηση μέσα στην συσκευασία (σακουλάκι) που γίνεται με το χέρι. Πριν από λίγα χρόνια έκανε - με τη βοήθεια μιας γνωστής του - και εξαγωγή, αλλά είχε σημαντικές απώλειες στην μεταφορά λόγω της συσκευασίας. Εκτός από τα Super Market που αναφέραμε, διαθέτει το προϊόν σε επιλεγμένα από τον ίδιο καταστήματα και Super Market στα Τρίκαλα, τον Βόλο και τον Αλμυρό. Γενικά είναι ευχαριστημένος από την επένδυσή του αλλά όπως χαρακτηριστικά δήλωσε, ότι προσπαθεί να κάνει για την επιχείρησή του, το προσπαθεί μόνο μέσω γνωριμιών.

4.5.1.6 Αρτοποιείο (ύψος επένδυσης 1,7 εκ. δρχ)

Ο αρτοποιός αυτός για να μπορέσει να εκσυγχρονίσει το αρτοποιείο του που διατηρεί για πολλά χρόνια, θέλησε να αγοράσει ένα μηχανήμα. Το μηχανήμα αυτό θα τον απάλλαζε από έναν εργάτη. Στον προμηθευτή του μηχανήματος όπου απευθύνθηκε για να το αγοράσει τον ενημέρωσαν για την δυνατότητα επιχορήγησης της επένδυσης αυτής. Αν και το προσωπικό με το οποίο συνεργάστηκε στον ΕΟΜΜΕΧ για να υποβάλλει την αίτησή του, ήταν αρκετά εξυπηρετικό, η γραφειοκρατία τον απογοήτευσε. Η οικονομοτεχνική μελέτη που του ζητήθηκε, συντάχθηκε από τον προμηθευτή του μηχανήματος. Η καθυστέρηση της εγκριτικής απόφασης (1,5 χρόνο) τον ανάγκασε να ξοδέψει αρκετά χρήματα σε μετακινήσεις και τηλεφώνια στον Βόλο και την Αθήνα εξανερμίζοντας ένα σημαντικό μέρος της επιχορήγησης. Τα χαρτιά του βρισκόταν συνεχώς μεταξύ Βόλου, Λάρισας και Αθήνας. Η απογοήτευση από τις διαδικασίες τον έκαναν να μην προβεί σε νέα επένδυση που θα εκσυγχρόνιζε ακόμη περισσότερο την παραγωγική διαδικασία. Έτσι η μοναδική συνεργασία που συνεχίστηκε λόγω της επένδυσης, είναι με τον προμηθευτή του μηχανήματος στην Θεσσαλονίκη.

4.5.1.7 Τροχείο (ύψος επένδυσης 1 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός ήρθε από την Γερμανία όπου εργαζόταν για χρόνια με το ίδιο περίπου επάγγελμα (σιδηρουργός). Αμέσως εκδήλωσε ενδιαφέρον για το αντικείμενο αυτό και ξεκίνησε τις διαδικασίες για να ολοκληρώσει την ιδέα του. Καθώς έψαχνε για τα κατάλληλα μηχανήματα έμαθε για τα κίνητρα - από άτυπη πηγή την οποία δεν κατονόμασε- αλλά δεν άλλαξε καθόλου τον αρχικό σχεδιασμό του. Η αίτηση εγκρίθηκε αμέσως σχεδόν και χωρίς προβλήματα, ενώ γενικά δεν ασχολήθηκε πολύ μ' αυτές τις διαδικασίες. Για την επιτυχία της επένδυσης βασίστηκε στην απουσία παρόμοιας επιχείρησης στην περιοχή. Ακόμη σε περίπτωση αποτυχίας υπήρχε η δυνατότητα μετατροπής σε άλλου παρόμοιου είδους επιχείρηση. Στην επιλογή της τεχνολογίας σημαντικό ρόλο έπαιξε το κόστος των μηχανημάτων. Στην Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης όπου επέλεξε τον

εξοπλισμό του προτίμησε πιο φθηνά μηχανήματα. Βέβαια η χρησιμοποίηση της επένδυσης σήμερα είναι χαμηλή και πιστεύει πως η Επ. Αλμυρού δεν μπορεί να στηρίξει μια τέτοια δραστηριότητα. Οι βασικότεροι πελάτες του είναι άλλοι επαγγελματίες (ξυλουργοί, αγρότες). Ο χώρος που βρίσκεται δεν είναι ιδιόκτητος. Τελικά καμία συνεργασία και συνέχεια δεν είχαν οι επαφές με τον ΕΟΜΜΕΧ⁶.

4.5.1.8 Χοιροτροφική μονάδα (ύψος επένδυσης 29,6 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός που είναι γόνος κτηνοτροφικής οικογένειας είχε μια χοιροτροφική μονάδα μέχρι το 1980 που την λειτούργησε με πολλά προβλήματα αφού το δάνειο που είχε συνάψει σταμάτησε να του χορηγείται. Είναι γνώστης του επαγγελματικού αυτού χώρου και κατά διαστήματα έχει ασχοληθεί και με το εμπόριο κρεάτων. Τα προβλήματα με το δάνειο τον ώθησαν στην επιλογή ή της πώλησης της επιχείρησης, ή της αναζήτησης συνέταιρων. Τότε (1982) ενημερώθηκε μέσω εφημερίδας για τον αναπτυξιακό νόμο και έσπευσε στην Αγροτική Τράπεζα (Κεντρικά Αθηνών) για ενημερωθεί. Εκεί κατάλαβε ότι μπορούσε να κάνει μια σύγχρονη μονάδα χωρίς ωστόσο να διαθέτει τα απαραίτητα χρήματα. Έπειτα από μερικά χρόνια αφού βρήκε δύο συνέταιρους που τον διαβεβαίωσαν ότι διαθέτουν τα απαραίτητα ποσά, ξεκίνησε τις διαδικασίες. Η αίτηση που χρειάστηκε αρκετές διατυπώσεις και μελέτες μέχρι να υποβληθεί εγκρίθηκε 8 μήνες αργότερα. Από τον πρώτο καιρό της καθυστέρησης άρχισαν οι ανησυχίες και ένας συγγενής που μετείχε στις επιτροπές αξιολόγησης έφερε στην επιτροπή νωρίτερα το επενδυτικό αυτό σχέδιο και έτσι εγκρίθηκε χωρίς σημαντική καθυστέρηση. Τελικά και ενώ όλα ήταν κανονισμένα με λεπτομέρειες (αγορά ζώων από το εξωτερικό, κατασκευή εγκαταστάσεων κλπ) ο ένας από τους δύο συνεταιίρους αποδείχθηκε ότι δεν διέθετε τα απαραίτητα χρήματα, στηριζόμενος στο γεγονός ότι γνωστά του πολιτικά και μη πρόσωπα ότι θα του δικαιολογήσουν την δική του συμμετοχή. Έτσι η επένδυση μέχρι και σήμερα δεν έχει πραγματοποιηθεί. Παρόλ' αυτά ο βασικός επενδυτής δηλώνει ότι πιστεύει στην επιτυχία μιας τέτοιας επένδυσης και είναι διατεθειμένος να την πραγματοποιήσει αν βρει τα χρήματα.

⁶ ο επενδυτής αυτός αποτέλεσε την μοναδική εξαίρεση μέτριας συνεργασίας μαζί μας.

4.5.1.9 Επιπλωμένα δωμάτια (ύψος επένδυσης 8,5 εκ. δρχ)

Ο επενδυτής αυτός επένδυσε λόγω των κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου. Δεν ασχολείται κατά κύριο επάγγελμα με τον τουρισμό. Μέσα από το άλλο επάγγελμα (τεχνίτης) είδε αρκετά ξενοδοχεία στο Πήλιο και την Εύβοια. Εκεί επηρεάστηκε σημαντικά και αποφάσισε την οικοδομή που προόριζε για κατοικία του, να την μετατρέψει σε επιπλωμένα δωμάτια. Για τον νόμο έμαθε αμέσως μετά την ψήφισή του το 1982 από γνωστούς του που ασχολούνταν με την πολιτική. Στις διαδικασίες προετοιμασίας σημαντικό ρόλο έπαιξε η γυναίκα του που εργάζεται σε δημόσια υπηρεσία. Η καθυστέρηση της εγκριτικής απόφασης που ήταν 12 μήνες δεν επιχειρήθηκε να ελαττωθεί με ιδιαίτερα μέσα παρά μόνο με επανελεημένες ερωτήσεις στις υπηρεσίες της Λάρισας και της Αθήνας. Είναι αρκετά ευχαριστημένος από την επένδυσή του και πιστεύει πως έπρεπε να είχε κάνει ακόμη μεγαλύτερη. Αν και δεν επιθυμεί την διαφήμιση, έχει συνέχεια αρκετή δουλειά. Η ενημέρωση που είχε πριν σε ξενοδοχεία του Πηλίου και της Εύβοιας τον βοήθησε να καταλάβει τι είδους εξυπηρέτηση ζητάνε περισσότερο οι πελάτες. Είναι πολύ ευχαριστημένος από την επένδυσή του και σκοπεύει να την επεκτείνει.

4.5.1.10 Αρτοποιείο (ύψος επένδυσης 2 εκ. δρχ)

Η επένδυση αυτή άφορα ένα μηχάνημα για διευκόλυνση της εργασίας και πραγματοποιήθηκε επειδή ο ιδιοκτήτης έμαθε από συναδέλφους του για τον αναπτυξιακό νόμο. Αρκετές από τις διαδικασίες τις ανέλαβε ο προμηθευτής του μηχανήματος. Όμως υπήρχε ένα πρόβλημα με τα χαρτιά του και ο προμηθευτής τον είχε ενημερώσει για την πιθανή μη έγκριση του σχεδίου. Τελικά η επένδυση δεν εγκρίθηκε. Μετά από χρόνια έκανε πάλι επένδυση αλλά δεν επισκέφτηκε τον ΕΟΜΜΕΧ γιατί έμμεινε απογοητευμένος. Σήμερα παρασκευάζει διάφορα αρτοσκευάσματα που του εξασφαλίζουν μεγαλύτερο εισόδημα, ενώ τροφοδοτεί μα ψωμί και άλλες περιοχές της Επ. Αλμυρού. Πιστεύει ότι αν ήταν σε μεγαλύτερη πόλη με λιγότερους αγρότες θα πήγαινε καλύτερα η επιχείρησή του.

4.5.1.11 ΕΑΣ Αλμυρού (συνολικό ύψος επενδύσεων 68,1 εκ. από τον Ν.1262/82 και 351 εκ δρχ από επένδυση ενταγμένη σε κανονισμό της Ε.Ε.)

Η ΕΑΣ Αλμυρού πραγματοποίησε 4 επενδύσεις με τις διατάξεις του Ν.1262/82 και μία με τις διατάξεις του Κοινοτικού Κανονισμού 866/90. Οι επενδύσεις με τον

N.1262/82 ήταν: i) Ξηραντήριο αραβοσίτου, ii) αγορά και εγκατάσταση Η/Υ, iii) επέκταση και εκσυγχρονισμός κονσερβοποιείου ελεών και iv) εκσυγχρονισμός ψυκτικής μονάδας. Με τον Κοινοτικό Κανονισμό επιδοτήθηκε η κατασκευή Κονσερβοποιείου βρώσιμης ελιάς στον Δρυμόνα Αλμυρού.

Η ιδέα για τις παραπάνω επενδύσεις, εκτός του Η/Υ, προϋπήρχε της πληροφόρησης για το νόμο αλλά εκδηλώθηκε λόγω ακριβώς των κινήτρων. Βασικότερη πηγή πληροφόρησης της ΕΑΣ ήταν η Αγροτική Τράπεζα Αλμυρού. Επίσης και προμηθευτές μηχανολογικού εξοπλισμού ενημέρωσαν την ΕΑΣ για τα πλεονεκτήματα του νόμου.

Στη συνέχεια της συνέντευξής μας με τον Διευθυντή της ΕΑΣ Αλμυρού έγινε αναφορά στην κρατική πολιτική της εποχής (την περίοδο εφαρμογής του νόμου). Οι Συνεταιρισμοί προκειμένου να προβούν σε επενδύσεις αναδεικνύοντας τις επιχειρηματικές τους ικανότητες, απολάμβαναν την εύνοια του νόμου τόσο στο ύψος της επιχορήγησης, όσο και στην συντόμευση των διαδικασιών υπαγωγής στο νόμο. Έτσι οι ανώτερες συνεταιριστικές οργανώσεις ανέλαβαν την παρότρυνση των συνεταιρισμών για επενδύσεις. Αυτή η τακτική οδήγησε και σε επενδύσεις που δεν είχαν εξασφαλισμένη βιωσιμότητα και ανταγωνιστικότητα. Αποτέλεσμα ήταν η κερδοφορία τους να είναι χαμηλή και να μην μπορούν να αντεπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους. Ο δανεισμός στο 100% των επενδύσεων, αφού τα ίδια κεφάλαια της ΕΑΣ Αλμυρού ήταν ελάχιστα, ήταν καθοριστικός και οι τοκοχρεολυτικές υποχρεώσεις της ΕΑΣ είναι σήμερα μεγάλες. Τελικά η όλη προώθηση και εύνοια των συνεταιρισμών με τον Ν.1262/82 ήταν αναποτελεσματική, λόγω των προβλημάτων τους σε θέματα οργάνωσης, λειτουργίας και αποδοτικότητας αλλά συχνά και των συσσωρευμένων χρεών τους. Οι ΕΑΣ δεν μπορούν να είναι επιχειρηματίες, όταν αποτελούν μέσο άσκησης μιας κοινωνικής πολιτικής. Όταν οι προμηθευτές του εξοπλισμού και τα γραφεία σύνταξης των απαραίτητων μελετών έρχονται σε επαφή με την ΕΑΣ Αλμυρού μέσω των ανώτερων συνεταιριστικών οργανώσεων - με την ΕΑΣ να είναι υποχρεωμένη σχεδόν να συνεργαστεί μαζί τους - τότε ο επιχειρηματικός κίνδυνος αυξάνεται, και η επιτυχία των επενδύσεων μειώνεται. Έτσι δικαιολογημένα διατυπώθηκε η άποψη ότι ήταν προτιμότερο για την ΕΑΣ να μην είχε κάνει όλες αυτές τις επενδύσεις ενδεχομένως δε και καμία απ' αυτές. Μια άλλη άποψη του

Διευθυντή της ΕΑΣ είναι ότι το ύψος των επενδύσεων ήταν υπεραρκετό και σε μερικές περιπτώσεις και υπερβολικό, ενώ για την οργάνωση των επιχειρήσεων δεν έγινε σχεδόν καμία ενέργεια.

4.5.1.12 Συνεταιρισμός Πτελεού (συνολικό ύψος επενδύσεων 37,3)

Ο Συνεταιρισμός Πτελεού επιδοτήθηκε από τον αναπτυξιακό νόμο 1262/82 τρεις φορές. Οι επιδοτήσεις αυτές αφορούσαν το ελαιοτριβείο, τη μοναδική επιχείρηση του συνεταιρισμού. Οι εκσυγχρονισμοί αυτοί ήταν συνέχεια των διαρκών εκσυγχρονισμών που κάνει ο συνεταιρισμός από το 1930 που λειτουργεί το ελαιοτριβείο. Οι δύο πρώτες επιδοτήσεις αφορούσαν εκσυγχρονισμούς ενώ η τρίτη - συμπληρωματική - επιδότηση αφορούσε ενέργειες που δεν επιδοτήθηκαν από τις δύο προηγούμενες ενισχύσεις. Η περιοχή του Πτελεού, πρέπει να σημειωθεί ότι, χαρακτηρίζεται από την αποκλειστική καλλιέργεια της ελιάς. Η πληροφόρηση για τα πλεονεκτήματα του νόμου ήρθε από την Αγροτική Τράπεζα Αλμυρού και τον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου στα πλαίσια των διαρκών επαφών που έχει ο συνεταιρισμός μαζί τους. Οι μελέτες έγιναν από την γραμματεία του συνεταιρισμού και τα μικροπροβλήματα που παρουσιάστηκαν επιλύθηκαν με την βοήθεια της ΕΑΣ Αλμυρού και της Αγροτικής Τράπεζας Αλμυρού. Η έγκριση του πρώτου εκσυγχρονισμού έγινε μετά από 6 μήνες, ενώ οι άλλες δύο επιδοτήσεις εγκρίθηκαν σχεδόν αμέσως. Ο τελευταίος από τους εκσυγχρονισμούς - που ήταν και ο σημαντικότερος - δεν έγινε όπως έπρεπε. Αν και ζήτησαν τα καλύτερα μηχανήματα δεν τους τα ενέκριναν διότι η παγωνιά του 1987 είχε μειώσει αρκετά την παραγωγή, και τους είπαν (οι υπηρεσίες έγκρισης) ότι η επένδυση που τους προτείνουν αυτοί, τους αρκεί. Βέβαια σήμερα λόγω της χαμηλής σχετικά δυναμικότητας αρκετοί παραγωγοί καταφεύγουν σε άλλα ελαιοτριβεία προκειμένου να εξυπηρετηθούν χωρίς να αλλοιωθεί η παραγωγή τους (ελιές).

Η ποσότητα ελαιόλαδου που μπορούν να τυποποιήσουν είναι σχετικά λίγη. Πριν από λίγα χρόνια θέλησαν να κάνουν μονάδα τυποποίησης, αλλά η ΕΑΣ Αλμυρού τους είπε ότι τέτοια μονάδα θα πρέπει να γίνει για ολόκληρη την περιοχή από έναν συνεταιρισμό, με προτίμηση αυτόν της Νέας Αγχιάλου (που ανήκει στην ΕΑΣ Επαρχίας Αλμυρού), χωρίς όμως μέχρι σήμερα να έχει γίνει κάποια τέτοια κίνηση.

Στην επενδυτική αυτή απραξία της ΕΑΣ σοβαρό ρόλο παίζουν τα τεράστια χρέη που προέκυψαν από τις προηγούμενες επενδύσεις.

Ο Η/Υ που πρόσφατα αποκτήθηκε (με τη βοήθεια του ΕΟΜΜΕΧ) και αξιοποιείται επισημαίνουν ότι έπρεπε να είχε αποκτηθεί με εκείνες τις επενδύσεις.

Το πρόβλημα που τίθεται σήμερα είναι η μετεγκατάσταση του ελαιοτριβείου έξω από το χωριό λόγω των αποβλήτων. Ακόμη υπάρχει πρόβλημα και με το νερό αφού χρησιμοποιείται το νερό ύδρευσης του χωριού που δεν επαρκεί. Αν και δεν έχουν περάσει αρκετά χρόνια από τον τελευταίο εκσυγχρονισμό, εν τούτοις η μελέτη δεν ασχολήθηκε με τα περιβαλλοντικά αυτά προβλήματα και να αναζητείται τώρα η επίλυσή τους.

4.5.1.13 Τυροκομείο (ύψος επένδυσης ενταγμένης σε κανονισμό της Ε.Ε. 450 εκ. δρχ)

Η επένδυση αυτή είναι μετεγκατάσταση και εκσυγχρονισμός ενός τυροκομείου που λειτουργεί εδώ και 30 χρόνια. Ήταν οικογενειακή επιχείρηση ενώ σήμερα είναι Ο.Ε.. Στη δεκαετία του '80 σκέφτηκαν να δημιουργήσουν ένα νέο σύγχρονο τυροκομείο χωρίς να γνωρίζουν για τις επιδοτήσεις. Η πληροφόρηση για τις ενισχύσεις που δίνονται από την Ε.Ε. ήρθε από κάποιον γνωστό τους που εργάζεται στην αρμόδια υπηρεσία για τις ενισχύσεις αυτές. Εδώ βέβαια υπάρχουν παράπονα από την τοπική Τράπεζα και τους τοπικούς φορείς ενημέρωσης που σχετίζονται με τις ενισχύσεις της Ε.Ε., γιατί αν και οι επενδυτές αυτοί είχαν συχνές επαφές μαζί τους, αυτοί δεν τους ενημέρωσαν - αλλά αυτό εξηγείται παρακάτω. Μετά την ενημέρωση από υπηρεσίες και Τράπεζες, ακολούθησε η οικονομοτεχνική μελέτη που συντάχθηκε από τους ίδιους τους επενδυτές. Η αίτηση εγκρίθηκε έπειτα από 4 χρόνια. Η καθυστέρηση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην εύνοια του κράτους εκείνο τον καιρό στους συνεταιρισμούς, την οποία και φαίνεται να εκμεταλλεύτηκαν τοπικοί παράγοντες ώστε με ενέργειες και αποφάσεις τους να εμποδίσουν την ενίσχυση της μονάδας αυτής. Η αλλαγή της τακτικής αυτής του κράτους που ήρθε από την αλλαγή της πολιτικής εξουσίας οδήγησε στην έγκριση της αίτησης του τυροκομείου, έγκριση που προέκυψε από τους τοπικούς παράγοντες. Έτσι υπήρξε υπέρβαση του προϋπολογισμού κατά 30% λόγω της καθυστέρησης αυτής. Η τεχνολογία της νέας μονάδας είναι από τις καλύτερες.

Αποκτήθηκε από μια εταιρία στην Αθήνα στην οποία ο ένας από τους συνέταιρους είχε έναν γνωστό του και παλιό συμφοιτητή του στο Πολυτεχνείο. Προκειμένου να επιλέξουν τον εξοπλισμό αυτό επισκέφτηκαν πολλά τυροκομεία στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Αυτός ο σύνεταρος ασχολείται και με το management της επιχείρησης και συμμετέχει ακόμη και σε εκθέσεις του εξωτερικού. Πριν από λίγα χρόνια κάνοντας μια διαφήμιση σε ένα περιοδικό (Τρόφιμα και Ποτά) δέχθηκαν πολλές παραγγελίες και αύξησαν αμέσως την αγορά τους. Αν και οι αγορές τους σήμερα πολλαπλασιάζονται συνεχώς, έχουν παράπονο από το κράτος που δεν βάζει κάποια στάνταρ ποιότητας του προϊόντος. Έτσι η υψηλή ποιότητα που εξασφαλίζουν δεν γίνεται εύκολα αντιληπτή και ο ανταγωνισμός είναι άνισος.

4.5.1.14 Συμπεράσματα

Το επενδυτικό δυναμικό που έλαβε μέρος στην έρευνα χαρακτηρίζεται από επιχειρήσεις οικογενειακής μορφής, κάτι που προσδιορίζει όχι μόνο την οργανωση και λειτουργία της επιχείρησης, αλλά ακόμη και τη χωροθέτησή της. Οι περισσότεροι είναι αυτοδημιούργητοι χωρίς σημαντική επαγγελματική συνείδηση, με αδύναμες επαγγελματικές σχέσεις, στηριζόμενοι σε άτυπα δίκτυα και στον αυτοσχεδιασμό, ασκώντας παραδοσιακά επαγγέλματα στα οποία έχουν εμπειρία. Το γεγονός αυτό δυσκολεύει την προσαρμογή τους στα δεδομένα συστήματα και μεθόδους πληροφόρησης των υπηρεσιών και οργανισμών, οι οποίοι δυσανασχετούν για το χαμηλό βαθμό επικοινωνίας που έχουν μαζί τους. Οι τοπικοί επενδυτές, δύσπιστοι για τα οφέλη που προσφέρουν οι υπηρεσίες αυτές, επιχειρούν ένα κοινωνικό - οικονομικό φιλτράρισμα της πληροφορίας από επίσημες και ανεπίσημες πηγές, με αποτέλεσμα την μη ολοκληρωμένη πληροφόρηση.

Πρόβλημα αποτελεί και ο χαμηλός βαθμός κατάρτισης του ίδιου του επιχειρηματία αλλά και του ολιγάριθμου προσωπικού του, το οποίο στρατολογείται συνήθως μέσω διαπροσωπικών σχέσεων. Παρόλο τον χαμηλό βαθμό εκπαίδευσης των επενδυτών, διακρίνουμε ότι χαρακτηρίζονται από έναν υψηλό βαθμό γεωγραφικής κινητικότητας που μεταφράζεται σε σημαντικές γνώσεις, εμπειρίες και σχέσεις στις οποίες αρκετοί στηρίζουν την επαγγελματική τους δραστηριοποίηση.

Ακόμη ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις επιχειρήσεων σε τοπικό επίπεδο, που με την κατάλληλη ενσωμάτωση νέας τεχνολογίας, ξεπέρασαν τις ανεπάρκειες και πέτυχαν την διείσδυσή τους σε αγορές πέρα απ' αυτή της γύρω περιοχής. Η συζήτηση με τον υπεύθυνο μιας τέτοιας επιχείρησης κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι αν και η επιχείρηση διέθετε ένα παραδοσιακό εμπορικό δίκτυο που αναμφισβήτητα την στήριξε, το καθοριστικότερο συστατικό της μέχρι τώρα επιτυχημένης πορείας της μονάδας, είναι η βελτίωση του προϊόντος. Η βελτίωση αυτή οφείλεται κύρια στην ενσωμάτωση νέας τεχνολογίας υψηλών προδιαγραφών που οδήγησε σε αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση και σταθερότητα στην ποιότητα και περιορισμό του λειτουργικού κόστους. Αυτή η παραγωγική προσαρμοστικότητα που εξασφαλίζεται δημιουργεί υψηλή προστιθέμενη αξία και καθιστά την επιχείρηση περισσότερο ανταγωνιστική.

Τέλος, η μη ενίσχυση του βαθμού συνεργασίας των επενδυτών με τους φορείς, όπως προκύπτει από τις συνεντεύξεις, φανερώνει ότι τουλάχιστον σε θεσμικό και οργανωτικό επίπεδο, ο αναπτυξιακός νόμος δεν οφέλησε σημαντικά την Επαρχία Αλμυρού.

4.5.2 Η πληροφόρηση περί του νόμου και η συμβολή του στις επενδύσεις.

4.5.2.1 Πληροφόρηση Επενδυτών

Είναι ίσως το σοβαρότερο πρόβλημα των αναπτυξιακών νόμων. Η πληροφόρηση φτάνει με αργούς ρυθμούς στους ενδιαφερόμενους, τις περισσότερες φορές από ανεπίσημες πηγές. Σε μια μελέτη μάλιστα του ΚΕΠΕ από τον Γ.Α.Γεωργίου (1991) για τον Ν.1262/82 επισημάνθηκε ότι η επιτυχία του νόμου στον Ν.Καβάλας οφείλεται κατά ένα μεγάλο ποσοστό στην έκδοση και προώθηση από την Νομαρχία, ενημερωτικών εντύπων και φυλλαδίων σχετικά με τον νόμο.

Όμως στην προκειμένη περίπτωση, σημασία έχουν οι δίοδοι και τα επαγγελματικά και κοινωνικά μέσα που είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για να καταλήξει η συγκεκριμένη πληροφόρηση στους τοπικούς ενδιαφερόμενους. Στο σημείο αυτό αναδεικνύονται σημαντικές τοπικές ανισότητες και ιδιομορφίες όσον αφορά την

ικανότητα των διαφόρων μέσων να «φέρουν» την πληροφόρηση προς τα κάτω. Τα επιλεγμένα μέσα από την γραφειοκρατία δεν μπορούν να προσαρμοσθούν στην τοπική πραγματικότητα και να υπερπηδήσουν τις επαγγελματικές οργανωτικές ανεπάρκειες, ιδιαίτερα των επαρχιών στο εσωτερικό του νομού. Κατ' αυτό τον τρόπο όσο κανείς απομεκρύνεται από την πηγή της πληροφόρησης, τόσο εμφανίζεται η μειονεκτικότητα της ενδοχώρας ως τελικού αποδέκτη της συγκεκριμένης πληροφόρησης ως προς την ροή αλλά και ως προς την ικανότητα σύλληψής της.

Περνώντας τώρα στην έρευνά μας βλέπουμε στον Πίνακα 4.13 ότι η πρωτοβουλία προώθησης και διάδοσης της συγκεκριμένης πληροφορίας, δεν προήλθε παρά ελάχιστα από τους επίσημους φορείς πληροφόρησης. Κυριαρχούν οι ανεπίσημες ή

Πίνακας 4.13 Πηγές πληροφόρησης των επενδυτών

	άτυπα	επίσημα	Δ/Α
Αρμόδιες Υπηρεσίες	2 ⁷ , 7, 12	5	
Τράπεζες, προμηθευτές	6, 8		
Γνωστοί και φίλοι	3, 4, 13		
άλλοι φορείς (ΕΟΤ, κόμματα)	1, 11		
προσωπικό ενδιαφέρον	10		
Δ/Α ⁸			9

Πηγή: Τοπική έρευνα

ενώ σε δύο άλλες περιπτώσεις η προσέγγιση έγινε από το προσωπικό των υπηρεσιών αυτών αλλά με ανεπίσημο και ευκαιριακό τρόπο λόγω συγγένειας ή γνωριμίας.

Ενδιαφέρον βέβαια για την ενημέρωση των επενδυτών υπήρξε τόσο από τις τράπεζες, όσο και από τους προμηθευτές εξοπλισμού και μηχανημάτων, ο καθένας για τους δικούς του και ευνόητους λόγους. Είχαμε επίσης περιπτώσεις όπου η πληροφόρηση ήρθε από γνωστούς και φίλους, συνήθως συνάδελφους και λογιστές. Ακόμη άλλοι φορείς όπως ο ΕΟΤ και τα πολιτικά κόμματα, παρέπεμψαν τους «πελάτες τους» στην λύση των αναπτυξιακών νόμων για να τους

άτυπες πηγές ενημέρωσης που η προέλευσή τους ποικίλει. Οι βασικές υπηρεσίες μόνο σε μια περίπτωση έφτασαν στους ενδιαφερόμενους με οργανωμένο τρόπο 5 χρόνια μετά την δημοσίευση του νόμου,

⁷ Το κάθε νούμερο αντιστοιχεί σε κάθε ένα ερωτηματολόγιο (Πίνακας 4.14)

⁸ Δεν ξέρω ή δεν απαντώ

εξυπηρετήσουν μ' αυτόν τον τρόπο. Υπήρχε ακόμη και η περίπτωση που ένας επενδυτής έμαθε για τον νόμο από την εφημερίδα αμέσως μετά την ψήφιση του νόμου 1262/82.

Επομένως η πληροφόρηση στην Επ. Αλμυρού έφτανε «ανορθόδοξα» αφού μόνο σε τέσσερις από τις περιπτώσεις οι αρμόδιες υπηρεσίες ενημέρωσαν τους

Πίνακας 4.14 Αρίθμηση του δείγματος

αριθμ.	Επένδυση
1	Ξενοδοχείο
2	Τυροκομείο
3	Βιοτεχνία χαρτικών
4	Θερμοκήπιο ανθέων
5	Τυπογραφείο
6	ΕΑΣ Αλμυρού
7	Αρτοποιείο
8	Αρτοποιείο
9	Τροχείο
10	Χοιροτροφική μονάδα
11	Επιπλωμένα δωμάτια
12	Συνεταιρισμός Πτελεού
13	Αρτοποιείο

επενδυτές επίσημα ή ανεπίσημα. Αν μάλιστα αναφέρουμε ότι στη μια από αυτές τις περιπτώσεις ο επενδυτής ήταν συνεταιρισμός, φορέας που διατηρεί έστω και σε χαμηλό βαθμό μια γενικότερη σχέση επαφής και επικοινωνίας με αυτές τις υπηρεσίες, ενώ σε άλλες δύο υπήρχε γνωριμία ή συγγένεια επενδυτή και εργαζόμενου στην αρμόδια υπηρεσία, τότε προκύπτει ότι μόνο μια επένδυση έγινε στην Επ. Αλμυρού έπειτα από άμεση πρωτοβουλία πληροφόρησης των

αρμοδίων υπηρεσιών.

Διαπιστώνουμε έτσι ότι επικράτησε ένα μικτό (επίσημο - άτυπο) σύστημα διάχυσης της πληροφόρησης, όπου τα κοινωνικό - τοπικά και τα επαγγελματικής μορφής δίκτυα, λειτούργησαν συμπληρωματικά όσο το επέτρεπαν οι συνθήκες, στις ανεπάρκειες των επίσημων μηχανισμών πληροφόρησης. Αναδείχθηκαν εκείνες οι ομάδες που τους διέκρινε κάποια δυναμική που πηγάζει από την κοινωνική εσωτερική συνοχή και αλληλεγγύη, αλλά και επαγγελματικές ομάδες που παραδοσιακά διατηρούν σχέσεις με φορείς και υπηρεσίες που εντάσσονται στους μηχανισμούς των αναπτυξιακών νόμων⁹.

⁹ π.χ. δίκτυα συνεργασίας γεωπόνων με τις Διευθύνσεις Γεωργίας των Νομαρχιών.

Ωστόσο επιχειρώντας μια διαφορετική αξιολόγηση του τρόπου που έφτασε η πληροφόρηση στους επενδυτές, σε σχέση με το ύψος της επένδυσής τους

Πίνακας 4.15 Σχέση μεγέθους επιχειρήσεων και πηγών πληροφόρησης των επενδυτών

		μεγάλες	μεσαίες	μικρές
Πρωτοβουλία υπηρεσιών	Σεμινάρια			5
	υπάρχουσ. σχέσεις	12		
	μέσα μαζικής ενημέρ		10	
	άλλες υπηρεσίες	6	1	
Άτυπα	πολιτικές σχέσεις			9, 11
	συγγενικές- φιλικές	2		7, 8
	επαγγελματικές		4	3, 13

Πηγή: Τοπική έρευνα

δημιουργήσαμε τον Πίνακα 4.15. Φαίνεται ότι δημιουργούνται δύο ειδών τάσεις. Οι μεγάλες και μεσαίες επενδύσεις αν και δεν ενημερώθηκαν όλες απ' ευθείας από την πηγή πληροφόρησης, ενημερώθηκαν από ένα περιβάλλον που συνδέεται άμεσα με τις πηγές αυτές. Υπάλληλοι των ίδιων υπηρεσιών, άλλες υπηρεσίες και φορείς που έχουν συνεργασία αποτελούν τέτοιου τμήμα ενός τέτοιου περιβάλλοντος. Εξάλλου οι δύο συνεταιρισμοί ανήκουν σ' αυτή την ομάδα, όπως επίσης και η επένδυση που η ενημέρωση έγινε από τον ΕΟΤ στον οποίο ο επενδυτής απευθύνθηκε αρχικά για δανειοδότηση. Οι μικροί επενδυτές της περιοχής έγιναν αποδέκτες μιας άτυπης πληροφόρησης και συχνά εντελώς τυχαίας.

4.5.2.2 Το κίνητρο του νόμου

Ένα άλλο σημαντικό ερώτημα της έρευνας ήταν κατά πόσο ο αναπτυξιακός νόμος αποτέλεσε κίνητρο για τους επιχειρηματίες να προβούν σε επενδύσεις, εξασφαλίζοντας έτσι μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας στο επενδυτικό ρίσκο που αναλαμβάνανε (Πίνακας 4.16). Η κακή και καθυστερημένη πληροφόρηση, σε ορισμένες περιπτώσεις είχε σαν αποτέλεσμα να επιδοτηθεί μια νέα επένδυση κατά την διαδικασία υλοποίησής της, από τη χρονική δηλαδή στιγμή που ενημερώθηκε

Πίνακας 4.16 Το επενδυτικό ενδιαφέρον λόγω κινήτρων

επενδύσεις με κίνητρο το νόμο που έγιναν από την αρχή	
επενδύσεις με κίνητρο το νόμο (επεκτάσεις)	
επενδύσεις που υλοποιούνται έπειτα από αίτηση	3, 5, 6, 7, 8, 9, 12

Πηγή: Τοπική έρευνα

και δραστηριοποιήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση ο επενδυτής. Αρκετοί πάντως μας είπαν ότι θα έκαναν την επένδυση αυτή έτσι κι αλλιώς, όχι βέβαια με τα ίδια

ακριβώς στοιχεία. Η επιχορήγηση που εξασφάλισαν τους έδωσε την ευκαιρία να βελτιώσουν το αρχικό επενδυτικό τους σχέδιο. Η επίδραση του νόμου για νέες επενδυτικές πρωτοβουλίες λειτούργησε σε ένα 30% περίπου των επενδυτών.

Η περιορισμένη ροή της πληροφόρησης περί του νόμου και η όποια διάχυσή της, μέσω υπαρχόντων δικτύων συνεργασίας και επαγγελματικών σχέσεων, είχε σαν αποτέλεσμα να υπάρξει μικρός σχετικά αριθμός νέων επιχειρηματιών.

4.5.3 Προβλήματα στην υλοποίηση

Άλλο ένα μεγάλο πρόβλημα του Ν.1262/82 ήταν η καθυστέρηση των εγκριτικών αποφάσεων των επενδυτικών σχεδίων. Η καθυστέρηση αυτή που πιθανώς έχει την προέλευσή της στον μη καθορισμό - από πλευρά του κράτους - των

Πίνακας 4.17 Χρονική διάρκεια καθυστέρησης μέχρι την έγκριση των αιτήσεων

	Καθυστέρηση		
	έως 6 μήνες	έως 1,5 χρόνο	πάνω από 1,5 χρόνο
χωρίς εμπόδια	6,9,12	4	
γραφειοκρατία		3,7,10,11	5,8
τοπικά εμπόδια		1	2
μη έγκριση	13		

Πηγή: Τοπική έρευνα

επενδύσεων που θα εγκριθούν κάθε χρονιά, φάνηκε ότι πηγάζει από τις γραφειοκρατικές διαδικασίες των υπηρεσιών. Όμως και τοπικοί παράγοντες θέλοντας να προασπίσουν είτε τα συμφέροντα του «περιβάλλοντός τους», είτε των μηχανισμών που τους ανέδειξαν, διατηρώντας έτσι τις γνωστές πελατειακές τους σχέσεις, επιβράδυναν ορισμένους επενδυτές, προσπαθώντας να βοηθήσουν τους «φίλους» τους, ανταγωνιστές σε βάρος κάποιων άλλων. Στον Πίνακα 4.17 φαίνεται η εκτίμηση του επενδυτή για τα εμπόδια που τυχόν συνάντησε, καθώς και το χρονικό διάστημα από την αίτηση μέχρι την έγκριση του επενδυτικού σχεδίου. Ο μέσος όρος καθυστέρησης της εγκριτικής απόφασης στον Ν.1262/82 ήταν για την Επ. Αλμυρού περίπου 11 μήνες. Το χρονικό αυτό διάστημα είναι απογοητευτικό και αν αφαιρέσουμε τους συνεταιρισμούς τότε ο μέσος όρος γίνεται ακριβώς 12 μήνες.

Ένας από τους λόγους που δημιουργούνται αυτές οι γραφειοκρατικές καθυστερήσεις στην έγκριση των σχεδίων, είναι και η εμπλοκή των τραπεζών στην αξιολόγηση. Η αξιολόγηση της βιωσιμότητας των επενδύσεων που γινόταν από τις τράπεζες οδήγησε αναπόφευκτα σε δυσκαμψία το σύστημα αξιολόγησης.

Τα προβλήματα καθυστέρησης που συνάντησαν οι επενδυτές προσπάθησαν να τα λύσουν με διάφορες μεθόδους. Μερικοί βέβαια δεν είχαν προβλήματα, ενώ αρκετοί δεν προσπάθησαν να παρέμβουν. Άλλοι με συχνές επισκέψεις με κόστος

Πίνακας 4.18 Τρόποι επίλυσης των προβλημάτων

Λύση προβλημάτων καθυστέρησης στην αξιολόγηση	
τοπικοί παράγοντες	1,10
συχνές επισκέψεις	2
καμία προσπάθεια	7,8,11
κανένα πρόβλημα	3,5,13
	4,6,9,12

Πηγή: Τοπική έρευνα

χρόνου και χρήματος επιχείρησαν να λύσουν τα προβλήματα, κι άλλοι που είχαν ή "βρήκαν" γνωστούς στις υπηρεσίες αξιολόγησης των επενδύσεών τους. Ο Πίνακας 4.18 δείχνει

ακριβώς αυτή την κατάσταση.

Τέλος όσον αφορά το ύψος της επιδότησης - επιχορήγησης που εγκρίθηκε για τις επιχειρήσεις της Επ. Αλμυρού αυτό ανήλθε στο ποσό των 411 εκ. δρχ από τον Ν.1262/82, ενώ το σύνολο των επενδύσεων είχε ύψος 1,434 δις δρχ. Έτσι το ποσοστό της επιδότησης έφτασε στο 28,6%. Εξετάζοντας ωστόσο 8 από τις 13 επενδύσεις του δείγματος παρατηρούμε ότι 3 από τους επενδυτές δήλωσαν ότι σε σχέση με τα ποσά που τελικά ξόδεψαν η πραγματική επιχορήγησή τους ήταν πολύ χαμηλότερη. Αυτό άλλοι το δικαιολόγησαν στην αυστηρότητα των αξιολογητών και άλλοι στις πιέσεις των τοπικών παραγόντων. Πιθανό όμως είναι ο κακός προγραμματισμός να οδήγησε στο αποτέλεσμα αυτό. Οι τρεις αυτοί επενδυτές ενώ φαίνεται ότι επιδοτήθηκαν κατά μέσο όρο με 23,4% τελικά η επιδότησή τους υποστηρίζουν ότι ήταν κατά μέσο όρο 8,4%. Ενδέχεται όμως οι ειδικοί που τους βοήθησαν στις οικονομοτεχνικές μελέτες να μην ήταν πλήρως ενημερωμένοι, αλλά και οι ίδιοι να μην κατανόησαν σαφώς τις διατάξεις του νόμου¹⁰.

¹⁰ π.χ. η αξία του οικοπέδου ενώ δεν συμπεριλαμβάνεται στο ύψος της επένδυσης, αποτελεί ίδια συμμετοχή.

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι τα προβλήματα αυτά ωθούν τους επενδυτές προς τα διάφορα συστήματα - δίκτυα διαγνωριμιών ενισχύοντας κατ' αυτό τον τρόπο τις άτυπες οδούς επίλυσης των προβλημάτων αυτών. Ξεκινώντας από την πληροφόρηση μέχρι την υλοποίηση, η φάση αυτή εντάσσει τον ενδιαφερόμενο επενδυτή σ' ένα άγνωστο άτυπο δίκτυο οργάνωσης κρατικών και ιδιωτικών φορέων, η αποτελεσματικότητα του οποίου ακολουθεί τους δικούς του ρυθμούς και στο οποίο ο επενδυτής δεν μπορεί να παρέμβει. Το δίκτυο αυτό φαίνεται να αρθρώνεται με το πολιτικό πελατειακό σύστημα, εντάσσοντας και τον επενδυτή σ' αυτό και αναπαραγάγωντας τις σχέσεις του συστήματος μ' αυτόν. Επομένως φαίνεται ότι ένα μεγάλο μέρος των καθυστερήσεων δεν αφορά την δυσκολία επιλογής ισοβαρών προτάσεων, αλλά της διαμάχης στο επίπεδο πολιτικών επιλογών.

4.5.4 Αντικείμενο και μέγεθος των επενδύσεων.

4.5.4.1 Αξιολόγηση αντικειμένου επένδυσης

Η λέξη καινοτομία δεν είναι ξεκάθαρη και γίνεται αντιληπτή μέσω πολλών εννοιών. Για μερικούς συνδέεται με τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό: η καινοτομία είναι η πρόοδος των τεχνικών.

Όμως χρησιμοποιείται συχνά με μια άλλη έννοια. Ορίζει την αναζήτηση εναλλακτικών προτάσεων ως προς ένα σύστημα τεχνικών και κοινωνικών κανόνων αναγόμενο σε μοντέλο από την διοίκηση και τις επαγγελματικές αγροτικές οργανώσεις.

Μ' αυτή την έννοια, οι καινοτομίες αποτελούν πρακτικές που παρουσιάζουν ένα χαρακτήρα νεωτερισμού (το λιγότερο σε τοπική κλίμακα) και ιδιαίτερα πρωτότυπο, διότι είναι διαφορετικές των συνήθων συστάσεων που διαχέονται από τις αρμόδιες υπηρεσίες και οργανισμούς και οι οποίες συνιστούν την επίσημη αναφορά στον τομέα.

Τέλος η καινοτομία δεν έγκειται τόσο στην τροποποίηση μιας πρακτικής όσο στην τροποποίηση της διαδικασίας η οποία οδηγεί στο πρώτο, επομένως όχι τόσο στην κατάληξη όσο στην διαδρομή.

Με βάση αυτό τον ορισμό οι καινοτομικές επενδύσεις φαίνονται στον Πίνακα 4.19.

Πίνακας 4.19 Αντικείμενο επενδυτικών σχεδίων

Χαρακτήρας επενδυτικού σχεδίου	Επένδυση	
Συνέχιση παλαιού επαγγέλματος	χωρίς καινοτομία	1,4,5,6,8,10,13,12
	με οργαν. τεχνολογ	2,4,5,8,10
	με καινοτομία	2,7
Νέο επάγγελμα	χωρίς καινοτομία	3,9,11
	με οργαν. τεχνολογ	3
	με καινοτομία	

Πηγή: Τοπική έρευνα

Η αξιολόγηση του αντικειμένου της επένδυσης που θα γίνει εδώ αφορά την καινοτομικότητα της επένδυσης και την οργανωτική τεχνολογία που τυχόν περιελάμβανε. Πριν περάσουμε στον πίνακα που δίνει τα στοιχεία αυτά πρέπει να εξηγήσουμε τους δύο αυτούς όρους. Με τον όρο καινοτομία, εννοούμε την εισαγωγή και εφαρμογή νέων πρωτοποριακών ιδεών στην παραγωγική διαδικασία μιας επιχείρησης αλλά και στην παραγωγή νέων προϊόντων. Η οργανωτική τεχνολογία αφορά τις νέες μεθόδους οργάνωσης και εμπορίας, σύμφωνα με τις νέες τεχνολογικές προόδους στα συστήματα επικοινωνίας, οργάνωσης παραγωγής και εμπορίας. Στον πίνακα βλέπουμε ότι οι καινοτομικές επενδύσεις ήταν ελάχιστες ενώ απουσίαζαν εντελώς στις επενδύσεις που έγιναν από την αρχή. Η Οργανωτική τεχνολογία συναντήθηκε σε αρκετές επιχειρήσεις (σε 6) παραμένει όμως χαμηλή επίδοση για την Επ. Αλμυρού.

4.5.4.2 Μέγεθος επιχειρήσεων

Μια άλλη ερώτηση που περιλήφθηκε στις συνεντεύξεις έχει σχέση με το μέγεθος των επενδύσεων και συγκεκριμένα με το αν σήμερα, μερικά χρόνια μετά την λειτουργία

Πίνακας 4.20 Εκτίμηση μεγέθους επιχειρήσεων

μεγαλύτερη	μικρότερη	ίδια
3,8,11,12,13	6	1,2,4,5,7,9

Πηγή: Τοπική έρευνα

των επιχειρήσεων, πιστεύουν οι επενδυτές ότι επέλεξαν το σωστό μέγεθος επένδυσης, ή θα προτιμούσαν μια μεγαλύτερη ή μικρότερη επένδυση. Η ερώτηση

αυτή μας ενημερώνει για τις μεθόδους προγραμματισμού και έρευνας αγοράς που ακολούθησαν οι επενδυτές πριν επενδύσουν τα χρήματά τους. Αν και οι περισσότεροι συνέχισαν το παλιό τους επάγγελμα ή έκαναν απλά επέκταση της επιχείρησής τους εντούτοις οι μισοί δήλωσαν ότι έπρεπε να είχαν κάνει διαφορετικού μεγέθους επένδυση. Ο σχετικός Πίνακας 4.20 είναι χαρακτηριστικός.

Φαίνεται επομένως ότι ένα μεγάλο μέρος των επενδυτών δηλώνει εμμέσως ότι δεν επέλεξε το κατάλληλο μέγεθος της επιχείρησής του. Οι περισσότεροι βέβαια το αποδίδουν στην έλλειψη οικονομικών πόρων τη χρονική εκείνη στιγμή. Το πρόβλημα όμως που γεννάται για τους περισσότερους απ' αυτούς που σήμερα θέλουν να επεκτείνουν την επιχείρησή τους, είναι ότι απαιτούνται πολύ περισσότερες δαπάνες και πολύ περισσότερος χρόνος.

Ωστόσο πολλά προβλήματα προέρχονται και από ανεπάρκειες των τεχνο-οικονομικών μελετών. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα μιας επιχείρησης που λίγα χρόνια μετά την ένταξη για εκσυγχρονισμό στον αναπτυξιακό νόμο, σήμερα θέλει να μετεγκατασταθεί λόγω περιβαλλοντικών προβλημάτων τα οποία ασφαλώς δεν είχαν προβλεφθεί.

4.6 Συμπεράσματα κεφαλαίου

Αν η έλλειψη οργανωμένης και επίσημης προώθησης της πληροφόρησης χαρακτηρίζει τον τρόπο και την αποτελεσματικότητα λειτουργίας των διαθέσιμων μέσων από την πλευρά των επίσημων φορέων, θα πρέπει ωστόσο να αναζητήσει κανείς αντίστοιχες αδυναμίες και να προτείνει λύσεις και στο επίπεδο του τοπικού χώρου. Έτσι π.χ. η μη λειτουργία και έλλειψη επαγγελματικών οργανώσεων ανάλογα με τους κλάδους, συνέτειναν στην αδυναμία ανάληψης ενός συνδεδεμένου ρόλου των τοπικών ενδιάμεσων σωμάτων μεταξύ της επίσημης πηγής πληροφόρησης και των τελικών αποδεκτών.

Η εμπλοκή τοπικών και κομματικών παραγόντων στη διαδικασία έγκρισης των επενδυτικών σχεδίων σε συνδυασμό με τις καθυστερήσεις που παρατηρούνται και για τις οποίες δεν υπάρχει ενημέρωση, ενίσχυσαν ένα αρνητικό για τον αναπτυξιακό νόμο και τις επενδύσεις, κλίμα. Ωστόσο η πιο σημαντική αρνητική

επίπτωση αυτής της εμπλοκής συνδέεται με το γεγονός ότι αναπαράγεται ένας μηχανισμός και ένα δίκτυο κομματικών και πελατειακών σχέσεων, τα οποία τελικά ελέγχουν όχι μόνο την προώθηση μερικών επενδυτικών προτάσεων αλλά και την επιχείρηση που θα λειτουργήσει στη συνέχεια. Κατ' αυτό τον τρόπο, η βοήθεια κατά την διαδικασία προώθησης και έγκρισης της πρότασης θα ανταμοιφθεί με π.χ. την πρόσληψη εργαζομένων καθ' υπόδειξη, γεγονός που με τη σειρά του αναπαράγει την ισχυρή επαγγελματική συνείδηση καθώς και τις σχέσεις στο εσωτερικό των επιχειρήσεων. Η επινόηση τρόπων και μηχανισμών για αποσύνδεση σημαντικών επενδυτικών προτάσεων του τοπικού χώρου, από τοπικούς ανταγωνισμούς και πελατειακές σχέσεις πρέπει να αποτελέσει βασικό στόχο στο μέλλον, στα πλαίσια ενός Αναπτυξιακού Τοπικού Προγράμματος.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να προσεγγίσουν το ζήτημα των επενδύσεων σε δύο κλίμακες:

- αυτή της μικρής επιχείρησης ή μικρού επενδυτή, που μέσω της πληροφόρησης, και των κινήτρων, αναλαμβάνει αντιμετωπίζοντας σημαντικές γραφειοκρατικές διαδικασίες, όλες τις φάσεις έγκρισης και υλοποίησης του σχεδίου του, χωρίς ή με ασήμαντη τεχνική υποστήριξη.

- αυτή της τοπικής οικονομίας στο πλαίσιο των αναπτυξιακών νόμων. Η ανάλυση έδειξε ότι επρόκειτο για μικρού μεγέθους επενδύσεις, η πλειοψηφία των οποίων αφορούσε παραδοσιακούς κλάδους. Βεβαίως με βάση την παραγωγική διάρθρωση και το μικρό μέγεθος των τοπικών επιχειρήσεων δεν ήταν δυνατό στα πλαίσια αυτών των νόμων να γίνουν μεγάλες επενδύσεις εφόσον οι νόμοι ευνοούσαν συγκέντρωση στα αστικά κέντρα. Ωστόσο η ύπαρξη μηχανισμών υποστήριξης θα μπορούσε να βοηθήσει και πιο μεγάλες επενδύσεις προσανατολισμένες σε δυναμικότερους κλάδους.

Σημαντικές δυσκολίες προέκυψαν στην περιοχή μελέτης από αδυναμίες προσδιορισμού της κατάλληλης για κάθε επιχείρηση τεχνολογίας που να επιτρέπει καλύτερα αποτελέσματα. Η τεχνολογία αυτή είναι σπάνιο για τα ελληνικά δεδομένα να παραχθεί σε τοπικό επίπεδο και η μεταφορά της είναι ένας μηχανισμός που χρησιμοποιείται συχνά στις τοπικές οικονομίες. Ωστόσο η Τοπική Ανάπτυξη αποτελεί μια διαδικασία που στηρίζεται πάνω στους ανθρώπινους πόρους και

ιδιαίτερα στον τρόπο που οι επιχειρηματίες μπορούν να δημιουργήσουν προστιθέμενη αξία μέσω των οργανωτικών δυνατοτήτων και της ένταξής τους σε δίκτυα. Οι οργανωτικές δυνατότητες των επιχειρηματιών έχουν την βάση τους στην ικανότητά τους να ενσωματώσουν νέα τεχνολογία και καινοτομίες στην παραγωγική και οργανωτική διαδικασία.

Επομένως, η προσαρμοστικότητα της τεχνολογίας θα μπορούσε να αποτελέσει παράγοντα ανάπτυξης όταν η ζήτηση για νέα τεχνολογία μπορούσε να βρεί ανταπόκριση από ερευνητικά κέντρα, αν όχι περιφερειακά, τουλάχιστον με γνώσεις των τοπικών αναγκών και ιδιαιτεροτήτων. Η διαδικασία αυτή περνώντας από την προσφυγή σε ομάδες νέων παραγωγών, ή σε επέκταση των επιχειρήσεων και οδηγώντας σε αλλαγές στη στάση έναντι της οργάνωσης της εργασίας, της διαχείρισης της επιχείρησης και της εμπορίας θα μπορούσε να διευκολύνει καινοτομικές πρωτοβουλίες στην οργανωτική, παραγωγική και εμπορική διαδικασία.

Κάτι τέτοιο θα προϋπέθετε τον προσδιορισμό προτεραιοτήτων στο χωρικό επίπεδο και της επαρχίας, ώστε να ευνοηθούν οι καινοτομικές δράσεις που εγγράφονται σ' αυτές. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να δημιουργήσει καλύτερες προϋποθέσεις και συνθήκες ώστε περιορισμένες δράσεις στο τοπικό επίπεδο να μεταφέρονται σε εξειδικευμένους φορείς σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο με απότερο στόχο την ένταξη της τοπικής επιχειρηματικής δράσης σε μια πιο σφαιρική οικονομική διάσταση.

Αντίθετα, η αξιολόγηση και η διαδικασία επιλογής των προτάσεων όπως εξετάστηκε στην περιοχή μελέτης, εμφανίζονται αφαιρετικές των δυναμικών χωρίς να συμβαδίζουν πάντα με τους αναγκαίους προσανατολισμούς μιας χωρικής ενότητας επιπέδου επαρχίας. Ταυτόχρονα επιτρέπουν επίσημες και ανεπίσημες - άτυπες «κινήσεις» γεγονός που δημιουργεί καταστάσεις άνισες επιλεκτικές διαδικασίες με τις οποίες δεν είναι πάντα γνωστή η μακροπρόθεσμη ωφέλεια για το τοπικό επίπεδο.

Στην προκειμένη περίπτωση, μια καλύτερη γνώση ή και διάγνωση των τοπικών δυσλειτουργιών και εμποδίων που ενισχύουν την διαφοροποίηση των επιχειρήσεων ή των τοπικών δρώντων με βάση την ικανότητά τους για δημιουργία

νέων παραγωγικών δραστηριοτήτων, θα συνέβαλλε περισσότερο στην μείωση ή και εξαφάνισή τους και επομένως στην διεύρυνση του αριθμού των επενδυτών / επιχειρήσεων. Αντίθετα, η σημερινή πρακτική περιορίζεται στην ενίσχυση εκείνων που είναι σε θέση να ξεπεράσουν σχεδόν μόνοι τους τοπικά και περιφερειακά τα προβλήματα αυτά.

Συμπεράσματα

Με βάση την ανάλυση που πραγματοποιήσαμε και τις επισημάνσεις που έγιναν στα προηγούμενα κεφάλαια, γίνεται φανερό ότι η εφαρμογή των αναπτυξιακών νόμων στην Επαρχία Αλμυρού δύσκολα μπορεί να δημιουργήσει ευνοϊκές αναπτυξιακές συνθήκες, ικανές να δώσουν ώθηση στην τοπική αναπτυξιακή διαδικασία στην περιοχή. Από την επεξεργασία του συνόλου των αιτήσεων για επενδύσεις στη διάρκεια της τελευταίας δεκαπενταετίας, φαίνεται ότι η περιοχή είναι δύσκολο να προσελκύσει μεγάλες επενδύσεις - οι οποίες δημιουργούν οικονομίες κλίμακας - από τις οποίες εξ' άλλου γνώρισε και γνωρίζει μεγάλη κρίση αφότου διακόπηκε η λειτουργία τους. Όπως έδειξε η τοπική έρευνα σχετικά με την εφαρμογή των αναπτυξιακών νόμων, είναι δύσκολο η περιοχή να δημιουργήσει μια παραγωγική φυσιογνωμία παρόμοια μ' αυτή της δεκαετίας του '80 - με τα δύο μεγάλα εργοστάσια που κυριάρχησαν - αφού η προσέλκυση σημαντικών επενδυτικών κεφαλαίων με την παρουσία της ΒΙΠΕ του Βόλου, είναι δύσκολη.

Οι αναπτυξιακοί νόμοι, μη προσαρμοσμένοι στον τοπικό χώρο, ευνοώντας περισσότερο τη συγκέντρωση των επενδύσεων στα μεγάλα αστικά κέντρα, συνέβαλλαν τελικά στη διαμόρφωση ενός τοπικού επενδυτικού και επιχειρηματικού δυναμικού το οποίο ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις ευνοήθηκε από την κοινωνική πολιτική του νόμου (Συνεταιρισμοί, ΟΤΑ) και τις κομματικές επιδιώξεις, καθιστώντας με τον τρόπο αυτό τις επενδυτικές προσπάθειες συχνά αναποτελεσματικές. Επιπλέον οι δυσκολίες διάδοσης της πληροφόρησης, οι καθυστερήσεις της τοπικής γραφειοκρατίας, η ανεπάρκεια σωστού προγραμματισμού αλλά και η έλλειψη υποστηρικτικών μηχανισμών στις επενδυτικές πρωτοβουλίες περιόρισαν την αποτελεσματικότητα και την δραστικότητα του νόμου. Το τελευταίο αυτό γεγονός φαίνεται να επηρεάζει, εξίσου αρνητικά με τις διάφορες διαρθρωτικές αδυναμίες της τοπικής οικονομίας, τη συμπεριφορά και την αποτελεσματικότητα της επαρχίας στο πλαίσιο εθνικών πολιτικών και ιδιαίτερα των αναπτυξιακών νόμων

Πράγματι, η ανάλυση της κατάστασης στο δευτερογενή τομέα έδειξε ότι κυριαρχείται από μικρές επιχειρήσεις απευθυνόμενες στις ανάγκες της τοπικής αγοράς, η οποία στη συνέχεια χρησιμοποιείται από ορισμένες επιχειρήσεις ως

εφαλήριο για ένταξη σε υπερτοπικά δίκτυα ανταλλαγών και πρόσβασης σε εξωτερικές αγορές. Αυτό εξηγείται από το προφίλ των επιχειρηματιών από την ισχνή δυνατότητα συνεχούς κατάρτισης και από την αναποτελεσματική λειτουργία των υποστηρικτικών μηχανισμών. Έτσι, η προβλεπόμενη κρίση στον πρωτογενή τομέα αν δεν αντιμετωπισθεί τόσο με την αναδιάρθρωση όσο και με την αύξηση της προστιθέμενης αξίας, θα επηρεάσει την αγοραστική ικανότητα των κατοίκων της περιοχής και θα πλήξει τη μεγάλη πλειοψηφία των μικρών επιχειρήσεων.

Η ύπαρξη αρκετών και αξιόλογων τοπικών πόρων (ελιές, γάλα, ευνοϊκές συνθήκες για ιχθυοτροφικούς σταθμούς, τουρισμός) αλλά και η παραδοσιακή εξειδίκευση σε ορισμένους κλάδους μεταποίησης, μπορεί να δώσει ώθηση στην περιοχή για δημιουργία και αύξηση της προστιθέμενης αξίας, όχι τόσο μέσω συνθηκών που θα μειώνουν το κόστος παραγωγής, όσο μέσω της βελτίωσης του προϊόντος - με ονομασία προέλευσης - αυξάνοντας την αξία του. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην υποστήριξη του πρωτογενή τομέα και ιδιαίτερα των πολυδραστήριων εκμεταλλεύσεων που δημιουργούνται και που προβάλλουν έναν νεοεμφανιζόμενο επιχειρηματικό χαρακτήρα ο οποίος θα πρέπει να αξιοποιηθεί με στόχο την ενίσχυση της σχέσης: Τοπική παραγωγή -> μεταποίηση -> προστιθέμενη αξία -> τοπικό εισόδημα -> ενίσχυση τοπικής αγοράς η οποία αποτελεί βασικό στήριγμα για σημαντικό αριθμό τοπικών επιχειρήσεων.

Επομένως, εάν πράγματι ο αναπτυξιακός προσανατολισμός της επαρχίας Αλμυρού θα πρέπει να βασισθεί σ' ένα μοντέλο διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων της τοπικής οικονομίας το οποίο στηρίζεται στην πολυδραστηριότητα και στη βελτίωση της ποιότητας, αυτό εμφανίζεται αρκετά δύσκολο με την υπάρχουσα θεσμική και τεχνική υποστήριξη τόσο σε τοπικό όσο και σε περιφερειακό τουλάχιστον επίπεδο.

Το βασικότερο εργαλείο για ένα τέτοιο αναπτυξιακό στόχο είναι η ενδυνάμωση του τοπικού θεσμικού πλαισίου, το οποίο εξάλλου αργά και με δυσκολίες φαίνεται να βελτιώνει τόσο η εφαρμογή του β' βαθμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όσο και ο θεσμός των Συμβουλίων Περιοχής. Οι αδύναμες σχέσεις της Επαρχίας Αλμυρού με την νομαρχία και η χαμηλή εκπροσώπηση και επιρροή της στα νομαρχιακά

όργανα και στις επαγγελματικές οργανώσεις την τοποθετούν στο περιθώριο των αποφάσεων που παίρνονται σε επίπεδο νομού.

Ευρισκόμενοι σε μια διαδικασία ενίσχυσης της Τοπικής Ανάπτυξης, η λύση στα προβλήματα που είδαμε για τον Αλμυρό, δεν προέρχεται από την ενίσχυση της παρουσίας κεντρικών και περιφερειακών φορέων σ' αυτόν, όσο από την ανάπτυξη τοπικών φορέων και του βαθμού συνεργασίας που θα αναπτύξουν μ' αυτούς. Ωστόσο, το μέγεθος της Επαρχίας Αλμυρού αλλά και η εξέλιξη των οικονομιών τέτοιων χωρικών κλιμάκων προς την διατομεακότητα, δεν περιορίζουν τη λύση στη ανάπτυξη επαγγελματικών κλαδικών οργανώσεων ή των περιφερειακών και νομαρχιακών υπηρεσιών μέσω παραρτημάτων με έδρα τον Αλμυρό, οι οποίες εγκλωβίζονται σε μια δομή κάθετων σχέσεων. Γεγονός, που δυσκολεύει την ανάπτυξη των σχέσεών τους με το χώρο και την εξειδίκευσή τους στις ιδιομορφίες και ιδιαιτερότητες των κοινωνικό - οικονομικών καταστάσεων που προσδιορίζουν τη δράση και τη διαδικασία ανάπτυξης σ' αυτό το χώρο. Απεναντίας, η προώθηση της οργάνωσης και διάρθρωσης διαφόρων μορφών ομαδοποίησης στη παραγωγικό και επιχειρηματικό τομέα θα μπορούσε να δημιουργήσει κύτταρα καινοτομικών δράσεων αλλά και νέα ενδιάμεσα σώματα μεταξύ των τοπικών και περιφερειακών θεσμικών οργάνων. Αυτές οι ενέργειες μπορούν να επιτρέψουν πιο εύκολα την ενίσχυση της ικανότητας πρόσβασης σε τεχνολογίες (παραγωγική και οργανωτική) και την υιοθέτηση καινοτομιών, απαντώντας στις αυξημένες ανάγκες των επιχειρήσεων α) για ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας αλλά και προσαρμοσμένης σε παραδοσιακές μεθόδους παραγωγής, β) για ανάπτυξη σύγχρονων οργανωτικών μεθόδων (τυποποίηση, design) και ικανότητα εμπορίας και ανάπτυξης δικτύων ανταλλαγών.

Όμως η πραγματοποίηση και η δημιουργία ενός τέτοιου επιχειρηματικού περιβάλλοντος προϋποθέτει σημαντικές και δυναμικές τοπικές πρωτοβουλίες. Επομένως, η δημιουργία ενός Τοπικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης προωθούμενου από τα κατάλληλα τοπικά όργανα θα μπορούσε να προσδιορίσει αναπτυξιακούς άξονες και στόχους αλλά και τη δυνατότητα προσανατολισμού και ενίσχυσης των επενδυτικών πρωτοβουλιών. Η δραστηριοποίηση των τριών υπό σύσταση Συμβουλίων Περιοχής προς αυτή την κατεύθυνση είναι απαραίτητη και η χρησιμότητά τους δεδομένη. Έτσι η πρότασή μας για δημιουργίας ενός φορέα

(Αναπτυξιακή Εταιρία) που θα αναλάβει την υποστήριξη και τον συντονισμό των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών και των αναγκαίων δράσεων που θα προκύψουν, θα μπορέσει να συμβάλει στη συνεργασία των τριών Συμβουλίων Περιοχής για την επίλυση κοινών προβλημάτων και την επίτευξη κοινών στόχων. Η κατάρτιση του Σχεδίου αυτού πέρα από τις κατευθύνσεις και προτάσεις που θα συγκεκριμενοποιεί σε προγραμματικές δράσεις, θα προτείνει μέτρα που θα θέτουν υπό τη μορφή μιας Χωροταξικής και Αναπτυξιακής Χάρτας μια σειρά από όρους, υποχρεώσεις και δικαιώματα για τις μελλοντικές επιχειρήσεις ή επεκτάσεις. Κατ' αυτό το τρόπο θα μπορούσαν να: 1) προσδιοριστούν οι όροι ανάπτυξης και οι δυνατότητες αξιοποίησης των τοπικών πόρων κατευθύνοντας έτσι τις επενδύσεις 2) ενισχυθεί η προώθηση αξιόλογων επενδυτικών προτάσεων και μειωθεί το ρίσκο των τοπικών επενδύσεων 3) αποφευχθεί εφ' όσον συνοδεύονται από συγκεκριμένα σχέδια εκσυγχρονισμού και στήριξης του συγκεκριμένου κλάδου, η αποδοχή επενδυτικών προτάσεων (μεγάλων επιχειρήσεων ομοειδών με τις τοπικές) οι οποίες μπορεί να παρουσιάζονται με βραχυπρόθεσμα οφέλη για την περιοχή (απασχόληση), αλλά μεσοπρόθεσμα μπορούν να προκαλέσουν άνισο ανταγωνισμό και επιπτώσεις στον παραγωγικό ιστό της περιοχής.

Η συμβολή ενός παρόμοιου Τοπικού Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης στην κατάρτιση και υλοποίηση εθνικών αναπτυξιακών νόμων οι οποίοι είναι απαραίτητο να λαμβάνουν υπ' όψη τους, τους στόχους και τα συμφέροντα αντίστοιχων με την περιοχή χωρικών ενοτήτων, μπορεί να είναι καθοριστική εφόσον έχει δεσμευτικό ή το λιγότερο συμβουλευτικό χαρακτήρα.

Αυτό το Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης για να είναι υλοποιήσιμο, βασίζεται στις εξής προϋποθέσεις:

α) Ενίσχυση της συνεργασίας των τοπικών φορέων μεταξύ τους αλλά και με νομαρχιακούς και περιφερειακούς φορείς και επαγγελματικές οργανώσεις,

β) ίδρυση Αναπτυξιακής Εταιρίας¹, έτσι ώστε να απαντήσει ακριβώς στην ανάγκη του τοπικού χώρου να κινητοποιήσει τις δυνάμεις του και τους πόρους του μέσω της δημιουργίας ανιόντων οργανισμών, οι οποίοι θα λειτουργήσουν και ως μηχανισμοί για την ανάπτυξη της συνεργασίας των τοπικών με τους

¹ Η πρόταση αυτή αποτελεί μια από τις βασικές προτάσεις της Αναπτυξιακής Μελέτης Αλμυρού.

περιφερειακούς φορείς, αλλά και ως εργαλεία προγραμματισμού - σχεδιασμού της ανάπτυξης στα πλαίσια του νέου χωρικού θεσμού που είναι αυτός των συμβουλίων περιοχής. Η εταιρία αυτή θα μπορούσε εκτός των αναπτυξιακών νόμων, να προσελκύσει σημαντικές χρηματοδοτήσεις από Εοικικούς πόρους, μέσω της εκπόνησης μικρών σχεδίων ανάπτυξης ενταγμένων ωστόσο σ' ένα ευρύτερο διατομεακό και τοπικό πρόγραμμα. Έτσι για παράδειγμα στον βασικό για την περιοχή τομέα των γαλακτοκομικών προϊόντων, το σχέδιο ανάπτυξης θα μπορούσε βασιζόμενο στην τοπική παραγωγή και στον υφιστάμενο αριθμό επιχειρήσεων, να στρέψει τις επενδύσεις περισσότερο προς την ενίσχυση των αντίστοιχων συλλογικών υποδομών και υπηρεσιών παρά προς την δημιουργία νέες μεγάλων εγκαταστάσεων. Ακόμη θα μπορούσε ο Αλμυρός και οι γύρω Κοινότητες να προτείνουν και να καταρτίσουν σχέδια ζωνών με βάση τις υπάρχουσες ή προτεινόμενες δραστηριότητες ώστε να επωφεληθούν από τον αναπτυξιακό νόμο (π.χ. κτηνοτροφικές ζώνες), με ταυτόχρονη αξιοποίηση ενδεχόμενου παροχής κινήτρων εθνικών ή κοινοτικών για περιοχές υποδοχής τέτοιων ζωνών.

γ) δημιουργία Κέντρου Τεχνικής Υποστήριξης Επιχειρήσεων, έτσι ώστε να δώσει λύση σε προβλήματα που εντοπίσαμε κυρίως στο κεφάλαιο της έρευνας (οικονομοτεχνικές μελέτες, πληροφόρηση, μεταφορά τεχνολογίας, κατάρτιση κλπ). Το Κέντρο Τεχνικής Υποστήριξης θα πρέπει να είναι ικανό να εκπονεί τέτοια σχέδια προσαρμοσμένα στις ανάγκες της επιχείρησης και της χωρικής ενότητας που ανήκουν και όχι σχέδια καρμπόν τα οποία μπορεί να έχουν μικρότερο κόστος και ταχύτητα εκτέλεσης, αλλά δεν ωφελούν μεσοπρόθεσμα την ίδια την επιχείρηση. Επίσης θα πρέπει να παρεμβαίνει στον τομέα της αξιοποίησης του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού παρέχοντας διαρκή και αποτελεσματική πληροφόρηση, επιμόρφωση και τεχνική κατάρτιση των ενδιαφερόμενων σχετικά με την παραγωγική διαδικασία, τις νέες τεχνικές γύρω από προϊόντα ποιότητας (design, τυποποίηση, προώθηση), τους τρόπους αξιοποίησης των προγραμμάτων οικονομικής ενίσχυσης, χρήση νέων τεχνολογιών με πληροφορική - τηλεματική κλπ.

Αυτή η προσπάθεια προγραμματισμού των αναπτυξιακών και χωροταξικών παρεμβάσεων και δράσεων συνοδευμένη από τους αντίστοιχους μηχανισμούς

πλαisiwshs kai υποστήριξης στο εσωτερικό της Επαρχίας, απαντά στην έλλειψη ικανότητας των τοπικών φορέων να προσδιορίσουν σε συνεργασία με νομαρχιακούς και περιφερειακούς φορείς , κατευθυντήριους άξονες ανάπτυξης αλλά και προγραμματικές δράσεις που να ανταποκρίνονται α) στις δυνατότητες αξιοποίησης των τοπικών πόρων και β) στις ανάγκες υποστήριξης των επιχειρήσεων μετά την υλοποίηση των επενδύσεων και κατά την λειτουργία τους.

Επίλογος

Οι περιφερειακές πολιτικές που εφαρμόστηκαν και λειτούργησαν κυρίως από την δεκαετία του '70 και έπειτα στην Ελλάδα στηρίχτηκαν σε πολιτικές μακροοικονομικές και τομεακές προσαρμοσμένες στο πρότυπο της πολιτικής ανάπτυξης, οι οποίες δεν ελάμβαναν υπ' όψιν τις επιδράσεις τους στον τοπικό χώρο. Έγινε φανερό, ότι ούτε οι πολιτικές διάχυσης της ανάπτυξης από το κέντρο στην περιφέρεια, ούτε οι αναδιανεμητικές πολιτικές μπορούσαν να προσφέρουν τα αναμενόμενα στον τοπικό χώρο, ο οποίος διαφέρει από περιοχή σε περιοχή αντιδρώντας έτσι ποικιλόμορφα στις εφαρμογές τέτοιων πολιτικών. Έτσι είναι απαραίτητο ο χώρος αυτός να ορίζεται και να λαμβάνεται υπ' όψη ως οικονομική ενότητα στις εκάστοτε περιφερειακές πολιτικές οι οποίες θα πρέπει να αποκτήσουν μια πιο μικροχωρική προσέγγιση.

Όμως ένα σημαντικό μέρος από την αδυναμία προώθησης μιας τέτοιας σχέσης προέρχεται από το γεγονός ότι οι χώροι αυτοί αδυνατούν να προσδιορίσουν την παραγωγική τους ταυτότητα και τους αναπτυξιακούς τους στόχους στο πλαίσιο του περιφερειακού και εθνικού χώρου λόγω των θεσμικών ανεπαρειών (μη λειτουργική και αποτελεσματική εκπροσώπησή τους στο νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο) αλλά και των αδυναμιών στο τομέα των μηχανισμών πλαισίωσης των οικονομικών της κλάδων.

Η υπερπήδηση αυτών των αδυναμιών σημαίνει στην πραγματικότητα ανάπτυξη των οριζόντιων σχέσεων μεταξύ των διαφόρων παραγωγικών ομάδων και των υπαρχόντων και νέων ΟΤΑ. Παράλληλα, και τη δημιουργία υποστηρικτικών μηχανισμών που να εκφράζουν την παραγωγική διάρθρωση της περιοχής με επίκεντρο την πολυδραστηριότητα, την διατομεακότητα και την διαφοροποίηση των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Είναι ανάγκη επομένως να αποκτήσουν οι χώροι αυτοί ένα θεσμικό πλαίσιο που να τους επιτρέπει να διαπραγματευτούν με τις δικές τους δυνάμεις τον τρόπο ανάπτυξης που επιλέγουν και το είδος της βοήθειας (κρατικής) που είναι αναγκαία για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μέτρων που έχουν επιλέξει. Η περιοχή αν δεν αντιμετωπίσει περισσότερες δυσκολίες στο μέλλον για δαπάνες πόρων, στο πλαίσιο περιφερειακών πολιτικών, τουλάχιστον θα πρέπει να διαθέτει τα μέσα για

την επιλογή των αναπτυξιακών παρεμβάσεων ώστε και να πείθουν για την απόδοσή των δαπανών που αναμένονται, όσο και για τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην τοπική οικονομία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο ημικατευθυνόμενων συνεντεύξεων

Θεματική Α': Η διαδικασία που προηγήθηκε της αίτησης.

- A1) Η ιδέα για την επενδυτική πρωτοβουλία που αναλάβατε προϋπήρχε της πληροφόρησής σας για τον αναπτυξιακό νόμο;
- A2) Το αντικείμενο ήταν προσδιορισμένο;
- A3) Πως και από που πληροφορηθήκατε για πρώτη φορά τη δυνατότητα που παρείχε ο αναπτυξιακός νόμος για επενδυτικές δραστηριότητες; Πότε;
- A4) Μετά την πρωτοβουλία της πρώτης πληροφόρησης σε ποιους φορείς απευθυνθήκατε(που βρισκόταν αυτοί), με ποια σειρά, για πόσο καιρό, και τι είδους πληροφόρηση είχατε;(ποιός σας έστειλε σ' αυτούς);

Θεματική Β': Παράγοντες (ενδογενείς και εξωγενείς) που επηρέασαν την επιλογή του αντικειμένου, του μεγέθους, της οργάνωσης της επιχείρησης και της χωροθέτησής της.

- B1) Πότε υποβλήθηκε η αίτηση και πότε εγκρίθηκε ; Μεσολάβησαν προβλήματα, καθυστερήσεις ; Με ποιους φορείς τα επιλύσατε ;
- B2) Γιατί επιλέξατε το αντικείμενο αυτό;
- B3) Που βασιστήκατε για την ενδεχόμενη επιτυχία της επένδυσης;
- B4) Στο ύψος της επένδυσης ποια σχέση υπήρχε μεταξύ των ιδίων κεφαλαίων, της δυνατότητας δανεισμού και του ύψους της επένδυσης;
- B5) Πως ο παραπάνω συνδυασμός επηρέασε το μέγεθος της επιχείρησης;
- B6) Σήμερα νομίζετε ότι θα έπρεπε να είχατε κάνει την ίδια, μεγαλύτερη ή μικρότερη σε ύψος και μέγεθος επιχείρηση;
- B7) Ποιοι παράγοντες σας επηρέασαν στην επιλογή και μεταφορά τεχνολογίας;
- B8) Πως και με ποια κριτήρια έγινε η κατανομή του ποσού για μεταφορά τεχνολογίας;
- B9) Η επιλογή του τόπου εγκατάστασης της επιχείρησής σας από ποιους λόγους επηρεάστηκε;

Θεματική Γ': Απολογισμός και αξιολόγηση της επένδυσης.

- Γ1) Σήμερα ποιες είναι οι αιτίες και οι επιπτώσεις από την παρέκκλιση ή υπέρβαση της υλοποίησης από την οικονομο-τεχνική μελέτη;

Γ2) Αξιολόγηση του αντικειμένου επένδυσης όσον αφορά την παραγωγική διαδικασία, μεταποίηση και πρόσβαση στην αγορά.

Γ3) Αξιολόγηση ύψους επένδυσης , χρησιμοποίηση της επένδυσης, κατανομή στην οργάνωση και λειτουργία της επιχείρησης

Γ4) Επιπτώσεις από την υλοποίηση (καθυστερήσεις, δυσλειτουργίες) της επένδυσης στο πλαίσιο του προγράμματος.

Γ5) Η επιλογή της χωροθέτησης

Γ6) Μετά την επένδυση πιστεύετε ότι ενισχύθηκε η συνεργασία σας με φορείς, οργανισμούς ή υπηρεσίες κρατικές ή ιδιωτικές;

Ερωτηματολόγιο ημικατευθυνόμενων συνεντεύξεων

- 1) Ποιό είναι το έτος ίδρυσης της επιχείρησής σας ;
- 2) Γνωρίζετε τους Νόμους που δίνουν επιχορηγήσεις για επενδύσεις ;
- 3) i] Εσείς έχετε κάνει κάποια επένδυση για επέκταση ή εκσυγχρονισμό όλα αυτά τα χρόνια ;

ΑΝ ΝΑΙ

- ii] Ποιό ήταν το αντικείμενο ;
 - iii] Πότε ;
 - iv] Πήρατε επιχορήγηση από το Κράτος ;
- 4) Σε ποιές περιοχές εκτός της Επαρχίας Αλμυρού έχετε πελάτες ;
 - 5) Τι γραμματικές γνώσεις έχετε ;
 - 6) Πόσο χρονών είστε ;

Αιτήσεις Επενδυτικών σχεδίων στην ΥΠΑ Λάρισας και τον ΕΟΜΜΕΧ Βόλου				
1982	1	Ελαιοτριβείο	Σούρπη	εγκρίθηκε
	2	Ελαιοτριβείο	Πτελεός	εγκρίθηκε
	3	Ξενοδοχείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
1983	4	Βιομ. λεβήτων	Αλμυρός	απορρίφθηκε
	5	Ελαιοτριβείο	Αχίλλειο	εγκρίθηκε
	6	Συγκέντρ. ελαιών	Πτελεός	εγκρίθηκε
	7	Ελαιοτριβείο	Αμαλιάπολη	εγκρίθηκε
	8	Συντ. Δημητριακών	Ευξεινούπολη	απορρίφθηκε
	9	Ξενοδοχείο	Πτελεός	απορρίφθηκε
1984	10	Αμυγδαλοσπαστ.	Μικροθήβες	εγκρίθηκε
	11	Ελαιοτριβείο	Αγ.Θεόδωροι	εγκρίθηκε
	12	Θερμοκήπιο	Κρόκιο	εγκρίθηκε
	13	Έργα σπαρτ. καλλ.	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	14	Ξηραντήριο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	15	Αμυγδαλοσπαστ.	Κρόκιο	απορρίφθηκε
1985	16	Εκσ/μος ψυκτικής μον.	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	17	Επιπλωμ. διαμερ.	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	18	Επιπλωμένα διαμερ.	Αμαλιάπολη	εγκρίθηκε
	19	Χοιροτροφική μονάδα	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	20	Τρχείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	21	Αμυγδαλοσπαστ.		παραιτήθηκε
1986	22	Εκσ/μος μονάδας	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	23	Επεξεργ. μαρμάρου	Πτελεός	εγκρίθηκε
	24	Ξενώνας	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	25	Κτηνοτροφική μονάδα	Αχίλλειο	εγκρίθηκε
	26	Εκσ/μος μονάδας	Πλάτανος	απορρίφθηκε
	27	Αυτοκίνο ψεκαστικό	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	28	Θερμοκήπιο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	29	Αγορά Η/Υ	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	30	Ξενώνας		εγκρίθηκε
	31	Κονσερβοποιείο ελαιών	Πτελεός	εγκρίθηκε
	32	Ξυλουργείο	Αλμυρός	απορρίφθηκε
	33	Αρτοποιείο	Αμαλιάπολη	εγκρίθηκε
1987	34	Ξενοδοχείο/Bungalows	Αμαλιάπολη	εγκρίθηκε
	35	Χοιροτροφική μονάδα	Μικροθήβες	απορρίφθηκε
	36	Τυπογραφείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	37	Κονσερβοποιείο ελαιών	Πτελεός	εγκρίθηκε
1988	38	Αρτοποιείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
1989	39	Εκσ/μος ξενοδοχείου	Αμαλιάπολη	εγκρίθηκε
	40	Motel	Αγ.Θεόδωροι	απορρίφθηκε
	41	Εκσ/μος χοιροτρ. μον.	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	42	Επιπλωμένα διαμερ.	Αμαλιάπολη	απορρίφθηκε
	43	Επεξ./συσκευασ. ελαιών	Αμαλιάπολη	παραιτήθηκε
	44	Χαρτικά	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	45	Αρτοποιείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
	46	Αρτοποιείο	Αλμυρός	εγκρίθηκε
1990	47	Εκσ/μος ξενοδοχείου	Αμαλιάπολη	απορρίφθηκε
	48	Ίδρυση Κτηνοτρ. μονάδ.	Αγ.Τριάδα	εγκρίθηκε
	49	Αποστειρωμένα προϊόν.	Πλάτανος	απορρίφθηκε

• Βιβλιογραφία

- Αναπτυξιακή Μελέτη Επαρχίας Αλμυρού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1994
- Ανδρικοπούλου Ε., Οι περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Αθήνα: Θεμέλιο 1995
- Ανδρικοπούλου Ε. Βιομηχανικές δομές και τάσεις αναδιάρθρωσης στη δεκαετία του '80: το παράδειγμα των περιοχών Θεσσαλονίκης και Θράκης, Αθήνα: ΤΟΠΟΣ 1/90 σελ.47-79
- Γεωργίου Γ.Α., Χωροταξική καυανομή και κλαδική σύνθεση των επενδύσεων του Ν.1262/1982, Αθήνα: ΚΕΠΕ 1991
- Γούσιος Δ. σημειώσεις του μαθήματος «Περιφερειακά και Χωροταξικά προβλήματα: ο πρωτογενής τομέας», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 1993.
- Ευρώπη 2000+
- Λεμονία Ε. Αναπτυξιακά κίνητρα στην Ελλάδα και στην ΕΘΚ Αθήνα: ΚΕΠΕ 1991
- Μαγγανά - Κακαουνάκη Σ., Η χωροθέτηση των βιομηχανικών περιοχών στην Ελλάδα και των μεταποιητικών μονάδων μέσα σ' αυτές, Αθήνα: Παπαζήση, 1991
- Μαραβέγιας Ν., Τσινισιζέλης Μ., Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση θεωρία και πολιτική, Αθήνα: Θεμέλιο 1993
- Μουζέλης Ν. Κοινοβουλευτισμός και εκβιομηχάνιση στην ημιπεριφέρεια, Αθήνα: Θεμέλιο 1987.
- Πετράκος Γ., Ζήκος Σ., Ζαχαρόπουλος Θ.,Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η αναζήτηση αναπτυξιακής στρατηγικής σε τοπική κλίμακα: Μια εμπειρική προσέγγιση στο Ν.Καρδίτσας, Αθήνα: ΤΟΠΟΣ 3/91 σελ. 69-96.
- Τρικαλινός Γ. Αλμυρός στιγμές από την ιστορία του, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή 1987
- Χλέπας Ν., Η πολυβάθμια αυτοδιοίκηση, θεωρητικές αναζητήσεις και θεσμικές μεταμορφώσεις, Αθήνα - Κομοτηνή: Σάκκουλα 1994)
- Χριστοφιλοπούλου Π, Παραδόσεις για το μάθημα «Δημόσια Διοίκηση και τοπική αυτοδιοίκηση» Κεφάλαιο Γ' «αποκέντρωση: μια πανοραμική εικόνα των μεταρρυθμίσεων της πρώτης μεταδικτατορικής περιόδου : 1974-1989», Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

- Χριστοφιλοπούλου Π., Νομαρχιακή Διοίκηση και Αυτοδιοίκηση στο Ελληνικό Πολιτικό Σύστημα, άρθρο υπό δημοσίευση στο περιοδικό Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης.
- Ψυχοπαίδης Κ., Γετίμης Π. Ρυθμίσεις Τοπικών Προβλημάτων, Αθήνα: Ίδρυμα Μεσογειακών Μελετών, 1989.
- Gonenç Rauf, Βιομηχανική πολιτική: Η ανάγκη μιας νέας προσέγγισης Οικονομικό Ταχυδρόμος 16/6/94 (σελ.87-88)
- Vasquez Barquero A. Τοπική Ανάπτυξη: Μια στρατηγική για τη δημιουργία απασχόλησης, Αθήνα: Παπαζήση, 1991
- Pechoyx P.Y. Η αγροτική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα ("La reforme agraire en Grece") Revue de Geographie de Lyon, Vol. L. No 4, LYON 1985